

**O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta
maxsus ta'lim vazirligi
Davlat Soliq qo'mitasi
Soliq Akademiyasi**

N. OBLOMURADOV, X. ALIKULOV

«FALSAFA»

FANIDAN

O'QUV QO'LLANMA

(bakalavriat bosqichi barcha yo'nalishlar uchun)

TOSHKENT – 2008

N. Oblomuradov, X. Alikulov.

«Falsafa» fanidan o'quv qo'llanma (bakalavriat bosqichi barcha yo'nalishlar talabalari uchun): **O'quv qo'llanma** -T.: Soliq akademiyasi. 2008. 215-bet.

«Falsafa» fanidan tajriba-sinov o'quv qo'llanmasi, Soliq akademiyasi «Ijtimoiy-gumanitar fanlar» kafedrasida tayyorlangan. Ushbu majmua o'quv-uslubiy va ma'lumotli hujjatlardan iborat bo'lib, talabalarning ma'ruza va amaliy mashg'ulotlarni mustaqil o'rganishi bo'yicha o'zlashtirish sifatini oshirishiga xizmat qiladi. O'quv qo'llanma «Falsafa» fani bo'yicha tahsil oluvchi bakalavriat bosqichining barcha yo'nalishlari uchun mo'ljallangan.

Loyiha muharriri: N. Oblomuradov

Taqrizchilar:

Falsafa fanlari doktori, prof. S. Mamashokirov
Tarix fanlari nomzodi, dosent F. Tolipov

Mualliflar mazkur ta'lim texnologiyasini yaratishda o'zining maslahatlarini ayamaganligi, kitobning yanada mazmunli bo'lishida fikrlari bilan o'rtoqlashganligi hamda tashkiliy ishlarga yordam berganliklari uchun, pedagogika fanlari nomzodi, dosent O. Xudoyorovaga, katta o'qituvchi A. Xudayorovga hamda «Ijtimoiy-gumanitar fanlar» kafedrasining professor-o'qituvchilariga o'z minnatdorchiligini bildiradi.

Mualliflar tahririda chop etilgan.

© N. Oblomuradov, X. Alikulov, Soliq akademiyasi. 2008.

MUNDARIJA

KIRISH.....6

I-BO'LIM. «Falsafa» FANIDAN O'QUV QO'LLANMANING KONSEPTUAL ASOSLARIGA

KIRISH.....7

1. «Falsafa» fanining dolzarbligi, maqsadi va vazifalari.....	8
“Falsafa” o’quv kursi bo’yicha ma’ruza va amaliy mashg’ulotlarda o’qitish texnologiyalarini ishlab chiqishning konseptual asoslari.....	12
2.« Falsafa» fani bo’yicha o’quv dasturi.....	17
3. Fan bo’yicha o’zlashtirishni baholashning ko’rsatkichlari va mezonlari.....	28
4. Mustaqil ish mavzulari.....	29
5. Axborot uslubiy ta’minot.....	31
6. «Falsafa» fanidan yakuniy baholash savollari.....	38

II-BO'LIM. « Falsafa » FANIDAN MA'RUZA VA AMALIY MASHG'ULOTLAR BO'YICHA REJA TOPSHIRIQLAR VA O'QUV-USLUBIY MATERIALLARI

MAJMUASI.....49

1-mavzu «Falsafa» fanining predmeti, va asosiy mavzulari. Falsafiy dunyoqarash.

1.1. Kirish-mavzusi bo’yicha reja-topshiriq va o’quv-uslubiy materiallar.....50

1.2. Amaliy mashg’ulot bo’yicha reja-topshiriq va o’quv uslubiy materiallar.....59

2-mavzu «Istiqlol va falsafiy dunyoqarashning yangilanish muammolari»

2.1. ma’ruza bo’yicha reja-topshiriq va o’quv-uslubiy materiallar.....63

2.2. Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga qaratilgan amaliy mashg’ulot bo’yicha reja-topshiriq va o’quv-uslubiy materiallar.....80

3-mavzu « Qadimgi Sharq va Antik dunyo falsafasi».

3.1. Hamkorlikda o’qitish texnologiyasiga asoslangan ma’ruza bo’yicha reja-topshiriq va o’quv-uslubiy materiallar.....86

3.2. Anjumanga asoslanga amaliy mashg’ulot bo’yicha reja-topshiriq va o’quv uslubiy materiallar.....87

4-mavzu «Ilk falsafiy bilimlar: nazariya va metodologiya muammolari»

4.1. «Koop-koop»texnologiyasiga asoslangan ma’ruza bo’yicha reja-topshiriq va o’quv-uslubiy materiallar.....99

4.2. Hamkorlikda o’qitish texnologiyasiga asoslanagan amaliy mashg’ulot bo’yicha reja-topshiriq va o’quv uslubiy materiallar.....105

5-mavzu. «Markaziy Osiyoda ilk o’rta asrlar falsafasi».

5.1. Ekspert ishtirokida tashkil etilgan ma'ruza bo'yicha reja-topshiriq va o'quv-uslubiy materiallar.....	109
5.2. Hamkorlikda o'qitish texnologiyasiga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	115
6-mavzu. «Temuriylar davri va o'rta asrlar falsafasi».	
6.1. Muammoli ta'lim asosida tashkil etilgan ma'ruza bo'yicha reja-topshiriq va o'quv-uslubiy materiallar.....	120
6.2. Anjumanga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	125
7-mavzu: «XVI asrdan XX asr boshlarigacha O'zbekistondagi ijtimoiy-falsafiy tafakkur»	
7.1. Hamkorlikda o'qitishga va grafik organayzerlarga asoslangan ma'ruza bo'yicha reja-topshiriq va o'quv-uslubiy.....	130
7.2. Hamkorlikda o'qitish texnologiyasiga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	135
8-mavzu. «O'rta asrlar va yangi davr G'arb falsafasi. Hozirgi zamon jahon falsafasi va uning asosiy oqimlari».	
8.1. Informasion tematik maruza. Birgalikda o'qiymiz metodini (usulini) qo'llash asosida, ma'ruza bo'yicha reja-topshiriq va o'quv-uslubiy materiallar	140
8.2. Hamkorlikda o'qitish texnologiyasiga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	144
9-mavzu. "Hozirgi zamon jahon falsafasi va uning asosiy oqimlari"	
9.1. Informasion tematik ma'ruza. Birgalikda o'qiymiz usulini qo'llash asosida ma'ruza mashg'uloti bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar	149
9.2. Amaliy mashg'ulot-konferensiyaviy bilimlarni mustahkamlashga qaratilgan trening amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	154
10 - mavzu: "Borliq falsafasi"	
10.1 Informasion tematik maruza. Birgalikda o'qiymiz usulini qo'llash asosida ma'ruza mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	159
10.2. Amaliy mashg'ulot-konferensiya nazariy bilimlarni mustahkamlashga qaratilgan trening amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	163
11 - mavzu: "Tabiat falsafasi "	
11.1. ma'ruza mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	168
11.2 Hamkorlikda o'qitish texnologiyasiga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	173
12-mavzu: "Taraqqiyot va aloqadorlik: tamoyillar va talqinlar. Falsafada metod muammosi "	
12.1. Ma'ruza mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	177

12.2 Hamkorlikda o'qitish texnologiyasiga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	183
13-mavzu: "Rivojlanish va o'zaro aloqadorlikning umumiy qonuniyatlari. Falsafiy qonunlar va kategoriyalar".	
13.1. Ma'ruza mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	193
13.3 Hamkorlikda o'qitish texnologiyasiga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	196
14-mavzu: "Ong muammosining falsafiy tahlili".	
14.1. Ma'ruza mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	199
14.2. Hamkorlikda o'qitish texnologiyasiga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	202
15-mavzu: "Bilish falsafasi".	
15.1. Ma'ruza mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	205
15.2. Hamkorlikda o'qitish texnologiyasiga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	208
16-mavzu: "Jamiyat falsafasi. Istiqol va taraqqiyotning o'zbek modeli"	
16. 1. Ma'ruza mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	211
16.2 Hamkorlikda o'qitish texnologiyasiga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	214
17-mavzu: "Inson falsafasi. Mustaqillik va islohotlarning ijtimoiy mohiyati"	
17.1. Ma'ruza mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	223
17.2 Hamkorlikda o'qitish texnologiyasiga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	229
18-mavzu: "Qadriyatlar falsafasi. O'zbekistonda inson kadri va shaxs erkinligi".	
18.1. Ma'ruza mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	234
18.1. Hamkorlikda o'qitish texnologiyasiga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	
19-mavzu: "Siyosat va huquq falsafasi. Demokratik jamiyat qurish falsafasi".	
19.1. Ma'ruza mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	250
19.2. Hamkorlikda o'qitish texnologiyasiga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	254
20-mavzu: "Global muammolar falsafasi. O'zbekistonda tabiat, jamiyat va insonni asrash".	
20.1. Ma'ruza mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	257
20.2. Hamkorlikda o'qitish texnologiyasiga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.....	262

21- mavzu: Jahon sivilizasiyasi va O'zbekiston istiqbolining falsafiy masalalari.

21.1. Ma'ruza mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.

21.2. Hamkorlikda o'qitish texnologiyasiga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.

22 -mavzu: «Mantiq» fanining predmeti va ahamiyati. «Mantiq» fanining asosiy tarixiy rivojlanish bosqichlari.

22.1. Ma'ruza mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.

22.2. Hamkorlikda o'qitish texnologiyasiga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.

23 - mavzu: Tafakkurning asosiy qonunlari. Tushuncha, hukm va xulosa chiqarish.

23.1. Ma'ruza mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.

23.2. Hamkorlikda o'qitish texnologiyasiga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.

24 - mavzu: «Estetika» fanining predmeti va vazifalari.

24.1. Ma'ruza mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.

24.2. Hamkorlikda o'qitish texnologiyasiga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.

25 - mavzu: « Estetika » fan sifatida.

25.1. Ma'ruza mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.

25.2. Hamkorlikda o'qitish texnologiyasiga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.

26 - mavzu: "San'at va jamiyat hayoti".

26.1. Ma'ruza mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.

26.2. Hamkorlikda o'qitish texnologiyasiga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.

27 - mavzu: «Etika» fanining predmeti va vazifalari.

27.1. Ma'ruza mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.

27.2. Hamkorlikda o'qitish texnologiyasiga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.

28 - mavzu: "Rahbar etikasi va axloqiyligining o'zaro aloqadorligi".

28.1. Ma'ruza mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.

28.2. Hamkorlikda o'qitish texnologiyasiga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.

29 - mavzu: "Jamiyat va oila falsafasi".

29.1. Ma'ruza mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.

29.2. Hamkorlikda o'qitish texnologiyasiga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv uslubiy materiallar.

IZOHLI LUG'AT GLOSSARIY..... 2

KIRISH

Qo'lingizdagi o'quv qo'llanma «Falsafa» kursini o'qitish jarayonida mustaqil faoliyatingizga yordam beradi.

Mazkur qo'llanma kirish, o'quv fani bo'yicha o'quv qo'llanmaning konseptual asoslari hamda ma'ruza va amaliy mashg'ulotlar bo'yicha reja-topshiriqlar va o'quv-uslubiy hujjatlar bo'limlaridan tarkib topgan.

O'quv qo'llanma konseptual asoslari bo'limida «Falsafa» o'quv kursini o'qitishning dolzarbligi hamda mazkur kursning dasturiy tuzilishi keltirilgan bo'lib, bunda asosiy e'tibor kurs bo'yicha o'qitishning mazmunini ochib berishga qaratilgan. Kursning o'quv dasturi ma'ruza va amaliy mashg'ulotlarning mazmuni, rejasi hamda foydalaniladigan adabiyotlarning ro'yxatidan iborat. Bu bo'limda nazariy va amaliy mashg'ulotlar, mustaqil ishlarni bajarish, o'zlashtirishni nazorat qilish hamda baholashning ko'rsatkich va mezonlari aks etgan.

Ikkinchi bo'limda, har bir mavzu bo'yicha reja topshiriqlar va o'quv-uslubiy hujjatlar keltirilgan. Talabalarda mustaqil fikrlash, o'z fikrlarini asosli himoya qilish, ilmiy-ijodiy ko'nikmalarini hosil qilish uchun bahs-munozara darslariga alohida e'tibor qaratilgan.

Bunday darslarni olib borishda hozirgi paytda muhim ahamiyat kasb etib borayotgan ilg'or pedagogik texnologiyalardan foydalanish, jumladan kichik guruhlarda ishlash, guruhlarning ma'lum mavqeni egallashi, «B.B.B», «aqliy hujum» kabi usullarni keng qo'llash orqali darsning samaradorligi va qiziqarli kechishi ta'minlagan.

I-BO'LIM.
O'QUV QO'LLANMANING KONSEPTUAL
ASOSLARI

«FALSAFA» FANINI O'QITISHNING DOLZARBLIGI VA AHAMIYATI.

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgan davrdan boshlab turli sohalarida jiddiy o'zgarishlar ro'y berdi. Bu o'zgarishlar qurilayotgan yangi jamiyatning barcha sohalarini qamrab olmoqda. Shu munosabat bilan aytish lozimki, mazkur sohalar falsafiy jihatdan tahlil qilinib nazariy xulosalar chiqarilishga muhtoj. Bu jihatlar talabalar tomonidan oddiy tushunchalar asosida tushunilsa falsafaning chuqur mazmuni nimadan iboratligi ularda namoyon bo'ladi. Falsafaning jamiyatda tutgan o'rnini uning boshqa fanlardan farqlarini ayniqsa, inson dunyoqarashining falsafiy shakllanishi uchun sharoit yaratilishini yoshlar sezgilar, olam to'g'risida bir butun tasavvurga ega bo'ladilar.

Falsafa fani faqat bir mamlakat hududida paydo bo'lgan emas. U dunyo xalqlari, olimu-fuzalolari tomonidan yaratilgan va rivojlantirilgan. Demak, falsafa fanining rivojlanishiga mamlakatimiz hududida yashab, ijod qilgan allomalar va hozirgi davrda yashab ijod qilayotgan mutafakkir ziyolilarning ham xizmati kattadir. Aynan, falsafada shularni o'rganish, ularning nodir fikrlaridan xulosalar chiqarib, milliylikni unutmaslik va mustaqillik mafkurasi asosida falsafiy mushohada yurgizish yoshlarimiz uchun ayniqsa dolzarbdir.

Yaratilayotgan milliy g'oya va milliy mafkura yosh avlodlarimizni vatanparvarlik, el-yurtga sadoqat ruhida tarbiyalash, ularning qalbida insonparvarlik va odamiylik fazilatlarini payvand qilishdek oliyjanob ishlarimizda madadkor bo'lishi zarur ekan, bunday fazilatlar falsafiy tafakkur tufayli vujudga keladi.

1.1. Fanni o'qitishning maqsad va vazifalari

Bugungi kunda erishgan mustaqilligimizni mustahkamlashda yosh avlodning o'rni va roli beqiyosdir. Shu jihatdan ularni etuk, barkamol insonlar qilib tarbiyalash ta'lim-tarbiya tizi mining muhim va dolzarb vazifalaridan biridir. Bu vazifalarni amalga oshirishda barcha ijtimoiy-gumanitar fanlar qatori «Falsafa» fanining o'rni beqiyosdir.

Prezidentimiz aytganlaridek: *«inson o'zligini anglagani, nasl-nasabini bilgani sari yuragida Vatanga muhabbat tuyg'usi ildiz otib, yuksala boradi. Bu ildiz qanchalik chuqur bo'lsa, tug'ilib o'sgan yurtga muhabbat ham shu qadar cheksiz bo'ladi»*. Bugungi kunda milliy g'oya, milliy mafkurani yaratish va uni odamlarimiz ongiga singdirish hayotiy zarurat darajasiga ko'tarildi. Bu hayotiy ehtiyojda ham falsafiy tafakkur muhim rol o'ynaydi. Falsafaning o'ziga xos xususiyati shundaki, u ijtimoiy ong shakli sifatida olam, dunyo to'g'risida to'liq tasavvur berish, moddiy va g'oyaviy jarayonlar, ularning o'zaro munosabati, olamni bilish uni o'zgartirish yo'llari haqida fikr yurgizadi. Yuqoridagilardan ma'lum bo'ladiki, falsafa yagona fandir, dunyoni bilish uslubidir. Bu fan yoshlarga vatanimiz falsafiy fikri tarixi, madaniyati, xalqimizning bosib o'tgan siyosiy, ijtimoiy - iqtisodiy hayoti, milliy qadriyatlarimiz, an'analalarimiz va urf-odatlarimiz haqida chuqur ma'lumotlar beribgina qolmay, O'zbekistonning istiqloldan keyingi o'tgan qisqa davrda erishgan yutuqlari, amalga oshirilayotgan islohotlar, uning bosqichlari, strategik yo'nalishlari, mustaqil davlatimizning olib borayotgan ichki va tashqi siyosati, bu boradagi vazifalar xususidagi bilimlarini yanada oshirib borishni ham maqsad qilib qo'yadi. Talabalarni vatanimiz, xalqimiz o'tmishidan boxabar qilish, shu mustahkam poydevor tufayli kelajagimiz buyukligiga ishonchini yanada mustahkamlash mazkur fanning bosh vazifasidir.

1.2. FAN BO'YICHA TALABALLARNING BILIMIGA QO'YILADIGAN TALABLAR:

- talaballarning bilim doirasini yanada kengaytirish;
- ularga yaratilayotgan milliy ong va milliy istiqlol mafkurasining asosiy g'oyalarini singdirish;
- milliy istiqlol tafakkurini singdirish;
- milliy o'zligini anglatish;
- vatanparvarlik va milliy g'urur hissini kuchaytirish; istiqlolimizning qisqa davrida amalga oshirilayotgan islohotlarimizning maqsadi va mohiyatiga tushunib etishiga erishish;

- talabalarni o'z xalqi tarixi, madaniyati, milliy qadriyatlarini to'liq bilguvchi, vatanga munosib farzand sifatida tayyorlash va shu bilan birgalikda ularni umu minsoniy qadriyatlarni hurmat qilguvchi, tushunib etuvchi mutaxassislar qilib etishtirishdan iboratdir.

1.3. O'quv rejasidagi boshqa fanlar bilan aloqasi

«Falsafa» fanini o'rganish o'quv rejasidagi barcha, ayniqsa ijtimoiy-gumanitar fanlar ya'ni:

«Ma'naviyat asoslari. Dinshunoslik», «Madaniyatshunoslik», «Falsafa», «Siyosatshunoslik. O'zbekistonda demokratik jamiyat qurish nazariyasi va amaliyoti», «Sosiologiya», «Milliy istiqlol g'oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillar» kabi fanlar bilan o'zaro aloqadorlikda o'rganiladi.

1.4. Fanni o'rganishda yangi texnologiyalar.

«Falsafa» fanini o'rganish jarayonida o'qitishning ochiq va muammoli ma'ruzalar o'tkazish, kino va videofilmlardan foydalanish, muzeyda dars, tarixiy obidalariga sayohat, «bahs-munozara», «mo''jizalar maydoni» o'yini kabi yangi texnologiyaga mos uslublar qo'llaniladi.

1.5. Fanning o'quv semestrlari bo'yicha taqsimoti va uslubiy ko'rsatmalar.

«Falsafa» fani bakalavriat yo'nalishi II bosqich talabalariga 3-4 semestrda o'qitiladi. Falsafa fanining o'ziga xos xususiyatlari, voqelikni teran tahlil etishning mezonlari, hamda ushbu fanni to'liq o'rganish uchun dastur mazmuniga kirmay qolgan ayrim mavzular, bugungi kunimizdagi falsafiy jarayonlar, Prezidentimiz asarlari, nutqlari, maqolalari mustaqil ish sifatida o'rganiladi.

Mustaqil ish mavzulari yuzasidan talabalar referat ma'ruzalari tayyorlaydilar.

1.6. Umumiy va o'quv ishlari turlari bo'yicha hajmi.

Kunduzgi o'quv bo'limida umumiy o'quv mashg'ulotlari hajmi 171 soat bo'lib, ulardan 36 soat ma'ruza va 54 soat amaliy mashg'ulot (se minar) darslaridir. 81 soat talabalarning mustaqil ishlari uchun ajratilgan.

3. “Falsafa” o’quv kursi bo’yicha ma’ruza va amaliy mashg’ulotlarda o’qitish texnologiyalarini ishlab chiqishning konseptual asoslari

O’zbekiston o’z istiqlol va taraqqiyot yo’lidan rivojlanib, xalqaro maydonda o’zining munosib o’rnini topmoqda. Davlatimizning mustaqil taraqqiyot yo’lini ta’minlash uchun ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, madaniy va ma’rifiy sohalarda chuqur islohotlar amalga oshirilmoqda. Jamiyat va inson manfaatiga qaratilgan bu islohotlarning samarasi bevosita ta’lim tizimida tayyorlanayotgan mutaxassis kadrlarning salohiyatiga bog’liqdir.

Shu bois mustaqillikning dastlabki kunlaridan boshlab sifatli kadrlar tayyorlashga qodir milliy asosga qurilgan va jahondagi ilg’or davlatlar ta’lim taraqqiyoti tajribalariga tayanadigan kadrlar tayyorlash tizimini yaratish asosiy vazifalaridan biriga aylandi. **1997 yilda qabul qilingan O’zbekiston Respublikasining “Ta’lim to’g’risida”gi qonuni va “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”** milliy ta’lim taraqqiyoti va milliy kadrlar tayyorlash tizimi istiqbollari belgilovchi mezon sifatida bu sohadagi ishlarni rivojlantirishda yana bir tarixiy davr boshlanishiga za min yaratdi.

Kadrlar tayyorlash milliy dasturining ikkinchi bosqichi ta’lim jarayonidagi sifat ko’rsatkichlarini yaxshilash, ya’ni jahon andozalariga mos, raqobatbardosh, yuqori saviyaga ega bo’lgan mutaxassislar tayyorlash bilan bog’liqdir. Ushbu murakkab muammolarning yechi mini topib, ularni amalda keng qo’llash oliy ta’lim tizimi xodimlari oldiga dolzarb vazifalarni qo’yadi. Bunda aniq vazifalar sifatida bevosita o’quv jarayonini yaxshilash, o’quv dasturlarini yanada takomillashtirish, o’qitishning zamonaviy pedagogik texnologiyalarini amalga joriy qilish, texnik vositalardan keng foydalanish va shu asosda masofadan o’qitishni keng joriy qilishdan iboratdir.

Ta’limning sifati va usuliga qarab bilim hosil bo’ladi. Bu o’qituvchining mahoratiningina emas, balki tinglovchining istak-xohishi, qobiliyati va bilim darajasini ham belgilaydi. Ta’lim uzoq davom etadigan jarayondir. Bilim esa ta’limning uzluksizligini ta’minlashga xizmat qiladigan tushunchadir. Bilim xususiylikka ega bo’lsa, ta’lim umumiylikka egadir. Ta’lim barcha uchun bir xilda davom etadigan jarayon. Bilim ob’ektiv borliqdagi voqea-hodisalarning in’ikosi natijasida inson miyasidagi mushohadalar va tasavvurlar natijasida hosil bo’ladigan tushunchalar yig’indisi sifatida namoyon bo’ladi. Ta’limdagi sifat uni berishda ishtirok etadigan kishilar sifati bilan belgilansa, bilim individuallikka ega bo’ladi. Ta’limni amalga oshiradigan yoki dars beradigan kishilarning saviyasi turlicha bo’lishi mumkin. Lekin guruhdagi talabalarga beriladigan ta’lim bir xildir. O’qituvchi bilim emas, balki ta’lim beradi. Talaba esa ana shu ta’lim jarayonida bilimga ega bo’ladi. Buning uchun u mustaqil

o'qiydi, tayyorlanadi, mushohada qiladi, tasavvurlarga ega bo'ladi, eshitganlari va o'qiganlarini sintez qiladi. Natijada bilimga ega bo'ladi.

O'quv jarayoni bilan bog'liq ta'lim sifatini belgilovchi holatlar quyidagilar: yuqori ilmiy-pedagogik darajada dars berish, muammoli ma'ruzalar o'qish, darslarni savol-javob tarzida qiziqarli tashkil qilish, ilg'or pedagogik texnologiyalardan va multimedia qo'llanmalardan foydalanish, tinglovchilarni undaydigan, o'ylantiradigan muammolarni ular oldiga qo'yish, talabchanlik, tinglovchilar bilan individual ishlash, ijodkorlikka undash, erkin muloqot yuritishga, ijodiy fikrlashga o'rgatish, ilmiy izlanishga jalb qilish va boshqa tadbirlar ta'lim ustivorligini ta'minlaydi.

Aytilganlardan kelib chiqqan holda, «Falsafa» o'quv kursi bo'yicha ta'lim texnologiyasini loyihalashtirishdagi asosiy konseptual yondoshuvlarni keltiramiz:

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim. Bu ta'lim o'z mohiyatiga ko'ra ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilarini to'laqonli rivojlanishlarini ko'zda tutadi. Bu esa ta'limni loyihalashtirilayotganda, albatta, ma'lum bir ta'lim oluvchining shaxsini emas, avvalo, kelgusidagi mutaxassislik faoliyati bilan bog'liq o'qish maqsadlaridan kelib chiqqan holda yondoshishni nazarda tutadi.

Tizimli yondoshuv. Ta'lim texnologiyasi tizimning barcha belgilarini o'zida mujassam etmog'i lozim, jaryonning mantiqiyliigi, uning barcha bo'g'inlarini o'zaro bog'langanligi, yaxlitligi shular jumlasidan.

Faoliyatga yo'naltirilgan yondoshuv. Shaxsning jarayonli sifatlarini shakllantirishga, ta'lim oluvchining faoliyatini faollashtirish va intensivlashtirish, o'quv jaryonida uning barcha qobiliyati va imkoniyatlari, tashabbuskorligini ochishga yo'naltirilgan ta'limni ifodalaydi.

Dialogik yondoshuv. Bu yondoshuv o'quv jarayoni ishtirokchilarning psixologik birligi va o'zaro munosabatlarini yaratish zaruriyatini bildiradi. Uning natijasida shaxsning o'z-o'zini faollashtirishi va o'z-o'zini ko'rsata olishi kabi ijodiy faoliyati kuchayadi.

Hamkorlikdagi ta'limni tashkil etish. Demokratlilik, tenglik, ta'lim beruvchi va ta'lim oluvchi o'rtasidagi sub'ektiv munosabatlarda hamkorlikni, maqsad va faoliyat mazmunini shakllantirishda va erishilgan natijalarni baholashda birgalikda ishlashni joriy etishga e'tiborni qaratish zarurligini bildiradi.

Muammoli ta'lim. Ta'lim mazmunini muammoli tarzda taqdim qilish orqali ta'lim oluvchi faoliyatini faollashtirish usullaridan biri. Bunda ilmiy bilimni ob'ektiv qarama-qarshiligi va uni hal etish usullarini, dialektik mushohadani shakllantirish va rivojlantirishni, amaliy faoliyatga ularni ijodiy tarzda qo'llashni mustaqil ijodiy faoliyati ta'minlanadi.

Axborotni taqdim qilishning zamonaviy vositalari va usullarini qo'llash. Yangi kompyuter va axborot texnologiyalarini o'quv jarayoniga tatbiq etish.

Keltirilgan konseptual yo'riqlarga asoslanib, «Falsafa» kursining maqsadi, tuzilishi, o'quv axborotining mazmuni va hajmidan kelib chiqqan holda, ma'lum sharoit va o'quv rejasida o'rnatilgan vaqt oralig'ida o'qitishni,

kommunikasiyani, axborotni va ularni birgalikdagi boshqarishni kafolatlaydigan usullar va vositalar tanlovidan foydalanish amalga oshirildi.

O'qitishning usullari va texnikasi. Ma'ruza (kirish, mavzuga oid, vizuallashtirish), muammoviy usul, paradokslar va loyihalash usullari, amaliy ishlash usuli.

O'qitishni tashkil etish shakllari: Dialog, polilog, muloqot, hamkorlik va o'zaro o'rganishga asoslangan frontal, jamoaviy va guruh mashg'ulotlar .

O'qitish vositalari. O'qitishning an'anaviy shakllari (darslik, ma'ruza matni) bilan bir qatorda - kompyuter va axborot texnologiyalari.

Kommunikasiya usullari. Tinglovchilar bilan operativ teskari aloqaga asoslangan bevosita o'zaro munosabatlar.

Teskari aloqa usullari va vositalari: Kuzatish, blis-so'rov, oraliq, joriy va yakuniy nazorat natijalarining tahlili asosida o'qitish diagnostikasi.

Boshqarish usullari va vositalari: O'quv mashg'uloti bosqichlarini belgilab beruvchi texnologik karta vositasida mashg'ulotlarni rejalashtirish, qo'yilgan maqsadga erishishda o'qituvchi va tinglovchining birgalikdagi harakati, nafaqat auditoriya mashg'ulotlari, balki auditoriyadan tashqari mustaqil ishlarning nazorati.

Monitoring va baholash: O'quv mashg'uloti jarayoni hamda butun kurs davomida o'qitishning natijalarini rejali tarzda kuzatib borish. Kurs oxirida yozma ish yordamida tinglovchilarning bilimlarini baholash.

«Falsafa» fanidan oʻtiladigan mavzularga va ular boʻyicha mashgʻulot turlariga ajratilgan soatlar taqsimoti

№	Mavzular nomi	Soatlar			
		Jami	Maʼruza	Amaliy	Mustaqil
1.	Falsafaning predmeti va asosiy mavzulari. Falsafiy dunyoqarash.	8	2	2	4
2.	Istiqlol va falsafiy dunyoqarashning yangilanish muammolari	6		2	4
3.	Qadimgi Sharq va Antik dunyo falsafasi	8	2	2	4
4.	Ilk falsafiy bilimlar: nazariya va metodologiya muammolari	4	-	2	2
5.	Markaziy Osiyoda ilk oʻrta asrlar falsafasi	8	2	2	4
6.	Temuriylar davri va oʻrta asrlar falsafasi	8	2	2	4
7.	XVI asrdan XX asr boshlarigacha Oʻzbekistondagi ijtimoiy-falsafiy ta-fakkur	6	-	2	4
8.	Oʻrta asrlar va yangi davr Gʻarb falsafasi. Hozirgi zamon jahon falsafasi va uning asosiy oqimlari.	6	2	2	2
9.	Hozirgi zamon jahon falsafasi va uning asosiy oqimlari	6	-	2	4
10.	Borliq falsafasi	6	2	2	2
11.	Tabiat falsafasi	6	-	2	4
12.	Taraqqiyot va aloqadorlik: tamoyillar va talqinlar. Falsafada metod muammosi	8	2	2	4
13.	Rivojlanish va oʻzaro aloqadorlikning umumiy qonuniyatlari. Falsafiy qonunlar va kategoriyalar.	6	2	2	2
14.	Ong muammosining falsafiy tahlili	6	2	2	2
15.	Bilish falsafasi	6	2	2	2
16.	Jamiyat falsafasi. Istiqlol va taraqqiyotning oʻzbek modeli	6	-	2	4
17.	Inson falsafasi. Mustaqillik va islohotlarning ijtimoiy mohiyati	4		2	2
18.	Qadriyatlar falsafasi. Oʻzbekistonda inson kadri va shaxs erkinligi.	6	2	2	2
19.	Siyosat va huquq falsafasi. Demokratik jamiyat qurish falsafasi.	4		2	2
20.	Global muammolar falsafasi. Oʻzbekistonda tabiat, jamiyat va insonni asrash	7	2	2	3
21.	Jahon sivilizasiyasi va Oʻzbekiston istiqbolining falsafiy masalalari	4	-	2	2
22.	«Mantiq» fanining predmeti va ahamiyati. «Mantiq» fanining asosiy tarixiy rivojlanish bosqichlari.	6	2	2	2
23.	Tafakkurning asosiy qonunlari. Tushuncha, hukm va xulosa chiqarish	4	2	-	2
24.	«Estetika» fanining predmeti va vazifalari	4	2		2
25.	«Estetika» fan sifatida	4		2	2

26.	San'at va jamiyat hayoti	6	2	2	2
27.	«Etika» fanining predmeti va vazifalari	8	2	2	4
28.	Rahbar etikasi va axloqiyligining o'zaro aloqadorligi	4		2	2
29.	Jamiyat va oila falsafasi	6	2	2	2
	Jami	171	36	54	81

«FALSAFA» FANINING MAZMUNI

1-mavzu: Falsafaning predmeti va asosiy mavzulari. Falsafiy dunyoqarash.

Reja:

«Falsafa» atamasining mohiyati va mazmuni. «Falsafa» va «faylasuf» tushunchalarining tarixiy va zamonaviy talqinlari. Hozirgi davr falsafasining asosiy vazifalari.

Dunyoqarash tushunchasi, uning mohiyati va mazmuni. Individual va ijtimoiy dunyoqarash. Dunyoqarashning tarixiy shakllari.

Afsona va rivoyatlar - mifologik dunyoqarashning g'oyaviy ildizi. Mifologik dunyoqarashning genezisi va falsafiy-tarixiy ahamiyati. Doston, rivoyat va xalq og'zaki ijodining falsafiy talqini.

Diniy dunyoqarash, uning asosiy qadriyatlari va tamoyillari. Dinning tarixiy shakllari. Dinning dunyoviy va ilohiy talqini. Teologiyaning falsafiy masalalari. Falsafa- dunyoqarash sifatida. Uning boshqa shakldagi dunyoqarashlar bilan o'zaro bog'liqligi. Nazariya va amaliyotning birligi – falsafiy dunyoqarash tamoyili sifatida.

Falsafiy dunyoqarashning mohiyati. Dunyoqarashning umuminsoniyva milliy xususiyatlari. Hozirgi davr O'zbekistonda yangi falsafiy dunyoqarashni shakllantirish va komil insonni tarbiyalashning ustuvor vazifalari. Hozirgi zamon soliq xizmati xodi mining dunyoqarashi.

2-mavzu: Qadimgi Sharq va antik dunyo falsafasi

Sharq – jahon sivilizasiyasining markazlaridan biri. Qadimgi Sharq, Misr va Bobil falsafasi. Iudaizm dini va falsafiy ta'limoti. Hind falsafasi, vedalar va upanishadalar. Jaynizm, hinduizm va buddizm. Qadimgi Xitoy falsafasi: Konfusiy va Lao Szi, konfusiylik va daosizm g'oyalari.

Antik dunyo falsafasi. Antik dunyo va Yunoniston falsafasining klassik davri. Milet va Eley maktablari. Geraklit, Pifagor va pifagorchilar va ularning dunyo mohiyati haqidagi qarashlari. Suqrot va Platon falsafasi. Platonning g'oyalar dunyosi va soyalar dunyosi to'g'risidagi ta'limoti. Atomistlar: Levkip, Demokrit, Epikur. Aristotelning hayoti, faoliyati va falsafiy merosi. Ellinizm davri va stoiklar falsafasi. Qadimgi Rimda falsafiy fikrlar. Qadimgi Sharq va G'arb falsafasida vorisiylik tamoyili. Xristianlikning shakllanishi, tarqalishi va G'arb falsafasiga ta'siri. Qadimgi Sharq va antik dunyo falsafasini o'rganish zarurati, uning jahon madaniyati va fani uchun ahamiyati.

3-mavzu: Markaziy Osiyoda ilk o'rta asrlar falsafasi.

Ilk o'rta asrlar falsafasining mohiyati va xususiyatlari. Markaziy Osiyoning arablar tomonidan bosib olinishi. Islomning tarqalishi va xalq ongiga singdirilish jarayoni.

Islomning mohiyati va mazmuni, falsafasi. Qur'on va Hadislar ularning falsafiy mazmuni. Islomning asosiy yo'nalishlari. Shariat, tariqat hamda iymon tushunchalari.

Diniy bag'rikenglik va dunyoviy bilimlar takomili, ular o'rtasidagi bog'liqlik va aloqadorlik. Imom-Buxoriy va Imom Termiziy--buyuk hadisshunos olimlar. «Al jome' as-sahih» asari, Imom-ul-A'zam Abu Hanifa, imom Moturidiy va Burhonuddin al-Marg'inoniy qarashlari, «Al-Hidoya» asari. Al-Xorazmiy, al-Farg'oniy, Forobiy, Beruniy va Ibn Sinoning ilmiy-falsafiy qarashlari. Ularning tabiiy bilimlar va falsafiy ta'limotlar taraqqiyotiga qo'shgan hissasi, Sharq va jahon madaniyatiga ta'siri.

Tasavvuf va uning tariqatlari. Kalom falsafasi, mu'taziliylar va mutakallimlar ("Vahtad-ul vujud" va "Vahdat-ul mavjud") ta'limoti. Markaziy Osiyoda tasavvuf va uning yo'nalishlari. Mo'g'ul bosqini arafasidagi g'oyaviy va mafkuraviy beqarorlik. Markaziy Osiyo uyg'onish davrining ikki bosqichi, ular o'rtasidagi uzviy aloqadorlik masalalari. Ilk o'rta asrlardagi Vatanimiz madaniyatining Sharq va jahon sivilizatsiyasiga ta'sirini o'rganish muammolari. «Alloh qalbimizda, yuragimizda» tamoyili va ilk o'rta asrlar falsafasini o'rganishning hozirgi davrdagi ahamiyati.

4-mavzu: Temuriylar davri va o'rta asrlar falsafasi.

Mo'g'ul bosqini oqibatlar va markazlashgan davlat g'oyasi. Amir Temurning hayoti, faoliyati, uning jahon va Vatan taraqqiyotidagi o'rni. «Kuch-adolatdadir» tamoyili. Temur va temuriylar davlati, uning ijtimoiy-siyosiy hayoti. «Temur tuzuklari» va milliy g'oyalar rivoji.

Mirzo Ulug'bek--O'rta asr madaniyatining atoqli vakili. Ulug'bek akademiyasi. Ulug'bek akademiyasining madaniyat rivojida o'rni va jahon fani taraqqiyotiga ta'siri. Ulug'bek davri va undan keyingi madaniy hayot, siyosiy jarayonlar, g'oyaviy va mafkuraviy o'zgarishlar.

Alisher Navoiyning hayoti va ijodi. Jomiy va Navoiy hamkorligi-millatlararo hamjihatlik namunasi. Alisher Navoiyning ijtimoiy-falsafiy qarashlari. Shoir ijodida «Ona tili--millat ruhi» tamoyilining namoyon bo'lishi. Alisher Navoiyning odil podshohlar va komil insonlar to'g'risidagi milliy g'oyalari.

Bobur va boburiylar davrining- Sharq va Hindiston ijtimoiy-falsafiy fikri rivojida tutgan o'rni. «Boburnoma» asari va uning falsafiy mazmuni.

Temuriylar davri va o'rta asrlar falsafasini o'rganishning bugungi kundagi ahamiyati. Bu jarayonning soliq xizmati xodi mini, milliy g'oyaga sodiqlik ruhida tarbiyalashdagi ahamiyati.

5-mavzu: O'rta asrlar va yangi davr G'arb falsafasi. Hozirgi zamon jahon falsafasi va uning asosiy oqimlari.

Rim imperiyasining qulashi va Yevropada yagona milliy mafkuraning tanazzuli. O'rta asrlarda Yevropa madaniyati. Nominalizm va realizm, apologetika, patristika va sxolastika g'oyalari.

Renessans davri falsafiy tafakkuri. Yevropada XV-XVII asrlardagi ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlar va yangi zamon falsafiy tafakkurining shakllanishi. F. Bekon, J. Lokk, T. Gobbs qarashlari.

XVII asr Yevropa falsafasidagi rasionalizm. XVIII asr fransuz falsafasi va ma'rifatparvarligi: Volter, Russo, Lametri, Didro, Gelvesiy, Golbax. Nemis klassik falsafasi, uning tarixiy ildizlari. I. Kant va V.Gegel--nemis falsafasining yirik namoyandalari sifatida. Gegeldan keyingi falsafiy oqim va g'oyaviy jarayonlar.

O'rta va yangi davr Yevropa falsafasini o'rganishning hozirgi davrdagi ahamiyati. Hozirgi zamon falsafasidagi vorislik va yangilanish, uning XIX asrdagi ildizlari.

Pozitivizm falsafasi. Uning G'arb mamlakatlari hayoti va fuqarolar turmush tarzida namoyon bo'lishi. O. Kont, D.S.Mill, G. Spenserning qarashlari. Neopozitivizm va postpozitivizm g'oyalari.

Hayot falsafasi--hozirgi zamon demokratik mamlakatlarida inson yashashining tamoyili sifatida. A.Bergson va O.Shpengler falsafiy ta'limoti. Pragmatizm falsafasi. Ch. Pirs, U. Jeyms, J.Dyuining falsafiy qarashlari.

Ekzistensializm falsafasi. S.Kerkegor-inson falsafasining asoschisi. Inson muammosining demokratik jihatlari va dunyodagi ijtimoiy jarayonlarning markazidan joy olishi. Inson qadri va haq-huquqlari muammosi. Fenomenologiya falsafasi va uning nazariy manballari.

XX asr falsafasida milliylik va umu minsoniylik.

I.A Karimov--O'zbekiston istiqlol davri falsafasining asoschisi.

6-mavzu: Borliq falsafasi

Borliq tushunchasining mohiyati va ma'nosi. Ontologiya-borliq falsafasi. Borliq, yo'qlik, mavjudlik, moddiylik va ruhiylik tushunchalari. Ularning dunyoviy, diniy va falsafiy talqinlari. Borliq haqidagi tarixiy konsepsiyalar. Yo'qlik ontologiyaning kategoriyasi sifatida.

Ob'ektiv va sub'ektiv borliq tushunchalari. Borliqning anorganik, organik va ijtimoiy shakllari. Mikro dunyo, makro dunyo, megadunyo va ularning namoyon bo'lish xususiyatlari. Borliqning vujudga kelishi. Abadiylik, azaliylik, mangulik, o'tkinchilik, tug'ilish va o'lim, «bu dunyo» va «u dunyo» to'g'risidagi mushohadalar.

Voqelik (reallik) kategoriyasi. Materiya tushunchasi. Uning xususiyatlari, darajalari va namoyon bo'lish shakllari haqidagi zamonaviy qarashlar. Materiyaning butunlik tamoyili va uning qismlarga bo'linganligi.

Harakat tushunchasi. Harakatning asosiy shakllari va ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik. Harakatning abadiyligi, uzluksizligi va tinchlikning nisbiyligi tamoyili.

Borliqning fazo va vaqtda mavjud bo'lish tamoyili. Makon va zamon tushunchalari, ularning o'zaro bog'liqligi. Makon va zamon o'lchamlari va ularning cheksizligi muammosi. Makon va zamonning abadiyligi va uzluksizligi tamoyili. Ijtimoiy makon va zamon, uning taraqqiyot tamoyillari.

Borliq va uning mavjudlik usullarini falsafiy o'rganishning, soliq xizmati xodimi ma'naviy kamolotidagi ahamiyati.

7-mavzu: Taraqqiyot va aloqadorlik: tamoyillar va talqinlar. Falsafada metod muammosi.

O'zgarish, harakat, taraqqiyot va o'zaro aloqadorlik tushunchalari. Taraqqiyotning asosiy yo'nalishlari. Tabiiy, ijtimoiy va ilmiy taraqqiyot. Eng umumiy, umumiy va xususiy aloqadorlik.

Taraqqiyot to'g'risida turlicha nazariya, metod va konsepsiyalar. Dialektika, uning zamonaviy talqini. Metafizika, uning asosiy tushunchalari va tamoyillari. Dialektika taraqqiyot va o'zaro aloqadorlik, metafizika-mavjudlik usuli sifatida. Klassik va hozirgi zamon falsafasida dialektika va metafizika masalalari. Nisbiy tinchlik va o'zgarishlarning o'zaro bog'liqligi. Olamdagi hamma narsaning nisbiyligi to'g'risida relyativistik qarashlar.

Rivojlanish va sistemalilik. O'zaro bir-birini taqozo etish tamoyili. Sababiyat nazariyasi. Deter minizm va indeter minizm. O'z-o'zini tashkil etish tamoyili. Sinergetika va uning asosiy g'oyalari. Dialektika va metafizika, deter minizm va indeter minizm, relyativizm va sinergetikaning jahon falsafasidagi ahamiyati. I. Karimov hayot qonuniyatlari va istiqloq jarayonini dialektik talqin etish to'g'risida. Mustaqillikni mustahkamlashda soliq xizmati xodi mining vazifalari.

8-mavzu: Rivojlanish va o'zaro aloqadorlikning umumiy qonuniyatlari. Falsafiy qonunlar.

Taraqqiyot jarayonida takrorlanish tamoyili. Qonun va qonuniyat tushunchalari. Qonunlarning ob'ektivligi. Tabiat va jamiyat qonunlari. Falsafiy qonunlar va ularning o'ziga xos xususiyatlari.

Voqelik va o'zgarish jarayonida ayniyat va ziddiyat dialektikasi. Ayniyat, tafovut, qarama-qarshilik va ziddiyat tushunchalari. Ular o'rtasidagi aloqadorlik. Ayniyat va ziddiyat dialektikasining tabiat va jamiyat uchun ahamiyati. I. Karimov o'zgarishlarning ziddiyatli xarakteri, uni yechish yo'llari, imkoniyatlari to'g'risida. Mustaqillik va jamiyatning tadrijiy taraqqiyoti. Buyuk kelajak - maqsad, islohotlar - unga yetish usuli, barqarorlik - bu jarayon tadrijiyligini ta'minlaydigan shart-sharoit.

Olamning mavjudligi - miqdor va sifat voqeligi tarzida. Miqdor va sifat tushunchalari. Me'yor kategoriyasi. Me'yorning saqlanish qonuni. Me'yorning buzilishi va yangi sifatga o'tishi. Taraqqiyotning tadrijiy o'zgarish usuli va uning hozirgi O'zbekistonda namoyon bo'lish xususiyatlari.

O'zgarish va rivojlanish jarayonida o'z-o'zini inkor etish tamoyili. Inkor tushunchasi. Inkorni inkor dialektikasi. Vorislik-eskining inkori va yangilikning shakllanishi sifatida. Yangilikda eskilik elementlarining saqlanishi va barham topishi muammolari. Yangini qurmasdan - eskini buzmaslik tamoyili. Mustaqillikni mustahkamlash jarayonida vorislik va yangilanishning o'ziga xos xususiyatlari. Bu jarayonning istiqloq mafkurasini shakllantirish va komil inson tarbiyasi uchun ahamiyati. Soliq xizmati xodi mining falsafiy qonunlarni anglashining zarurligi.

9-mavzu: Ong muammosining falsafiy tahlili.

Ong va ruhiyat tushunchalari. Ong materiyaning yuksak darajasi sifatida. Ong va ruhiyatning shakllanishi va rivojlanishi haqidagi tabiiy-ilmiy tasavvurlar va qarashlar. Falsafada ong va ruhiyat muammosi.

Inson ongining tabiiy-ijtimoiy jihatlari. Ong va in'ikos. In'ikosning mohiyati, asosiy shakllari. In'ikos jarayoni. Hissiyot va tasavvur. Iroda va tafakkur. O'zlikni anglash, tuyg'ular, onglilik va ongsizlik muammolari. Ong, til va nutq.

Ong va xotira. Gipnoz va parapsixologik hodisalar. Ong va bashorat. Axborotlar nazariyasi. Informasion portlash va axborot dunyosining globallashuv jarayoni.

Ijtimoiy va individual ong. Psixologiya va mafkura ijtimoiy ong darajasi sifatida. Ijtimoiy ongning asosiy shakllari, ular orasidagi farqlar va o'zaro bog'liqliq.

Ong va ruhiyatning falsafiy talqinini o'rganishning ahamiyati. Soliq xizmati xodimida ong va ruhiyat to'g'risidagi dunyoviy, falsafiy tamoyillarni shakllantirish zarurati.

10- mavzu. Bilish falsafasi

Bilim va bilish falsafiy tahlil mavzui sifatida. Bilish tushunchasi - gnoseologiyaning asosiy kategoriyasi. Bilim--bilishning maqsadi hamda asosiy natijasi. Bilishning ob'ekti va sub'ekti. Sub'ektning faolligi va bilimning ob'ektivligi. Ezoterik va Ekzoterik bilimlar.

Inson bilishining asosiy bosqichlari: hissiy va aqliy bilish. Tushuncha, hukm va xulosa chiqarish. Oldindan ko'rish, intuitiv bilish, g'oyibona bilish, taxminva bashorat qilish. Mantiqiy bilish va uning o'ziga xos jihatlari.

Ilmiy bilishning mohiyati va usullari. Metod, nazariya va metodologiya. Umumiy va maxsus usullar. Bilishda empirizm va rasonalizm. Amaliy va nazariy tadqiqotning usullari va vositalari.

Haqiqat tushunchasi. Haqiqatga erishish-bilishning asosiy maqsadi. Haqiqatning turli shakllari: mutlaq va nisbiy haqiqatlar.

Hozirgi davrda bilish va haqiqat muammosi, uni o'rganish zarurati. Soliq xizmati xodimi faoliyatida haqiqat muammosi.

11- mavzu. Qadriyatlar falsafasi. O'zbekistonda inson qadri va shaxsi erkinliklari

Qadriyatlar mavzusining tarix va sharqona qadrlash tamoyillari. O'tmishda qadriyatlar va qadrlash me'yorlariga munosabat, istiqloq va qadriyatlarga nisbatan qarashning ijobiy o'zgarishi. O'zbekistonda milliy qadriyatlarni asrab-avaylash va umuminsoniy qadriyatlarning ustuvorligini ta'minlash jarayoni.

Qadriyat tushunchasi. Qadriyat kategoriyasi, uning mohiyati va mazmuni. Qadriyatlar tizimi. Qadriyatning namoyon bo'lish shakllari va uning asosiy xususiyatlari. Qadrlash va baho, ularning o'zaro aloqasi. Aksiologiya -qadriyatlar haqidagi fan. Uning rivojlanish imkoniyatlari.

O'zbekistonda inson qadri va erkinliklari. Demokratik jamiyat qurish jarayonida inson qadriga e'tiborning kuchayishi. Inson qadri oshirishning qonuniy kafolatlari va ularning ro'yobga chiqish jarayoni.

Hozirgi davrda qadriyatlarning jamiyat hamda inson hayotidagi ahamiyati. Soliq xizmati xodi mining kamoloti va ta'lim-tarbiya jarayonida qadrlash tamoyillarini to'g'ri shakllantirish vazifalari.

12-mavzu. Global muammolar falsafasi. O'zbekistonda tabiat, jamiyat va insonni asrash

Insoniyat istiqbolini belgilovchi eng ustuvor yo'nalishlar va ularning muammolari. Jahon taraqqiyotining yaqin va uzoq kelajagini ilmiy bashorat qilish imkoniyatlari. Ilmiy bashorat qilish usullari. Ilmiy gipoteza va taxminlar, ularning ahamiyati. I. Karimov tomonidan asoslangan «O'zbekiston-kelajagi buyuk davlat» g'oyasi ilmiy bashorat sifatida jahon taraqqiyotining hozirgi davri va uning o'ziga xos xususiyatlari. Xalqaro integrasiya jarayonlari va universal texnologiyalar. Umumbashariy muammolar, ularning asosiy yo'nalishlari va namoyon bo'lish xususiyatlari. Umumbashariy muammolarni hal qilish yo'llari va imkoniyatlari.

Jahon va O'zbekiston XXI asrda: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari. XXI asr boshlarida O'zbekiston taraqqiyotining asosiy yo'nalish va xususiyatlari.

Respublikamiz tabiati va uni asrab-avaylash muammolari. Orolbo'yi ekologiyasi va mamlakatimiz tabiatini asrashda inson mas'uliyati. Sog'lom avlod uchun harakat va O'zbekistonda inson salomatligiga e'tibor. Ma'naviy barkamol avlodni tarbiyalash vazifalari.

Umumbashariy muammolarni o'rganishning tarbiyaviy ahamiyati. Tabiat, jamiyat va insonni asrashda soliq xizmati xodi mining faoliyati.

13-mavzu. «Mantiq» fanining predmeti va ahamiyati. «Mantiq» fanining asosiy tarixiy rivojlanish bosqichlari.

Tafakkur - mantiq fanining predmeti sifatida. Bilish jarayonini ilmiy tushunish. Hissiy bilish va uning shakllari. Aqliy bilishning o'ziga xos xususiyatlari. Tafakkurning asosiy qonunlari va shakllari. Fikrning muayyan mazmuni va mantiqiy tuzilishi. Tafakkurning asosiy shakllari: tushuncha, hukm, xulosa chiqarish.

Bilishda tilning roli. Til informasion belgilar tizimi sifatida. Belgi tushunchasi. Tabiiy va sun'iy tillar. Tilning semantik kategoriyalari. Mantiqiy atamalar.

Mantiq fanining nazariy va amaliy ahamiyati. Mantiq ilmiy o'quv jarayonining rasional asosi ekanligi. Bo'lajak iqtisodchi- soliq xizmati xodi mining fikrlash madaniyatini shakllantirishda mantiq fanining ahamiyati.

Mantiq il mining fan sifatida vujudga kelishi va taraqqiy etishi:

Qadimgi dunyoda mantiq fani; O'rta asrda Markaziy Osiyo va Yaqin Sharqda mantiq fani; Yevropada O'rta asr va yangi davrda mantiq fani; O'zbekistonda mantiq fani.

To'g'ri fikrlashning mantiq qonunlariga asoslanganligi. Fikrning chinligi va fikrlashning shaklan to'g'riligi. Tafakkurning asosiy xususiyatlari.

Mantiqiy qonunlar, ularning mohiyati va turlari. Ayniyat, ziddiyat, uchinchi istisno qonuni. Mantiq qonunlariga rioya qilish - bilishda haqiqatga erishishning zaruriy sharti ekanligi.

Soliq xizmati xodimlarida iqtisodiy tafakkurni shakllantirishda mantiq qonunlarining o'rni va roli.

14 mavzu. Tushuncha, hukm va xulosa chiqarish

Tushunchaning mohiyati. Tushuncha shakllanishining asosiy mantiqiy usulari: taqqoslash, tahlil va sintez, mavhumlashtirish (abstraksiyalash), umumlashtirish.

Tushuncha turlari: umumiy va yakka tushunchalar; jamlovchi va ayiruvchi tushunchalar; muayyan va mavhum tushunchalar; nisbatli va nisbatsiz tushunchalar; ijobiy va salbiy tushunchalar. Kategoriya tushunchaning maxsus turi sifatida.

Tushunchalar orasidagi munosabatlar: taqqoslanadigan va taqqoslanmaydigan tushunchalar, sig'ishadigan va sig'ishmaydigan tushunchalar.

Tushunchalarni umumlashtirish va chegaralash. Tushunchani ta'riflash (definisniya) turlari.

Tushunchani ta'riflash qoidalari. Soliq va moliya sohasida ta'riflashning ahamiyati. Tushunchalarni bo'lish va ularning turlari. Bo'lish qoidalari va unda uchraydigan xatolar.

Tasniflash (klassifikasiya) va uning turlari. Muhim belgilar asosida (tabiiy) tasniflash. Muhim bo'lmagan belgilar asosida (sun'iy) tasniflash.

Bilishda tushunchaning roli. Soliq haqidagi bilimlarning shakllanishi va rivojlanishida tushunchalarning ahamiyati.

Hukm tafakkur shakli sifatida. Hukmning mohiyati va tarkibi. Hukm va gap. Sodda va murakkab hukmlar. Sodda hukm: sifat va xususiyat hukmlari, munosabat hukmlari, mavjudlik (ekzistensial) hukmlari. Qat'iy hukmlar va ularning turlari: tasdiq va inkor hukmlari. Murakkab hukm va uning turlari.

Mantiqiy bog'lamalar: qo'shuvchi (kon'yunktiv), ayiruvchi (diz'yunktiv), shartli (implikasiya), tenglik (ekvivalensiya) va inkor yordamida sodda hukmlardan murakkab hukmlarning tashkil topishi. Murakkab hukmlarning chin bo'lish shartlari.

Hukmlar orasidagi munosabat («mantiqiy kvadrat»). Hukmlarning modallik bo'yicha bo'linishi: ob'ektiv modallik va mantiqiy modallik

Soliqlar sistemasi va munosabatlarini bilishda hukmlarning roli.

Xulosa chiqarishning umumiy harakteristikasi. Xulosa chiqarishning tarkibi: asoslar, xulosa va ular orasidagi mantiqiy bog'lanma, mantiqiy kelib chiqish tushunchasi.

Xulosa chiqarish turlari: bevosita va bilvosita xulosa chiqarish.

Bilvosita xulosa chiqarish turlari: mantiqiy kvadratdagi hukm munosabatlariga qarab xulosa chiqarish, predikatga qarama-qarshi qo'yish orqali xulosa chiqarish.

Bevosita xulosa chiqarish turlari: deduktiv xulosa chiqarish, induktiv xulosa chiqarish, analogiya bo'yicha xulosa chiqarish.

Deduktiv xulosa chiqarish tushunchasi.

Shartli-qat'iy xulosa chiqarish: tasdiqlovchi modus, inkor etuvchi modus.

Induktiv xulosa chiqarish tushunchasi. Induksiyaning tajriba natijalarini umumlashtirish bilan aloqasi. Induktiv xulosa chiqarish turlari: to'liq va to'liqsiz induksiya.

Analogiya orqali xulosa chiqarish va uning tarkibi. Analogiya yo'li bilan xulosa chiqarish turlari: sifat va xususiyat analogiyasi, munosabat analogiyasi. Qat'iy va qat'iy bo'lmagan analogiya, qat'iy bo'lmagan analogiya yo'li bilan xulosa chiqarishda ehtimollik darajasini kamaytirish, haqiqatga yaqinlashtirish shartlari. Bilishda analogiya orqali xulosa chiqarishning ahamiyati. Bozor munosabatlari sharoitida modellashtirish usulining mantiqiy asosi. Iqtisodiyot va soliqda analogiya orqali xulosa chiqarishdan kengroq foydalanishning o'rni va roli.

15-mavzu. Estetika fanining predmeti va vazifalari.

«Estetika» fanining predmeti va vazifalari. Hozirgi zamon fanlar strukturasi estetika. Jamiyat taraqqiyotida estetika fanining o'rni. "Estetika"- fanining falsafiy fanlar rivojida tutgan o'rni. «Estetika» fanining kelib chiqishi va rivojlanishidagi bosqichlar. Sharq mutafakkirlari ta'limotida estetika. «Estetika» fanining nazariy va metodologik asoslari. Ilmiy estetika qonuniyatlarining inson va jamiyat taraqqiyoti uchun o'rni. Yoshlar tarbiyasida estetika fanining tutgan o'rni.

Qadimgi dunyo taraqqiyotida estetik qarashlar. Uyg'onish davri estetikasi. Estetik tafakkur taraqqiyotining O'rta asrlardagi o'rni. Markaziy Osiyo mutafakkirlari estetika haqida. Amir Temur va temuriylar davrida estetik qarashlar. Navoiy, Bobur, Ulug'beklarning estetik qarashlari. XIX-XX asrlarda Markaziy Osiyodagi estetik qarashlar.

Estetik munosabatlarning tuzilishi va o'ziga xos xususiyatlari, ijtimoiy tabiati. Estetik ong ijtimoiy ongning maxsus shakli sifatida. Estetik ongning tuzilish elementlari va ular o'rtasidagi aloqadorlik. Estetik faoliyat tushunchasi. Ishlab chiqarish jarayonida estetik faoliyat. Ilmiy ijodiyot jarayonida estetik faoliyatning namoyon bo'lishi. Estetikaning asosiy kategoriyalari: Go'zallik. Fojaviylik. Soliq xizmati xodimi va soliq to'lovchilar faoliyatida estetika.

16-mavzu. San'at va jamiyat hayoti

San'atning paydo bo'lishi. San'atning inson va jamiyat hayotidagi o'rni. San'at estetikaning tarkibiy qismi sifatida. San'at ijtimoiy ongning shakli sifatida. San'atning

ilmiy bilishdagi o'rni. San'atning g'oya va mafkurada namoyon bo'lishi. San'atning ijtimoiy yo'nalishlari. San'at haqida qadimgi davr mutafakkirlari mulohazalari. O'rta asrlarda Markaziy Osiyo mutafakkirlari san'at haqida. Badiiy obraz va san'at. San'at voqelikni namoyon etishda badiiy obrazlarga murojaati. Badiiy obrazlarning dialektik xarakteri. Badiiy ijod va badiiy-hissiy qabullash jarayonlari.

Badiiy ijodning klassifikatsiyasi va tamoyillari, ularning turli-tumanligi. Badiiy adabiyot. Tasviriy san'at. Nutq san'ati. Sintetik san'at. Badiiy ijodda badiiy uslublar, yondashuv va yo'nalishlar. San'atda realizm san'at. Badiiy muammolarning yo'nalishlari. Estetik tarbiya. Estetik tarbiyaning maqsadi va vazifalari. Estetik tarbiyaning vosita va omillari. Soliq xodi mining estetik saviyasi.

17-mavzu. «Etika» fanining predmeti va vazifalari

«Etika» fanining predmeti. Etika - falsafiy fan sifatida. Uning vazifalari va funksiyalari. Nazariy va amaliy etika. «Etika», «axloq», «odob» tushunchalari va ularning farqi, nisbati. Etikaning boshqa fanlar bilan aloqadorligi. Etika va falsafa, etika va estetika, etika va psixologiya, etika va huquqshunoslik fanlari aloqadorligi va xususiyatlari.

Etika - axloq to'g'risidagi fan. Jamiyat tarixiy taraqqiyotida axloqiy qarashlarga munosabatlar. Ahloq-ijtimoiy ong shakli, inson faoliyatining muhim jihatlaridan biri ekanligi. Axloqiy munosabatlar va ahloqiy ong. Hozirgi davrda axloq rivojlanishining qonuniyatlari. Nazariy va normativ etika. Axloqiy sog'lom shaxs tushunchasi va uning mazmuni. Shaxsning etik tipologiyasi. Shaxsiy qadr-qimmat etik tipologiyaning asosi sifatida. Shaxs qadr-qimmatining umumiy belgilari. Axloqiy sog'lomlikning sub'ektiv ma'nosi va ob'ektiv ahamiyati. Axloqiy odatlar xulq-atvor ehtiyoji sifatida.

O'z-o'zini axloqiy nazorat qilish va uning mohiyati: o'z-o'zini axloqiy baholash, o'zini tutabilish, jasurlik. Unda his-tuyg'u va axloqiy jihatlarning nisbati. Vijdon va burch o'z-o'zini axloqiy nazorat qilish regulyatori (vositasi) sifatida.

Soliq tizimidagi shaxsning axloqiy tamoyillari va sifatlarining mezoni.

Axloqiy tamoyillar va kategoriyalar: insonparvarlik, jamoaviylik, adolat. Vatanga muhabbat va baynalmilallik, burch, vijdon, iymon.

18-mavzu. Jamiyat va oila falsafasi.

«Jamiyat» tushunchasi, uning mohiyati, mavjudligi va taraqqiyoti qonunlari. Jamiyat - insonning umumiy oilasi. Jamiyat mavjudligining moddiy va ma'naviy omillari. Jamiyat taraqqiyotining turli xil nazariyalari. Jamiyat rivojida tadrijiylik va vorislik. Jamiyat tarixi va taraqqiyotiga sinfiy qarash hamda ijtimoiy ziddiyatlarni mutloqlashtirishning zarari.

Jamiyat hayotida barqarorlik va beqarorlik. Barqaror rivojlanish - tinchlik va tadrijiy taraqqiyot garovi. Insoniyatning xavfsiz rivojlanish imkoniyatlari va muammolari. Jamiyat taraqqiyotida bag'rikenglik (tolerantlik) tamoyili.

Jahonning milliy davlatchilik taraqqiyoti. Taraqqiyotda o'ziga xoslik va moslik tamoyili. O'zbekistonning milliy istiqloli. Mustaqillikni mustahkamlash, ozod va obod Vatan barpo qilish jarayoni.

Taraqqiyotning o'zbek modeli - jamiyat rivojining tadrijiy rivojlanish konsepsiyasi. Uning asosiy tamoyillari, milliy va planetar ahamiyati. Iqtisod va ma'naviyat. Iqtisodiy rivojlanishning ma'naviy taraqqiyotga bog'liqligi. Zamonaviy texnologiyalarni ishlab chiqarishga joriy etish vazifalari. Iqtisodiyotni boshqarish va mafkuraviy jarayonlar.

Jamiyat va oila. Sog'lom avlod tarbiyasi - jamiyat kelajagi uchun harakat. Ona va ayolning muqaddasligi - o'zbekona qadriyat. Ona tili -- millat ruhi. O'zbekistonda jamoa, tashkilot va uyushmalar faoliyati. Jamiyat taraqqiyotida davlat. Islohotlar siyosati va davlatning islohotchiligi.

Jamiyat falsafasini va taraqqiyotning o'zbek modelini o'rganishning ahamiyati. Soliq xizmati xodimida ijtimoiy falsafiy bilimni shakllantirish va taraqqiyotimizning tamoyillari to'g'risida ilmiy xulosalar hosil qilish zarurati.

3. FAN BO'YICHA O'ZLASHTIRISHNI BAHOLASHNING KO'RSATKICH VA MEZONLARI

Jami soatlar hajmi 171, shu jumladan auditoriya soatlari 90 (36 soat ma'ruza,
54 soat amaliy mashg'ulot), mustaqil ta'lim – 81 soat

Nazorat turlari va shakllari bo'yicha ballar taqsimoti

Nazorat turlari	Nazorat shakllari	Nazorat shakli bo'yicha belgilangan maks. ball	Har bir nazorat uchun belgilangan maks. ball
Joriy baholash (JB)	1. Og'zaki so'rash	10	10
	2. Referat	5	5
	3. Test	10	10
	4. Munozara	10	10
	5. Mustaqil ish	10	10
	6. Darsga qatnashish faolligi	5	5
Jami		50	-
Oraliq baholash (OB)	1. YOzma ish	10	10
	2. Kollokvium	10	10
	3. Ma'ruzani o'zlashtirish, tinglovchilarning daftar yuritish holatini tekshirish	10	10
	4. Darsga qatnashish, faolligi	5	5
Jami	-	35	-
Yakuniy baholash (YaB)		15	15

ILMIY MA'RUZALAR VA MUSTAQIL ISH MAVZULARI

- Prezident I. Karimov asarlarida falsafiy fikrlar dialektikasi
- Doston, hikoyat va xalq og'zaki ijodining falsafiy talqini
- Falsafa va istiqlol mafkurasi
- Falsafiy dunyoqarash o'zgarishida ta'lim-tarbiya jarayonining ahamiyati
- Ilk falsafada olam va odam munosabati muammosi
- Qadimgi Hindiston falsafasi
- Aristotelning hayoti va faoliyati, falsafa tarixidagi o'rni.
- Tasavvuf va uning tariqatlari falsafasi
- Bobur va boburiylar davri falsafasi
- I. Kant- nemis klassik falsafasining namoyondasi
- Jadidchilik falsafasi
- Mustabidchilik mafkurasi va uning falsafa-fasi
- I.A Karimov– O'zbekistonda istiqlol davri falsafasining asoschisi
- Fenomenologiya falsafasi

- Ob'ektiv va sub'ektiv borliq falsafasi
- Tabiat va jamiyat, tabiiy va sun'iy muhit muammolari
- Dialektika va metafizika o'rtasidagi munosabat
- Miqdor o'zgarishlarning sifat o'zgarishlariga o'zaro o'tish qonuni
- Qarama-qarshiliklar birligi va kurashi qonuni
- Inkorni inkor qonuni
- Qonun va kategoriya munosabati
- Dialektikaning kategoriyalari
- Falsafada in'ikos muammosi
- Mafkuraviy immunitet falsafasi
- Haqiqat turlari unga erishish falsafasi
- Jamiyat va oila falsafasi.
- Inson tabiati va mohiyati, uning ruhiy olami
- O'zbek ma'naviyatining falsafiy jihatlari
- Shaxs shakllanishining g'oyaviy jihatlari
- O'zbek falsafasi, uning o'tmishi va zamonaviy rivojlanishi

ADABIYOTLAR:

O'zbekiston Respublikasi qonunlari, Prezident farmonlari, asarlari hamda me'yoriy hujjatlar

1. O'zbekiston Respublikasining «Ta'lim to'g'risida»gi qonuni. T. 1997. 29 avgust.
2. Kadrlar tayyorlash milliy dasturi. T. 1997. 29 avgust.
3. «O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi tizimi uchun darsliklar va o'quv adabiyotining yangi avlodini yaratish to'g'risida» O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2001 yil 16 avgustdagi 341-sonli qarori.
4. «2010 yilgacha bo'lgan davrda o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi tizimi pedagog va muhandis pedagog kadrlarni tayyorlash, qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish dasturi» O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2001 yil 4-oktabrdagi 400-sonli qarori.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti asarlari:

1. Karimov I. A. O'zbekiston: milliy istiqlol, iqtisod, siyosat, mafkura. T.1. T.: «O'zbekiston», 1996 y.
2. Karimov I.A. Bizdan ozod va obod Vatan qolsin. T.2. T.: «O'zbekiston», 1996 y.
3. Karimov I.A. Vatan sajdagoh kabi muqaddasdir. T.3. T.: «O'zbekiston», 1996 y.
4. Karimov I.A. Bunyodkorlik yo'lidan. T.4. T.: «O'zbekiston», 1996 y.
5. Karimov I.A. Yangicha fikrlash va ishlash davr talabi. T.5. T.: «O'zbekiston», 1997 y.
6. Karimov I.A. Xavfsizlik va barqaror taraqqiyot yo'lidan. T.6. T.: «O'zbekiston», 1998 y.
7. Karimov I.A. Biz kelajagimizni o'z qo'limiz bilan quramiz. T.7. T.: «O'zbekiston», 1999 y.
8. Karimov I.A. Ozod va obod Vatan, erkin farovon hayot -pirovard maqsadimiz. T.8. T.: «O'zbekiston», 2000 y.
9. Karimov I.A. Vatan ravnaqi uchun har birimiz mas'ulmiz. T.9. T.: «O'zbekiston», 2001 y.
10. Karimov I.A. Xavfsizlik va tinchlik uchun kurashmoq kerak. T.10. T.: «O'zbekiston», 2002 y.
11. Karimov I.A. Biz tanlagan yo'l- demokratik taraqqiyot va ma'rifiy dunyo bilan hamkorlik yo'li. T.11. T.: «O'zbekiston», 2003 y.
12. Karimov I.A. Tinchlik va xavfsizligimiz o'z kuch-qudratimizga, hamjihatligimiz va qat'iy irodamizga bog'liq T.12. T.: «O'zbekiston» 2004y
13. Karimov I.A. O'zbek xalqi hech qachon, hech kimga qaram bo'lmaydi. T.13. T.: «O'zbekiston» 2005 y.

14. Karimov I.A. Inson, uning huquq va erkinliklari – oliy qadriyat. T.14. T.: "O'zbekiston" 2006 y.
15. Karimov I.A. Jamiyatimizni erkinlashtirish, islohotlarni chuqurlashtirish, ma'naviyatimizni yuksaltirish va xalqimizning hayot darajasini oshirish barcha ishlarimizning mezoni va maqsadidir. T.15-T.: "O'zbekiston" 2007.-320-b.
16. Inson manfaatlari ustuvorligini ta'minlash – barcha islohot va o'zgarishlarimizning bosh maqsadidir. T.: "O'zbekiston". 2008.
17. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat-yengilmas kuch. T.: "Ma'naviyat", 2008.-176 b.

O'zbekiston Respublikasi vazirliklari me'yoriy-huquqiy hujjatlari.

1. O'zbekiston Respublikasi oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining "Oliy ta'limga oid me'yoriy hujjatlarni tasdiqlash to'g'risida"gi 2000 yil 22 sentabr 251 sonli buyrug'i.
2. O'zbekiston Respublikasi oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining "Ijtimoiy gumanitar fanlar bo'yicha ma'ruza matnlarini tayyorlash va nashr etish to'g'risida"gi 2000 yil 19 iyun 176 sonli buyrug'i.

DARSLIKLAR:

1. Falsafa. T.: «Yangi asr avlodi» 2003 y. 60-141 betlar.
2. Falsafa - Toshkent Davlat universiteti - T. Universitet, 1997 y.
3. J. Tulenov., G'afurov Z. Falsafa. Oliy o'quv yurtlari talabalari uchun T.: "O'qituvchi" 1997 y.
4. N. Shermammedova. Falsafa va fan metodologiyasi., T.: "Universitet"2006 y.

O'QUV QO'LLANMALAR

1. Falsafa. - E. Yusupov umumiy tahriri ostida. O'quv qo'llanma. T.: "O'qituvchi".-2005 y.
2. Rahimov I. Falsafa. T.: 1998 y.
3. Falsafa. Ma'ruzalar matnlari(O'quv uslubiy qo'llanma).T.: "Kamalak"1995y.
4. V. Axmedova. Falsafa. T., 2006 y.

MONOGRAFIYALAR VA ILMIY MAQOLALAR:

1. Forobiy A. N. - «Fozil odamlar shahri» T. O'zbekiston 1993 yil. 41-43-betlar.
2. O'zbekiston Respublikasi. Ma'lumotnoma. T. «O'zbek milliy ensiklopediyasi» 2002 y. 222-236 betlar.

3. Mafkura va yoshlar. A.Navoiy nomli O'zbekiston milliy kutubxonasi bosmaxonasi. T. 2004 y. 63-68 betlar.
4. Azamat Ziyov. O'zbek davlatchiligi tarixi. T. Sharq, 2000.
5. Amir Temur ko'ragon. Zafar yo'li. T. Nur. , 1992.
6. Avesto. Yasht kitobi. O'zbek tiliga M. Ishoqov ilmiy-izohli tarjimalari. T. Sharq. 2001.
7. Bobur Z. M. Boburnoma. T. «Fan», 1960.
8. Buyuk siymolar, allomalar. T. Meros(uch kitob). 1995, 1996, 1998.
9. Vatan tuyg'usi. T. O'zbekiston. 1996.
10. Mirzo Ulug'bek . To'rt ulus tarixi. T. Cho'lpon, 1994.
11. Mustaqillik: izohli ilmiy-ommabop lug'at. T. Sharq, 1998.
12. Sulaymonova F. Sharq va Farb. T., «O'zbekiston». 1997.
13. Temur tuzuklari. T. Fafur Fulom. 1991.
14. O'zbekiston Respublikasi Ensiklopediyasi. T. Qomuslar bosh tahririyati. 1997.
15. Hasan Ato Abushiy. Turkiy qavmlar tarixi. T. Cho'lpon. 1993.
16. Al-Buxoriy. Hadis. Al-jomi' As-Sahih. T.: 1991 y.
17. Aliyev A. Ma'naviyat, qadriyat va badiiyat. T.: 2000 y.
18. Alisher Navoiy. Mukammal asarlar to'plami. 7-jild. T.: 1998 y.
19. G'aybulloh as-Salom. Ey umri aziz. T.: 1997 y.
20. G'afurov I. Millatning billurlanishi. T.: 1995 y.
21. G'ofurov G'. Sharq javohirlari. T.: 2000 y.
22. Davronov Z. Atrof-muhit muhofazasining ijtimoiy-falsafiy muammolari. 6-son. T.: 1997 y.
23. Jalolov A. Mustaqillik mas'uliyati. T.: 1996 y.
24. Jamiyat, shaxs va ma'naviyat. T.: 2002 y.
25. Jumaboyev Y. Hayot mazmuni va komil inson muammosi. T.: 1997 y.
26. Jumaboyev Y. O'zbekistonda falsafa va axloqiy fikrlar taraqqiyoti tarixidan. T.: 1997 y. 34-43-betlar.
27. Ziyomammedov B. Ma'rifat asoslari. T.: 1998 y.

Ilmiy amaliy anjumanlar va ma'ruzalar to'plami.

1. Ilg'or pedagogik texnologiyalar asosida dars o'tish yo'llari. o'quv uslubiy ishlanmalar to'plami. T. TDIU. 2005.
2. Pedagogik va axborot texnologiyalari: yutuqlar va istiqbollari. T. O'zPFITA. 2003.
3. «Ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari» mavzusidagi Amaliy mashg'ulot trening materiallari. T. 2002.
4. Iqtisodiy ta'lim: nazariya, tajriba, muammolar va istiqbol. Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman. 19 aprel, 2001.

Gazeta va jurnallar.

1. Prezident Islom Karimovning 2005 yilda mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish yakunlari va 2006 yilda iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirishning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasi majlisidagi ma'ruzasi. Turkiston gazetasi. 2006 yil 11-fevral.
2. Iqtisodiyot va ta'lim. Jurnal. 1-2 son. 2005.
3. Xalq ta'limi. Jurnal. 2005 y. 1-2 sonlar.
4. Ta'lim va tarbiya. Jurnal. 2005 y. 3-4 son.
5. Iqtisodiyot va ta'lim. Jurnal. 1-2 son. 2004.
6. Tafakkur. Jurnal. 4- son 2007y.
7. Jamiyat va boshqaruv. Jurnal 6- son 2006 y.
8. Muloqot. Jurnal. 2005-2008 y.

Internet saytlari:

[www. Ziyo. uz](http://www.Ziyo.uz)

www. Ilm.uz.

www. philosophy. Ru

www.natlib.uz

«FALSAFA» FANIDAN TAYANCH TUSHUNCHALAR

1. «Falsafa» fanining predmeti, uni o'rganishning nazariy-metodologik asoslari va uni komil insonni tarbiyalashdagi ahamiyati.

Tayanch iboralar: predmet tamoyillari, davrlashtirish, O'rganishning ahamiyati.

2. Istiqloq va falsafiy dunyoqarashning yangilanish muammolari.

Tayanch iboralar: mustaqillik, yangicha fikrlash, ozod va obod Vatan.

3. Markaziy Osiyoda ilk o'rta asrlar falsafasi.

Tayanch iboralar: Shariat, tariqat hamda iymon tushunchalari. «Avesto», ezgulik va yovuzlik.

4. Temuriylar davri va o'rta asrlar falsafasi

Tayanch iboralar: «Kuch-adolatdadir» tamoyili. Temur va temuriylar davlati, uning ijtimoiy-siyosiy hayoti. «Temur tuzuklari» va milliy g'oyalar rivoji.

5. O'rta asrlar va yangi davr G'arb falsafasi. Hozirgi zamon jahon falsafasi va uning asosiy oqimlari.

Tayanch iboralar: Renessans davri falsafiy tafakkuri. Yevropada XV-XVII asrlardagi ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlar va yangi zamon falsafiy tafakkurining shakllanishi.

6. Borliq falsafasi.

Tayanch iboralar: Ob'ektiv va sub'ektiv borliq tushunchalari. Borliqning anorganik, organik va ijtimoiy shakllari.

7. Taraqqiyot va aloqadorlik: tamoyillar va talqinlar. Falsafada metod muammosi.

Tayanch iboralar: Miqdor va sifat tushunchalari. Me'yor kategoriyasi. Inkorni inkor dialektikasi.

8. Rivojlanish va o'zaro aloqadorlikning umumiy qonuniyatlari. Falsafiy qonunlar.

Tayanch iboralar: Dialektika taraqqiyot va o'zaro aloqadorlik, metafizika-mavjudlik usuli sifatida.

9. Ong muammosining falsafiy tahlili.

Tayanch iboralar: Ong va ruhiyat tushunchalari. Ong materiyaning yuksak darajasi sifatida. Ong va in'ikos.

10. Bilish falsafasi.

Tayanch iboralar: Bilishning ob'ekti va sub'ekti. Sub'ektning faolligi va bilimning ob'ektivligi. Ezoterik va Ekzoterik bilimlar.

11. Qadriyatlar falsafasi. O'zbekistonda inson qadri va shaxsi erkinliklari.

Tayanch iboralar: Qadriyat tushunchasi. Qadriyat kategoriyasi, uning mohiyati va mazmuni. Qadriyatlar tizimi. Qadriyatning namoyon bo'lish shakllari va uning asosiy xususiyatlari.

12. Global muammolar falsafasi. O'zbekistonda tabiat, jamiyat va insonni asrash.

Tayanch iboralar: Ilmiy bashorat qilish usullari. Ilmiy gipoteza va taxminlar, ularning ahamiyati. I. Karimov tomonidan asoslangan «O'zbekiston-kelajagi buyuk davlat» g'oyasi ilmiy bashorat sifatida.

13. «Mantiq» fanining predmeti va ahamiyati. «Mantiq» fanining asosiy tarixiy rivojlanish bosqichlari.

Tayanch iboralar: Tafakkur - mantiq fanining predmeti sifatida. Bilish jarayonini ilmiy tushunish. Hissiy bilish va uning shakllari. Aqliy bilishning o'ziga xos xususiyatlari. Tafakkurning asosiy qonunlari va shakllari.

14. Tushuncha, hukm va xulosa chiqarish.

Tayanch iboralar: Tushunchaning mohiyati. Tushuncha shakllanishining asosiy mantiqiy usullari: taqqoslash, tahlil va sintez, mavhumlashtirish (abstraksiyalash), umumlashtirish.

15. Estetika fanining predmeti va vazifalari.

Tayanch iboralar: estetika, estetik qarashlar, estetik faoliyat, madaniyat, axloqiy normalar, san'atning ahamiyati. Estetikaning asosiy kategoriyalari: Go'zallik. Fojiviylik.

16. San'at va jamiyat hayoti.

Tayanch iboralar: Badiiy obraz va san'at, badiiy adabiyot. Tasviriy san'at. Nutq san'ati. Sintetik san'at. realizm san'ati Estetik tarbiya.

17. «Etika» fanining predmeti va vazifalari.

Tayanch iboralar: «Etika», «axloq», «odob» tushunchalari. Nazariy va normativ etika. Shaxsning etik tipologiyasi. Axloqiy tamoyillar va kategoriyalar: insonparvarlik, jamoaviylik, adolat. Vatanga muhabbat va baynalmilallik, burch, vijdon, iymon.

18. Jamiyat va oila falsafasi.

Tayanch iboralar: «Jamiyat» tushunchasi, Jamiyat rivojida tadrijiylik va vorislik. Taraqqiyotning o'zbek modeli - jamiyat rivojining tadrijiy rivojlanish konsepsiyasi, jamiyatning strukturasi.

II-BO'LIM.

**«FALSAFA» FANIDAN MA'RUZA
VA AMALIY MASHG'ULOTLAR BO'YICHA REJA-
TOPSHIRIQLAR VA O'QUV-USLUBIY
HUJJATLAR**

Talabaning ismi va sharifi _____

Kafedra _____

O'qituvchining ismi va sharifi _____

1-mavzu: Falsafaning predmeti va asosiy mavzulari. Falsafiy dunyoqarash.

Mavzu bo'yicha reja topshiriq va o'quv-uslubiy hujjatlar

Ma'ruza rejasi:

1. Falsafaning predmeti, maqsad vazifalari.
2. Falsafaning bahs mavzusi, boshqa fanlar bilan aloqadorligi.
3. Falsafa–umuminsoniy qadriyat sifatida.
4. Falsafaning boshqa fanlar bilan aloqadorligi.

Mashg'ulotning maqsadi:

Falsafaning predmeti va uni o'rganishning ahamiyati haqida yaxlit tushunchani shakllantirish.

Talabaning o'quv faoliyati natijalari:

1. Ushbu predmet kursining o'qitilishiga izoh beradi;
2. Fanning vazifalari hamda nazariy- uslubiy prinsiplari haqida ma'lumot beriladi;
3. Fanni o'rganishda zarur manballar ko'rsatib o'tiladi va davrlashtirish haqida ma'lumot beriladi;
4. Millatni ma'naviy uyg'onishida hamda yoshlar tarbiyasida bu fanning roli va ahamiyati yanada tushunib yetiladi.

Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:

1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering.
Eslatma: 4.1, 4.2.-ga qarang.
2. O'quv hujjatlar bilan tanishib chiqing.
Eslatma: 1.1., 1.2., 1.3, 1.4., 1.5.-ga qarang.
3. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing.
Eslatma: 2.1, 2.2. -ga qarang.
3. O'quv-axborot ma'lumotlari bilan tanishib chiqing.
Eslatma: 3.1, 3.2., ga qarang

Nazorat shakli:

Og'zaki nazorat, savol-javob va blis so'rov

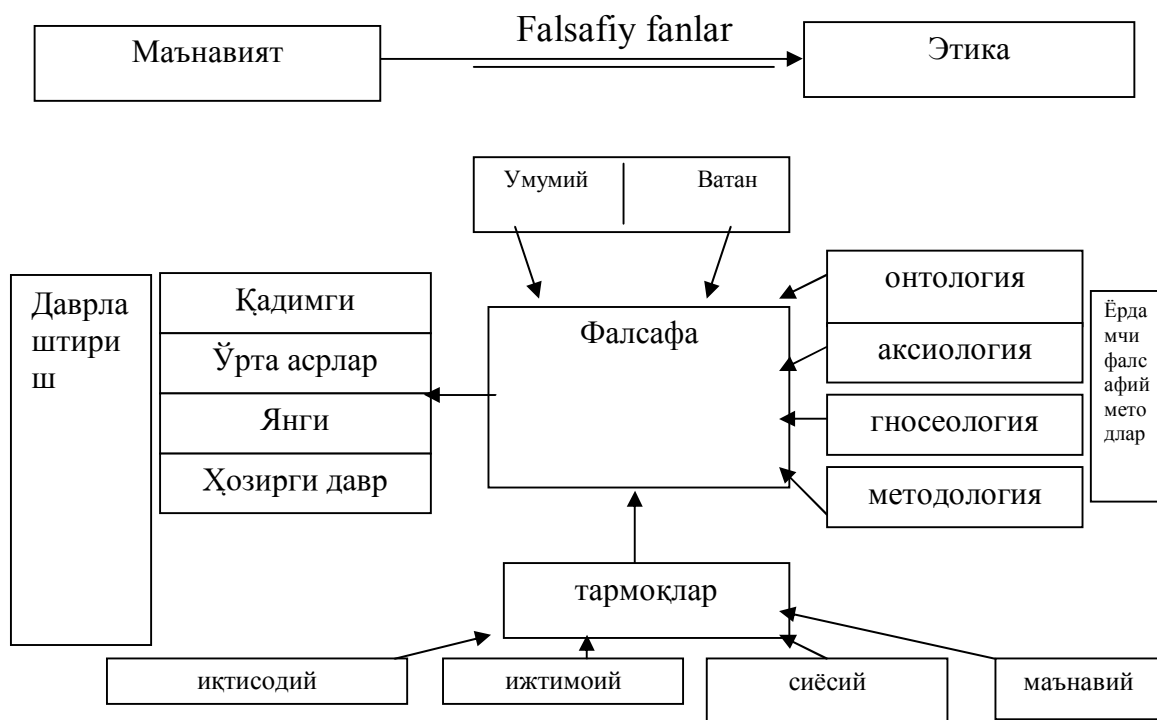
Maksimal ball: 0,5 b.
Talabaga qo'yilgan ball: _____

O'qituvchi imzosi: _____

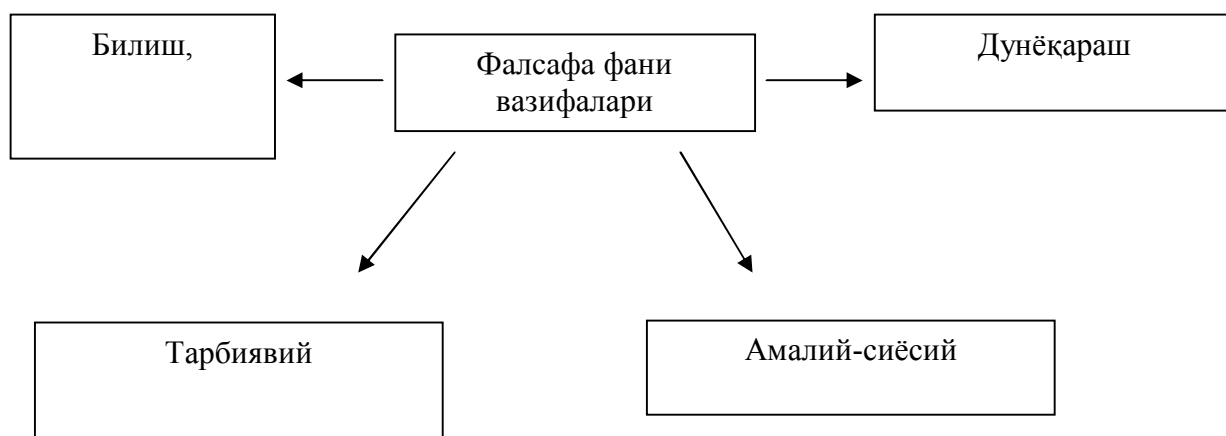
O'QUV-USLUBIY MATERIALLAR

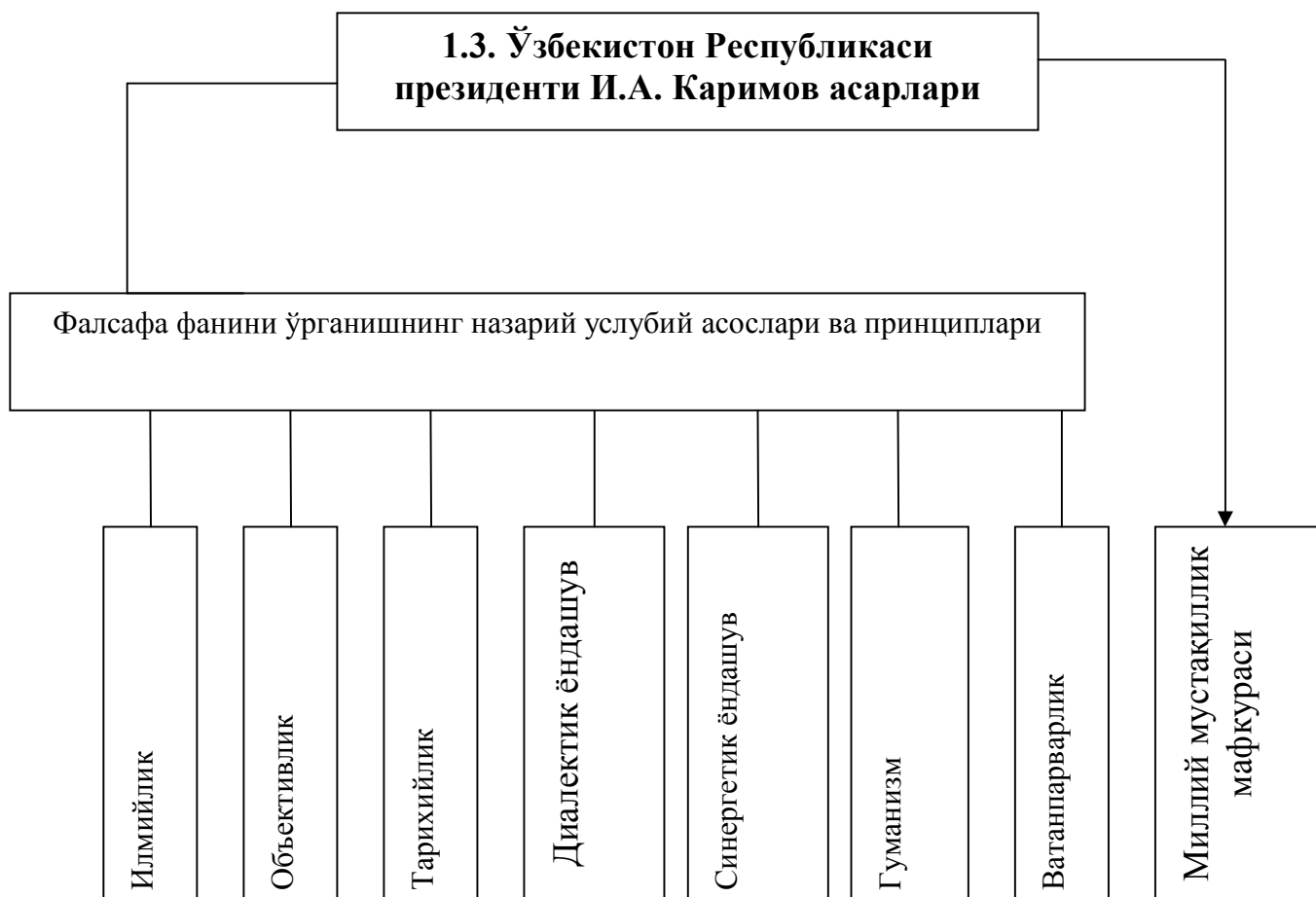
I. O'QUV MATERIALLAR

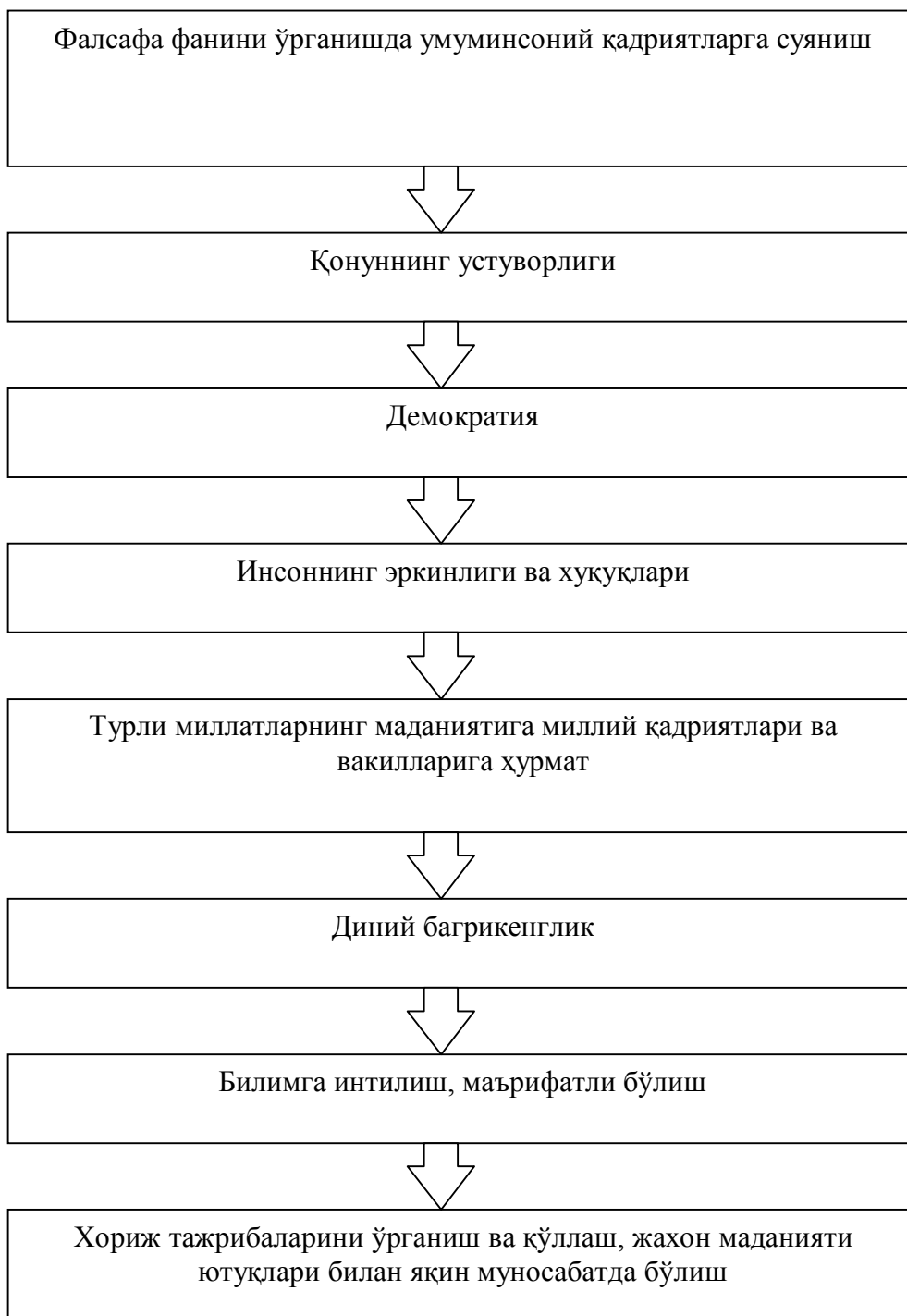
1.1. Falsafa fan sifatida nimalarni belgilaydi?

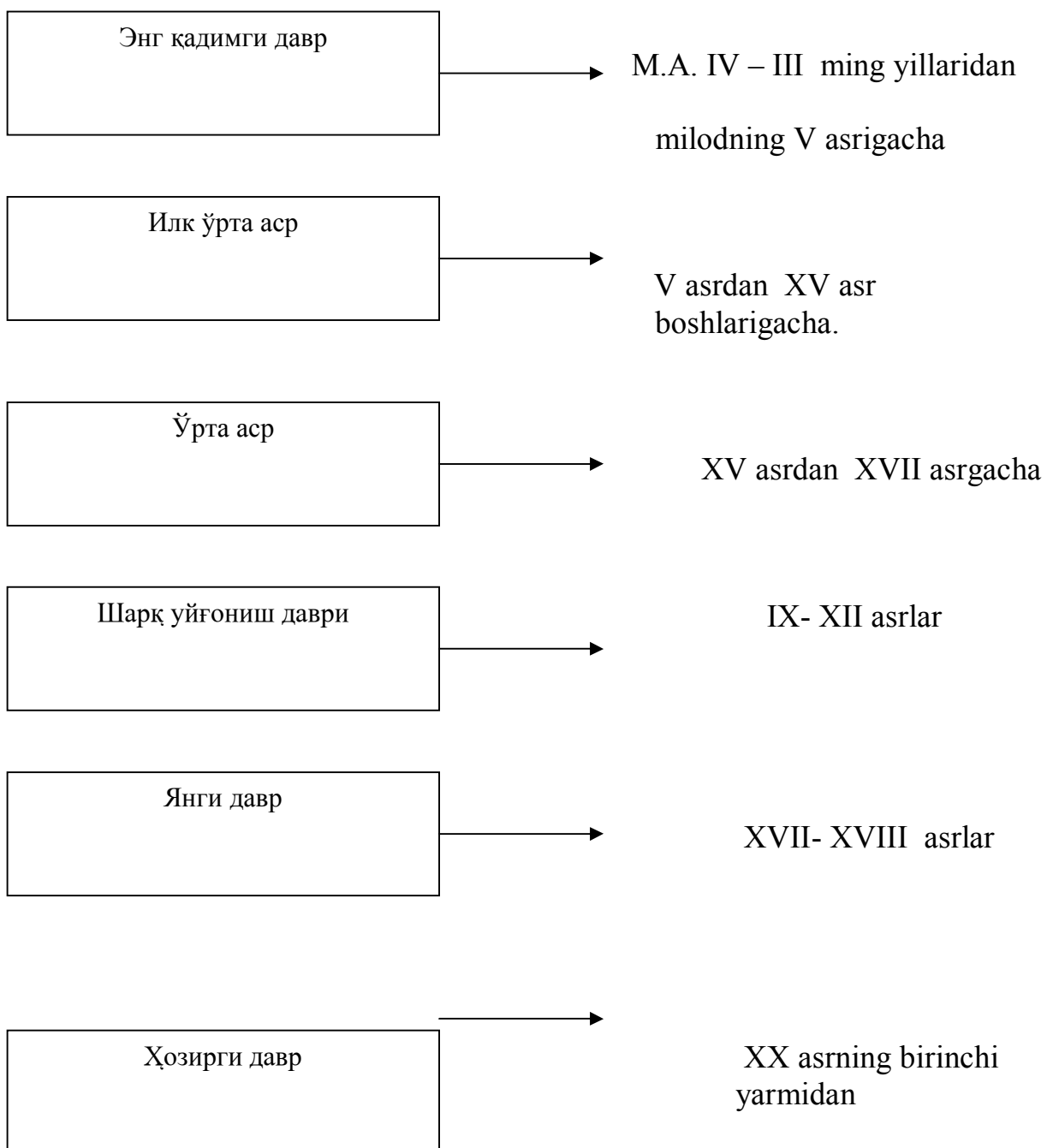
1.2. Falsafa fanining vazifalari

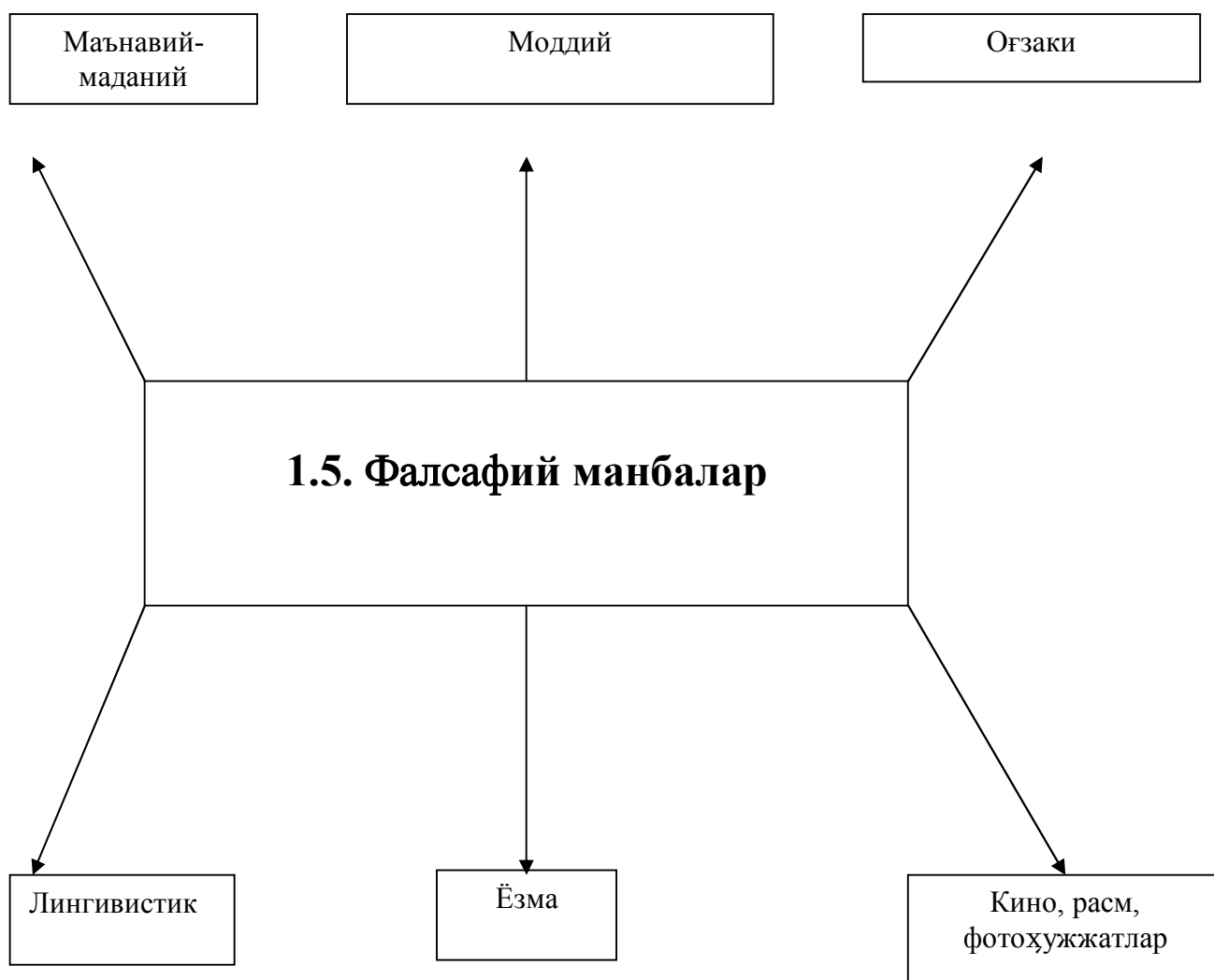

1.4. Фалсафа тарихининг даврлаштирилиши

II. O'QUV TOPSHIRIQLAR

2.1. Faollashtiruvchi savollar:

1. Falsafani fan sifatida qanday ta'riflaysiz?
2. Falsafa ning fan sifatida tarkibiy qismi nimalardan iborat?
3. Mantiq va etika fanlari haqida sizga nimalar ma'lum?
4. Dunyoqarash nima degani?
5. "Tarixiy xotirasiz kelajak yo'q" degan fikrni siz tasdiqlaysizmi?
6. Jamiyat rivojining hozirgi sharoitida falsafani o'rganishning dolzarbligi nimalar bilan belgilanadi?

2.2.

Qisqacha esse yozing- mashhur faylasuf **Senekaning** "Inson haqiqiy erkin bo'lishi uchun falsafaga qul bo'lishi kerak" degan fikrining ma'nosini izohlab bering.

III. MA'LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

3.1. Vazifani bajarishning tartibi va muddati

- a. Vazifa guruhlarda muhokama qilinadi va bildirilgan fikrlar asosida jamoaning yozma javoblarini tayyorlash (12-15 min).
- b. Essening guruhli variantini og'zaki prezentasiyasi bilan chiqib gapirish (5-min)
- c. Jamoa bo'lib muhokama qilish va boshqa guruhlariga baho berish (1-2 min).

3.2. Baholar ko'rsatkichlari

Guruh	Javobning to'liqligi va ishonarliligi	Javobning aniqliligi va tushunariligi	Yondashuvning mustaqilligi va orginalligi	Ballar yig'indisi
	ball	ball	ball	

IV. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR:

a. Mustaqil ta'lim uchun topshiriq Nazorat savollari:

1. Falsafa fani nimani o'rgatadi?
2. Falsafa fani qaysi vazifalarni bajaradi?
3. Falsafa qaysi davrlarga bo'linadi? Uning xronologik ma'lumotini bering.
4. Jamiyat hayoti jarayonlariga dialektik yondashuv deganiga izoh bering.
5. Falsafani o'rganishda "Tarixiylik" prinsipini qanday tushunasiz?
6. Falsafani o'rganishda qaysi umuminsoniy qadriyatlar muhim rol o'ynaydi?
7. Falsafani o'rganishda I.A. Karimov asarlarining muhim uslubiy ahamiyati nimada?
8. Falsafani o'rganishning talaba yoshlar uchun ahamiyati nimada?

Mustaqil tayyorlash uchun vazifa.

Amaliy mashg'ulot darsiga I.A.Karimovning «Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch» asarini mustaqil tayyorlab kelish.

1.2. Falsafa va dunyoqarash

Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv-uslubiy hujjatlar

Amaliy mashg'ulot rejasi: <ol style="list-style-type: none">1. Dunyoqarash tushunchasi. Dunyoqarashning tarixiy turlari: afsonaviy (mifologik), diniy va falsafiy dunyoqarash.2. Falsafaning bahs mavzusi. Falsafa–umuminsoniy qadriyat sifatida.3. Falsafaning boshqa fanlar bilan aloqadorligi.		
Mashg'ulotning maqsadi:	Ushbu mavzu bo'yicha bilimni chuqurlashtirish va mustahkamlash.	
Talabning o'quv faoliyati natijalari: <ol style="list-style-type: none">1. Sho'rolar davrida falsafiy fanlar rivojidagi qiyinchiliklar va kamchiliklar yoritib beriladi.2. Mustaqillik davridagi falsafiy muammolarining dolzarbligini ko'rsatib beradi.3. Millatning milliy uyg'onishida falsafani o'rganishning ahamiyati ko'rsatiladi.4. Shaxsning garmonik rivojini shakllantirishda falsafaning roli yoritib beriladi.		
Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar: <ol style="list-style-type: none">1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering. Eslatma: 3.1.-ga qarang.2. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 2.1, 2.2. -ga qarang.		
Nazorat shakli: Og'zaki nazorat, savol-javob va chizmani to'ldirish.	Maksimal ball: 1, 75 b. Talabaga qo'yilgan ball: _____	O'qituvchi imzosi: _____

O'QUV-USLUBIY MATERIALLAR

I.O'QUV TOPSHIRIQLAR

1.1. O'quv vazifasi

I guruh

- 1-vazifa: "Falsafa va dunyoqarash" mavzusida qisqacha ijodiy esse yozing.
- 2-vazifa: "Falsafani o'rganishda va yoritishda ob'ektivlik va ilmiy xolislik nimani bildiradi" degan savolga javob bering.
- 3-vazifa: I.A. Karimovning "Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch" asaridan "g'oya" haqida nima deyilgan.
- 4-vazifa: "Tarixni o'rganmay turib yuqori ma'naviyatga erishish mumkinmi?" degan savolga qisqacha xulosangizni ayting.

II guruh

- 1-vazifa: - "Falsafa - fikrlash san'ati" mavzuida qisqacha ijodiy esse yozing.
- 2-vazifa: "Falsafani o'rganish va yoritishda tarixiylik prinsiplari va dialektik yondashuv nimani bildiradi" savoliga javob bering.
- 3-vazifa: I.A. Karimovning "Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch" asaridan buyuk allomalarimiz haqida so'zlab bering.
- 4-vazifa: "G'oyaga qarshi g'oya - fikrga qarshi fikr" degan tushuncha haqida qisqacha xulosangizni bering.

III guruh

- 1-vazifa: "Falsafa - hayot muallimi" mavzusida qisqacha ijodiy esse yozing.
- 2-vazifa: "Falsafani o'rganish va yoritishga alternativ (muqobil) yondashuv masalasi" degan savolga javob bering.
- 3-vazifa: I.A. Karimovning "Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch" asaridan g'oya va mafkuralar kurashi haqida misol keltiring.
- 4-vazifa: Falsafa bilan siyosat o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik qandayligi haqida qisqacha xulosangizni keltiring.

II. MA'LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

2.1 Guruhlarda ishlash tartibi

- 1) Har bir talaba o'z o'rtoqlarining so'zini odob va samimiy holda tinglashi kerak.
- 2) Har bir a'zo faol, birgalikda hamda berilgan vazifaga ma'sul holatda ishlashi kerak.
- 3) Har kim zarurat tug'ilsa yordam so'rashi mumkin.

- 4) Har kim kimga zarur bo'lib qolsa yordam berishi kerak.
- 5) Guruh ishi natijalarini baholashda har bir a'zo ishtirok etishi kerak.
- 6) Har bir guruh a'zosi bir-birlariga yordam berib, o'zlari ham o'rnatilayotganligini, ya'ni, biz bir qayiqda boryapmiz, yo hamma cho'kib ketadi, yoki hamma qirg'oqqa chiqishi kerakligini tushuncha holda ishlashi kerak.

2.2. Baholar darajasi va ko'rsatkichlar (ball).

Vazifalar, ko'rsatkichlar va baholar darajalari	1 guruh	2guruh	3 guruh
1-vazifa			
- aniq mo'ljal va isbotlilik			
- yangilik va o'zigaa xoslik			
- aniq va ravshan bayon etish			
2-vazifa:			
- to'liq yoritish			
- ko'rgazmalilik			
3-vazifa			
4-vazifa			
- xulosalarni aniq bayon etish			
- vaqtga rioya qilish			
- boshqalar fikrini to'ldirish			
- boshqalarga savolar berish			
Jami			

2.3. Amaliy mashg'ulotda ishlashda vaqt va tartib:

1. Guruhda ishlashda vazifani va prezentasiya varaqlarini to'ldirish – 20 min.
2. Ish natijalari bo'yicha prezentasiya bilan chiqish-10 min.
3. Guruh ishini baholash va jamoa bo'lib muhokama qilish – 5 min.

III. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

- a. “Falsafa”, “Falsafiy manballar”, “Falsafani o'rganishning uslubiy prinsiplari”, “Falsafa fani” va “Umuminsoniy qadriyatlar” kabi tushunchalarga ta'rif bering.

2-Mavzu: Qadimgi Sharq va antik dunyo falsafasi

Hamkorlikda o'qitish texnologiyasi asosida tashkil etilgan ma'ruza bo'yicha reja topshiriq va o'quv-uslubiy hujjatlar

Hamkorlikda o'qitish texnologiyasi asosida tashkil etilgan ma'ruza bo'yicha reja topshiriq va o'quv-uslubiy hujjatlar

Ma'ruza rejasi: 1. Qadimgi Sharq, Misr va Bobil falsafasi. 2. Hind falsafasi va qadimgi Xitoy falsafasi 3. Antik dunyo va Yunoniston falsafasining klassik davri. 4. Qadimgi Sharq va antik dunyo falsafasining jahon madaniyati va fani uchun ahamiyati.		
<i>Mashg'ulotning maqsadi:</i>	Sharq – jahon sivilizasiyasining markazlaridan biri ekanligi haqida talabalarda bilimni shakllantirish.	
<i>Talabaning o'quv faoliyati natijalari:</i> 1. Qadimgi Sharq falsafasining davrlashtirilishini gapirib beradi. 2. Jamiyatdagi moddiy va ma'naviy yo'nalishdagi asosiy yutuqlarda qadimgi dunyo falsafasining o'rnini gapirib beradi. 3. Qadimgi Sharq va G'arb falsafasida vorisiylik tamoyilini ta'riflab beradi.		
<i>Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:</i> 1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering. Eslatma: 4.1, 4.2.-ga qarang. 2. O'quv hujjatlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 1.1., 1.2., 1.3, 1.4., 1.5.-ga qarang. 3. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 2.1, 2.2. -ga qarang.		
<i>Nazorat shakli:</i> Og'zaki nazorat, savol-javob va blis so'rov	<i>Maksimal ball:</i> 0,5 b. <i>Talabaga qo'yilgan ball:</i> _____	<i>O'qituvchi imzosi:</i> _____

I. O'QUV-USLUBIY MATERIALLAR

1.1.

II. O'QUV TOPSHIRIQLAR

2.1. O'quv vazifasi Diqqatni jalb qiluvchi savollar

1. Qadimiy Sharq, Misr va Bobil falsafasi.
2. Antik dunyo falsafasi. Antik dunyo va Yunoniston falsafasining klassik davri.
3. Milet va Eley maktablari.
4. Pifagor va pifagorchilar.
5. Sofistlar falsafasi. Sokrat va Platon falsafasi.
6. Qadimgi Sharq va Antik dunyo falsafasini o'rganishning zaruriyati, uning jahon madaniyati va fani uchun ahamiyati.

2.2. Test vazifalari

1. Falsafa fani nimani o'rgatadi?
A. tabiat, jamiyat va inson tafakkuri rivojlanishining eng umumiy qonuniyatlarini o'rgatadi.
V. qonuniyatlarini o'rgatadi;
S. diniy ta'limotlarni o'rgatadi;
D. falsafa bilish sohasini o'rgatadi;
2. Qadimgi Movarounnahr hududida qaysi diniy ta'limot asosida falsafiy qarashlar shakllana boshlagan?
A. zardushtiylik;
V. xristianlik;
S. buddizm;
D. iudaizm;
3. Dunyoqarash nima?
A. dunyoqarash – kishilarning ob'ektiv olamning tarixi, rivojlanishi va mavjudligiga bo'lgan shaxsiy munosabatlari majmuidir;
V. dunyoqarash – madaniyatning bir turidir;
S. dunyoqarash – diniy e'tiqoddir;
D. dunyoqarash – ilmlar yig'indisidir;
4. Dunyoqarashning qanday tiplari bor?
A. afsonaviy, diniy, falsafiy, ilmiy – falsafiy;
V. tabiiy, ilohiy;
S. dunyoviy, ob'ektiv, sub'ektiv;
D. dunyoqarashning tiplari yo'q;
barcha javoblar to'g'ri.
5. Falsafiy ta'limot birinchi marta qaysi mamlakatlarda paydo bo'lgan?

- A. Qadimgi Hindiston, Xitoy, Gresiyada 2,5 ming yil oldin;
- V. Qadimgi Gresiyada, Fransiyada 3 ming yil oldin;
- S. Markaziy Osiyoda 3,5 ming yil oldin;
- D. Italiyada 2 ming yil oldin;

6. Falsafaning funksiyalari nimalardan iborat?

- A. nazariya, metodologiya, dunyoqarash, ijtimoiylik, tarbiyaviy, milliylik va umu minsoniylikni aks ettirish;
- S. qadriyatlarni belgilash;
- D. madaniy – ma’rifiy jihatlarni tushuntirish;

7. Markaziy Osiyoda uyg’onish davri qachon qaysi mamlakatda paydo bo’lgan?

- A. IX –XII asrlarda O’rta Osiyoda;
- V. V-VII asrlarda Xitoyda;
- S. XIII – XV asrlarda Eronda;
- D. Osiyoda uyg’onish davri hech qaysi mamlakatda sodir bo’lmagan;

III. MA’LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

3.1. “Insert” texnikasini qo’llab ishlash qoidalari.

1. Matnni o’qib chiqing
2. O’zlashtirilgan ma’lumotlarni tahlil qiling, tartibga soling va varaq chetiga qalam bilan quyidagicha belgilarni qo’yib bering.
 - (V) – men bilganlarimni tasdig’i.
 - (q) – yangi ma’lumot
 - (-) - men bilganlarimga zid ma’lumot
 - (?) – menga vazifa yukladi, aniqlikni talab qiladi, qo’shimchalar qo’yish kerak
3. “Insert” jadvalni to’ldiring
“Insert” jadvali

V	q	-	?

IV. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

4.1. Nazorat savollari

- O'zbekistonda falsafiy ta'limotlar tarixi xususida nimalarni bilasiz.
- Mustaqillik yillarida milliy mafkura taraqqiyoti.
- Milliy istiklol g'oyasi asosiy tamoyillari nimalarda namoyon bo'ladi.
- Qadimgi Sharq va Antik dunyo falsafasi.
- Falsafada milliylik va umu minsoniylik nima.
- O'zbekistonda falsafa fani taraqqiyoti.
- O'zbekistonda qadimiy diniy e'tiqodlar tarixi.
- Totemiz, fetishizm, magiya ilk falsafiy bilimlar poydevori.
- "Avesto"ning muhim tarixiy, falsafiy manba sifatidagi o'rni nimadan iborat.
- Qadimgi Sharqning jahon sivilizasiyasi va madaniyatida tutgan o'rni.
- Qadimgi Misr va Bobil falsafasi.
- Zardushtiylik dini va uning dunyo dinlari tarixidagi o'rni.
- Qadimgi Hindiston va Xitoy falsafasining o'ziga xos taraqqiyoti va tarqalishi.
- Qadimgi Yunoniston falsafasi. Sofistlar. (Sokrat Platonlar faoliyati misolida).
- Atomistlar ta'limoti xususida gapiring.
- Qadimgi Gresiyada ellinizm davri falsafasi.
- Qadimgi Rimda falsafiy fikrlar.
- Markaziy va janubiy sharqiy Yevropada diniy taraqqiyot.
- Qadimgi Sharq va Antik dunyo falsafasi xususida gapirib bering.

4.2. Mustaqil ish vazifalari:

1. 3- mavzu ma'ruza matnini o'qish:
Insert usulida "Markaziy Osiyoda ilk o'rta asrlar falsafasi".
2. Berilgan mavzu bo'yicha insert javobni to'ldirish.
3. O'quv qo'llanmadagi material va ma'ruza matnini o'qib, 2 – mavzu bo'yicha amaliy mashg'ulotga tayyorgarlik ko'rish.

2.2. "Qadimgi Sharq va antik dunyo falsafasi"

Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv-uslubiy hujjatlar

Amaliy mashg'ulot rejasi: <ol style="list-style-type: none">1. Qadimgi Sharq mamlakatlarida falsafiy qarashlarning paydo bo'lishi.2. Qadimgi Hindistonda falsafiy qarashlarning kelib chiqishi;3. Qadimgi Xitoyda paydo bo'lgan falsafiy oqimlar;4. Qadimgi Turonda paydo bo'lgan diniy-falsafiy ta'limotlar: otashparastlik, zardushtiylik, moniylik, mazdakchilik.		
Mashg'ulotning maqsadi:	Mavzu bo'yicha bilimlarni mustahkamlash va chuqurlashtirish.	
Talabaning o'quv faoliyati natijalari: <ol style="list-style-type: none">1. Qadimgi jamiyatni ma'naviy hayotini va ishlab chiqaruvchi kuchlari rivojidadagi yutuqlarga ta'rif beriladi;2. Ilk diniy qarashlar haqida gapirda va ularga qisqachi ta'rif beradi;3. Zardushtiylikning asosiy tamoillarini yoritib beradi;4. "Avesto"ning kelib chiqish tarkibiga va mazmuniga ta'rif beradi;5. O'rta Osiyo jamiyati va uning boshqaruv sistemasining strukturaviy bosqichiga ta'rif beradi. ("Avesto" bo'yicha).		
Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar: <ol style="list-style-type: none">1. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 2.1, 2.2. -ga qarang.		
Nazorat shakli: Og'zaki nazorat, savol-javob va blis so'rov	Maksimal ball: 1,75 b. Talabaga qo'yilgan ball: _____	O'qituvchi imzosi: _____

I.O'QUV TOPSHIRIQLAR

1.1. O'quv vazifasi

1. Guruh. Test topshiriqlari:

1. «Avesto» qaysi dinning muqaddas kitobi hisoblanadi?
 - A. Zardushtiylik dinining;
 - V. Xristianlikning;
 - S. Buddaviylikning;
 - D. Mazdakiylikning;

2. Qaysi donishmand olamni osmon boshqarishi, biz yashab turgan olam osmon hukmdori tomonidan yuborilgan deb aytgan?

- A. Konfusiy
- V. Suqrot
- S. Arastu.
- D. Platon.

3. Qaysi faylasufning fikricha “Olam moddiy, abadiy va cheksiz. Atomlar bo’linmas, olam jism va bo’shliqdan iborat ekanligi aytilgan?”

- A. Epikur
- V. Pifagor
- S. Aflotun
- D. Aristotel

4. Qaysi ta’limotda atomlarning to’g’ri chiziqli harakatdagi ichki ta’sir natijasida chetga oqish qonuniyatini o’rgandi ?

- A. Epikur ta’limotida
- V. Kiniklar ta’limotida
- S. Sofistlar ta’limotida.
- D. Platon ta’limotida.

2- guruh

1. Qadimgi Turonda paydo bo’lgan diniy-falsafiy ta’limotlar jarayonlariga ta’rif bering.

2. “Kelib chiqishiga ko’ra ”Sharqona va G’arbona “ nazariyalarining mohiyati nimada”?

3. O’rta Osiyo xalqlarining davlatchiligida zardushtiylik qanday rol o’ynaganligiga ta’rif bering.

Test topshiriqlari:

1. Mazdak ta’limotining asosiy g’oyasi....

- A. Mulkiy betaraflik g’oyasi;
- V. Ko’p xudolilik g’oyasi;
- S. Zardushtiylikka qarshi qaratilgan g’oya;
- D. Yakka xudolik g’oyasi.

2. guruh

1. Qadimgi Sharq jamiyatining evolyusion jarayonlariga ta’rif bering.

Grafik organayzer : konseptual jadvaldan foydalaning.

2. “Avesto”da O’rta Osiyodagi jamiyatning strukturasi , ijtimoiy tarkibini boshqarilishi haqida qanday ma’lumotlar bor” degan savolga javob bering.
3. Zardushtiylik keyin paydo bo’lgan jahon dinlariga qanday ta’sir qildi ? Bunga qisqacha xulosa bering.

Test topshiriqlari:

1. Dastlabki diniy – falsafiy fikr va g’oyalar qaysi davlatlarda shakllangan.
 - A. Xitoy, Hindiston, Gresiyada
 - V. Xindiston, Rim, Xitoyda
 - S. Misr, Gresiya, Xitoy va Bobilda.
 - D. Markaziy Osiyo va Eronda.

3. guruh

1. Qadimda mifologik va diniy qarashlarningevolyusion jarayoni qanday bo’lganiga qisqacha ta’rif bering va bunda grafik organayzer: konseptual jadvaldan foydalanishingiz mumkin.
2. “Avesto”da O’rta Osiyo xalqlarining madaniy hayoti haqida nimalar deyilgan?” savoliga javob bering.

Test topshiriqlari:

1. Buddaviylik dini markazida to’rt haqiqat yotadi. Bular qaysilar?
 - A. Tug’ilish, kassallik, qarilik, o’lim.
 - V. Suv, havo, tuproq, olov.
 - S. Tug’ilish, o’lish, suv va havo.
 - D. Tug’ilish, o’lish, ruh, jism.

1.2. “Qadimgi jamiyat hayotining ma’naviy va moddiy evolyusiyasi” konseptual jadvali (o’qituvchi varianti)ni to’ldiring

	Qadimgi Hindiston	Qadimgi Xitoy	Misr, Mesopota miya	Qadimgi Yunoniston	Rim	Markaziy Osiyo
Mifologik dunyoqarash evolyusiyasi						
Ilk falsafiy bilim markazlari						
Substansiya masalasi						
Ijtimoiy tizim shakllari						
Texnik ixtirolar						
Din						
San’at						

Yozuv						
-------	--	--	--	--	--	--

“ Falsafiy fikrlar evolyusiyasi” konseptual jadvali (o’qituvchi varianti)ni to’ldiring

Nomlanishi	Mohiyati	Vujudga kelish davri
Mifologik dunyoqarash		
Diniy dunyoqarash		
Falsafiy dunyoqarash		
Ilmiy dunyoqarash		

II. MA’LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

Eslatma: Grafik organayzerning koseptual jadvali shuning uchun kerakki, u o’rganilayotgan holatlar, tushunchalar, mavzular, voqealar o’rtasida o’zaro bog’liqlikni aniqlaydi, ma’lumotlarni strukturalashtirishni ta’minlaydi.

Konseptual jadvalda:

Vertikal – joylashgani qiyoslashni bildiradi (qarashlar, nazariyalar va boshqa holatlarni)

Gorizontal – solishtirish o’tkazilganda, turli ta’rif berishlarni bildiradi.

Tushunchalarga yondashuv	Ta’rif (kategoriya, xususiyatlar)			

2.1 Guruhlarda ishlash tartibi

Baholar darajasi va ko’rsatkichlar (ball xisobida)

Vazifalar, baholar darajasi va ko’rsatkichlar	I guruh	II guruh	III guruh	IV guruh
1-vaziyat				
- to’liq yoritilishi				
- yorqin bayon etilishi				
- ko’rgazma				
2-vazifa				
3-vazifa				
- xulosaning aniq ifodalanishi				
4 – vazifa				
Reglamentga rioya				
O’zgalar fikrini to’ldirish				

O'zgalarga savollar				
Jami:				

2.3. Amaliy mashg'ulotda ishlashning tartibi va reglamenti

- Guruhlarda vazifalarni bajarish va to'ldirilgan varaqlarni taqdim etish – 20 min.
- Jamoa bo'lib ishlash natijalarining taqdim qilinishi 5-7 min.
- Jamoa muhokamasi va guruh ishining baholanishi – 2-3 min.

III. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

Mustaqil ishlash uchun vazifa.

- 1-vazifa – guruh bilan ishlash uchun berilgan vazifaga javoblar tayyorlash.
- 2-vazifa – guruhdagi ish natijalarining taqdimotni o'tkazish.

3 – mavzu: Markaziy Osiyoda ilk o'rta asrlar falsafasi.

Hamkorlikda o'qitish texnologiyasi asosida tashkil etilgan ma'ruza bo'yicha reja topshiriq va o'quv-uslubiy hujjatlar

Ma'ruza rejasi:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ilk o'rta asrlar falsafasining mohiyati va xususiyatlari. 2. Islomning mohiyati va mazmuni, falsafasi. 3. Markaziy Osiyolik allomalarning tabiiy bilimlar va falsafiy ta'limotlar taraqqiyotiga qo'shgan hissasi, 4. Tasavvuf va uning tariqatlari. Kalom falsafasi. 	
Mashg'ulotning maqsadi:	Ilk o'rta asrlardagi Vatanimiz madaniyatining Sharq va jahon sivilizasiyasiga ta'sirini o'rganish masalalari.
Talabani o'quv faoliyati natijalari:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Davlat uning vazifalari va taraqqiyot bosqichlarini izohlab beradi. 2. Islomning mohiyati va mazmuni, falsafasini tushuntirib beradi. 3. Markaziy Osiyo davlatlarining siyosiy, sosial-iqtisodiy va madaniy hayotiga tavsif beradi. 4. Markaziy Osiyolik allomalarning tabiiy bilimlar va falsafiy ta'limotlar taraqqiyotiga qo'shgan hissasini gapirib beradi. 	
Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering. Eslatma: 3.1., 3.2.-ga qarang. 	

2. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 2.1, 2.2. -ga qarang.		
Nazorat shakli: Og'zaki nazorat, savol- javob va blis so'rov	Maksimal ball: 0,5 b. Talabaga qo'yilgan ball: _____	O'qituvchi imzosi: _____

I.O'QUV TOPSHIRIQLAR

1.1. O'quv vazifasi

Faollashtiruvchi va muammoli savollar:

- Qaysi davlat dunyoda eng qadimgi hisoblanadi?
- Davlatni o'zingizga ma'lum bo'lgan belgilarini ayting.
- Davlatni o'zingizga ma'lum bo'lgan vazifalarini sanang.
- Nima sababdan O'rta Osiyoda dastlabki "davlatlarning taraqqiyoti ilk temir asriga to'g'ri keladi"?
- Sharq malakatlarida davlatni qaysi shakli o'rnatilgan?
- Sizning qadimgi va hozirgi davlatlar ularning vazifalari o'rtasidagi farq, nimalardan iborat?
- Siz bugungi kunda O'zbekistonda amalga oshirilayotgan davlat qurilishi vazifalari munosabati bilan bu mavzuni o'rganish alohida ahamiyat kasb etadi degan fikrga qo'shilasizmi?
- O'zbek davlatchiligining vujudga kelish va taraqqiyoti tajribasidan mustaqillik sharoitida foydalanish mumkinmi?

1.2. Mashq topshiriqlari (testlar)

1. Mutakallimlar kimlar.
A. Kalom ilmi namoyondalari
V. Tasavvuf ilmi namoyondalari
S. Tariqat ilmi namoyondalari.
D. Fikx ilmi namoyondalari.
2. O'rxun-Enasoy yodgorliklari qaysilar ?
A. «Tunyuquq», «Uyuk arxon», «Kul tegin», «Bilka hoqon» bitiklari;

- V. «Zabur», «Kul tegin», «Bilka hoqon» bitiklari;
S.«Avesto», «Bilka hoqon» bitiklari;
D.«Irq va «Bilka hoqon» bitigi».

3. «Qobusnoma» asarining muallifi kim?

- A.Kaykovus;
V.Husayn Voiz Koshifiy;
S. Abdulqosim Firdafsiy;
D. Muhammad Xorazmiy.

4. Markaziy Osiyoda tasavuf il mining oqimlari qaysi javobda tartib bilan berilgan.

- A. Yassaviya, Kubraviya, Naqshbandiya,
V. Nakshbandiya, Kubraviya, Yassaviya.
S. Kubraviya, Nakshbandiya, Yassaviya.
D. Hijriya, Naqshbandiya, Kubraviya.

II. MA'LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

Guruhlarda ishlash tartibi

Talabalar texnikadan foydalangan holda qo'yilgan muammoli savollarga javob beradi: "mulohaza qiling - juftliklarga bo'lining – fikrlar almashining":

1. O'qituvchi talabalarga savollarni og'zaki beradi, yoki ularni doskaga yozadi, savollarga javobni konkret ravishda xoxishiga qarab yozma yoki og'zaki berishni aytadi.
2. Talabalar bir-birlariga qarab o'girilib o'tiradilar, savollarga javob yuzasidan o'z fikr-mulohazalarini aytib, fikrlashadi va yagona javobni topadilar.
3. O'qituvchi blis-so'rov o'tkazadi yoki ikki-uch juftlikka o'z javoblari bilan o'rtoqlashishni taklif qiladi, ularni javoblarini izohlaydi va aniqlik kiritadi.

2.2. "Koop-koop" texnikasi (usuli) asosida mashq topshiriqlarini bajarish bo'yicha uslubiy ko'rsatma.

1. Erkin ravishda 5-6 kishidan iborat bo'lgan guruhlar tashkil etiladi.
2. Har guruhga bitta vazifa (topshiriq) beriladi. Bu vazifani bajarish ustida butun guruh ishlaydi.

3. Guruhda hamma guruh a'zolari javobi individual alohidamuhokama qilinadi va qo'yilgan savolga guruhning umumiy javobi tayyorlanadi.
4. Guruh yetakchilari namoyish etuvchi materialdan foydalangan holda jamoaviy ishi natijasining taqdimotini o'tkazadi.
5. O'qituvchi guruhlarning ishining yakuniga baho beradi, yo'l qo'yilgan xatolar ustida jamoaviy ishni tashkil etadi, savollarga berilgan javoblarni to'ldiradi, aniqlik kiritadi, javoblarni yakunlab, g'olib guruhni aniqlaydi.

III. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

3.1 Nazorat savollari:

1. Qadimgi Sharq va Antik dunyo falsafasi xususida gapirib bering.
2. Mo'g'ullarning O'rta Osiyoga hujumi hamda markazlashgan davlat tuzish g'oyalarining barbod bo'lishi xususida gapiring.
3. Temur tuzuklarining muhim ma'naviy- falsafiy manba sifatidagi o'rni nimada.
4. "Boburnoma"ning muhim tarixiy, falsafiy manba sifatidagi o'rni.
5. Mirzo Ulug'bek davrida Movarounnahrda falsafiy g'oyalar.
6. Alisher Navoiy ijodida falsafiy g'oyalar talqini xususida gapiring.
7. Bobur va Boburiylar davrida O'rta Osiyoda falsafiy ta'limotlar tarixi.

3.2. Mustaqil ish uchun vazifa:

1. "Markaziy osiyo falsafasining jahon sivilizasiyasida tutgan o'rni" mavzusida qisqa esse yozish.
2. Markaziy Osiyoda falsafiy fikrlar tarixining xronologik jadvalini tuzish.

4 – mavzu: Temuriylar davri va o'rta asrlar falsafasi.

Hamkorlikda o'qitish texnologiyasi asosida tashkil etilgan ma'ruza bo'yicha reja topshiriq va o'quv-uslubiy hujjatlar

Ma'ruza rejasi:

1. Amir Temurning hayoti, faoliyati, uning jahon va Vatan taraqqiyotidagi o'rni.
2. «Temur tuzuklari» va milliy g'oyalar rivoji.
3. Ulug'bek akademiyasining madaniyat rivojidadagi o'rni va jahon fani taraqqiyotiga ta'siri.
4. Alisher Navoiyning ijtimoiy-falsafiy qarashlari.

Mashg'ulotning maqsadi:

Temuriylar davri va o'rta asrlar falsafasini o'rganishning bugungi kundagi ahamiyati haqidagi bilimlarni shakllantirish.

Talabaning o'quv faoliyati natijalari:

- Amir Temurning davlat uning vazifalari va taraqqiyot bosqichlari haqidagi qarashlari.
- Boburiylar davrining- Sharq va Hindiston ijtimoiy-falsafiy fikri rivojida tutgan o'rni vujudga kelishi sabablarini aytadi.
- Temuriylar davri siyosiy, sosial-iqtisodiy va madaniy hayotiga tavsif beradi.

Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:

1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering.
Eslatma 3.1., -ga qarang.
2. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing.
Eslatma: 1.1., 1.2. -ga qarang.

Nazorat shakli:

Maksimal ball: 0,5 b.

O'qituvchi

Og'zaki nazorat, savol-javob va blis so'rov	<i>Talabaga qo'yilgan ball:</i> _____	<i>imzosi:</i> _____
---	---	----------------------

I.O'QUV TOPSHIRIQLAR

1.1. O'quv vazifasi

Munozara uchun savollar:

- Qadimgi Sharq va antik dunyo falsafasini o'rganishning zarurati.
- Markaziy Osiyoda ilk o'rta asrlar falsafasi.
- Ilk o'rta asrlar falsafasining mohiyati va xususiyatlari.
- Diniy bag'rikenglik va dunyoviy bilimlar takomili.
- Imom al-Buxoriy va Imom Termiziy--buyuk hadisshunos olimlar.
- Al-Farg'oniy, al-Forobiy, Abu Rayxon Beruniy va Abu Ali Ibn Sinoning ilmiy-falsafiy qarashlari.
- Markaziy Osiyoda g'oyaviy va mafkuraviy jarayonlar.
- Markaziy Osiyo uyg'onish davrida Vatanimiz madaniyatining Sharq va jahon sivilizasiyasiga ta'siri nimlarda ko'ringan.
- Markaziy Osiyoda ilmiy bilimlar rifojida falsafiy ta'lomotning o'rni.
- Mo'g'ullarning O'rta Osiyoga hujumi hamda markazlashgan davlat tuzish g'oyalarining barbod bo'lishi xususida gapiring.
- Temur tuzuklari – muhim ma'naviy, falsafiy manba sifatidagi o'rni nimada.
- "Boburnoma"ning muhim tarixiy, falsafiy manba sifatidagi o'rni.
- Mirzo Ulug'bek davrida Movarounnahrda falsafiy g'oyalar.
- Alisher Navoiy ijodida falsafiy g'oyalar talqini xususida gapiring.
- Bobur va Boburiylar davrida O'rta Osiyoda falsafiy ta'limotlar tarixi.

Markaziy Osiyo mutafakkirlarining IX-XII asrlar ilm-fanida qo'lga kiritgan yutuqlarining sabablari nimada :

Ichki sabab	Tashqi sabab

1.2. Mashq topshiriqlari (testlar)

1. Tasavvuf ilmiga muhim hissa qo'shgan allomalardan kimlarni bilasiz?
 - A. G'azzoliy, Abduholiq G'ijduvoni, Bahovuddin Naqshband, Ahmad Yassaviy;
 - V. Imom al – Buxoriy, Naqshbandiy, Boboraxim Mashrab, Mirzo Ulug'bek.

S. Az-Zamaxshariy, Amir Temur, Ahmad Yassaviy, Pahlavon Mahmud, Imom G'azzoliy.

D. Abu Mansur Motrudiy, Imom Al-Buxoriy, Muhammad Rahimxon Feruz.

2. Amir Temurning tavalludining 660 yilligi qachon nishonlandi?

A. 1996 yil

V. 1993 yil

S. 1998 yil

D. 1999 yil

3. «Fozil odamlar shahri» falsafiy asari kimning qalamiga mansub?

Abu Nasr Farobiy;

Husayn Voiz Koshifiy;

Abu Rayhon Beruniy;

Abu Ali Ibn Sino.

4. Avesto da qanday ta'limotlar mujassamlashgan?

A. Zardusht ta'limoti va o'sha davrning eng asosiy g'oyalari va unga asoslanib yozilgan qo'shiqlar, hikoyatlar va rivoyatlari.

V. Qo'shiqlar, hikoyatlar va rivoyatlari.

S. Esdaliklar, Zardusht ta'limoti va jamiyatning eng asosiy g'oyalari.

D. Zardushtiylar va Axuramazda ta'limoti.

5. Amir Temurning piri kim bo'lgan.

A. Amir Kulol

V. Mir Sayid Baraka

S. Hazrati Xizr

D. Bahovuddin Naqshband

II. MA'LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

a. Guruhlarda ishlash tartibi

“Koop-koop” metodi asosida mashq topshiriqlarining bajarish bo'yicha uslubiy ko'rsatma.

6. Erkin ravishda 5-6 kishidan iborat bo'lgan guruhlar tashkil etiladi.

7. Har guruhga bitta vazifa (topshiriq) beriladi. Bu vazifani bajarish ustida butun guruh ishlaydi.

8. Guruhda hamma guruh a'zolari javobi individual alohida muhokama qilinadi va qo'yilgan savolga guruhning umumiy javobi tayyorlanadi.

9. Guruh yetakchilari (liderlari) namoyish etuvchi materialdan foydalangan holda jamoaviy ish natijasining taqdimotini o'tkazadi.

10. O'qituvchi guruhlarining ishining yakuniga baho beradi, yo'l qo'yilgan xatolar ustida jamoaviy ishni tashkil etadi, savollarga berilgan javoblarni to'ldiradi, aniqlik kiritadi, javoblarni yakunlab, g'olib guruhni aniqlaydi.

2.2. «Mulohaza qiling - juftliklarga bo'lining – fikrlar almashining» texnikasi

Talabalar texnikadan foydalangan holda qo'yilgan muammoli savollarga javob beradi: “mulohaza qiling - juftliklarga bo'lining – fikrlar almashining”

1. O'qituvchi talabalarga savollarni og'zaki beradi, yoki ularni doskaga yozadi, savollarga javobni konkret ravishda xoxishiga qarab yozma yoki og'zaki berishni aytadi.
2. Talabalar bir-birlariga qarab o'girilib o'tiradilar, savollarga javob yuzasidan o'z fikr-mulohazalarini aytib, fikrlashadi va yagona javobni topadilar.
3. O'qituvchi blis-so'rov o'tkazadi yoki ikki-uch juftlikka o'z javoblari bilan o'rtoqlashishni taklif qiladi, ularni javoblarini izohlaydi va aniqlik kiritadi.

2.3. Munozara o'tkazish qoidasi:

1. Aytilayotgan fikrlar tasdiqlangan bo'lishi, unda keltirayotgan dalillar puxta tekshirilgan bo'lishi.
2. Tushunchalarni aniqlashda aniqlik bo'lishi.
3. Qarama-qarshi tomon fikriga xurmat bilan qarash.
4. Tanqid do'stona, ob'ektiv bo'lishi.
5. Reglamentga (ajratilgan vaqtga) qattiq rioya qilish.

2.4. T-jadvalni tuzish qoidasi.

Ta'rif: T-jadval – grafik organayzer bo'lib bunda bir masala yuzasidan ikki xil (xa, yo'q, ijobiy, salbiy) fikrlar bildiriladi.

1. Ajratilgan vaqt ichida yakka (juftlikda) jadvalning chap va o'ng tomonlari to'ldiriladi. Ijobiy va salbiy tomonlar izohlanadi.
2. Jadvalni guruhdagi juftliklar solishtirishi mumkin.
3. Butun o'quv guruhi bo'yicha yagona T-jadvali tuziladi.

Solishtirma jadval

2.5. Guruhlarni baholash tartibi

Savol hamda guruh nomeri	Mavzu bo'yicha javob	Boshqalarga savol	Qo'shimcha	Ko'rsatmalik (sxema tablisa v.b)	Ballar summasi

III. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

3.1. Mustaqil ish uchun savollar

1. "Jahon tarixida Amir Temurning tutgan o'rnini va roli" mavzusida esse yozish.
2. "O'rta Osiyo xalqlarining ijtimoiy - siyosiy hayoti(XV asr)" mavzusida konseptual jadval tuzish.

Ijtimoiy-siyosiy hayot	Vaqt va joyi	Sababi va harakteri	Harakatlantiruvchi kuchlari	Maqsadi va shiori	Yangilanish sabablari

1. Berilgan bu vazifani shu mavzudan (4-mavzudan) bo'ladigan amaliy mashg'ulotga tayyorlab kelish.
2. "Temur tuzuklari – muhim ma'naviy, falsafiy manba" degan mavzuda mustaqil ishni tayyorlab kelish.

5-mavzu. O'rta asrlar va yangi davr G'arb falsafasi. Hozirgi zamon jahon falsafasi va uning asosiy oqimlari.

Hamkorlikda o'qitish texnologiyasi asosida tashkil etilgan ma'ruza bo'yicha reja topshiriq va o'quv-uslubiy hujjatlar

<p>Ma'ruza rejasi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Renessans davri falsafiy tafakkuri. Yevropada XV-XVII asrlardagi ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlar 2. XVII asr Yevropa falsafasidagi rasionalizm. 3. Hayot falsafasi--hozirgi zamon demokratik mamlakatlarida inson yashashining tamoyili sifatida. 4. O'rta va yangi davr Yevropa falsafasini o'rganishning hozirgi davrdagi ahamiyati. 		
<p>Mashg'ulotning maqsadi:</p>	<p>Yevropada XV-XVII asrlardagi ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlar, inson muammosining demokratik jihatlari va dunyodagi ijtimoiy jarayonlarning markazidan joy olishi.</p>	
<p>Talabaniq o'quv faoliyati natijalari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rim imperiyasining qulashi va Yevropada yagona milliy mafkuraning tanazzuli. • XVII asr Yevropa falsafasidagi rasionalizm. • XVIII asr fransuz falsafasi va ma'rifatparvarligi. • Ekzistensializm falsafasi. S.Kerkegor-inson falsafasining asoschisi. • Inson muammosining demokratik jihatlari va dunyodagi ijtimoiy jarayonlarning markazidan joy olishi. • XX asr falsafasida milliylik va umu minsoniylik. 		
<p>Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering. Eslatma: 4.1, 4.2.-ga qarang. 3. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 2.1, 2.2. -ga qarang. 		
<p>Nazorat shakli: Og'zaki nazorat, savol-javob va blis so'rov</p>	<p>Maksimal ball: 0,5 b. Talabaga qo'yilgan ball: _____</p>	<p>O'qituvchi imzosi: _____</p>

I.O'QUV TOPSHIRIQLAR
1.1. O'quv vazifasi

1. Munozara uchun savollar:

- O'rta asrlarda Yevropa madaniyati. Nominalizm va realizm.
- Renessans davri falsafiy tafakkuri.
- Italiya falsafasi: J. Bruno, N. Kopernik. Ingliz falsafasi: F. Bekon, T. Gobbs qarashlari.
- Nemis klassik falsafasi, uning tarixiy ildizlari.
- I. Kant- nemis falsafasining namoyondasi.
- V. Gegel-nemis falsafasining yirik namoyondasi.
- O'rta va yangi davr Yevropa falsafasini o'rganishning hozirgi davrdagi ahamiyati.
- Pozitivizm falsafasi.
- Ekzistensializm falsafasi. Syoren Kerkegor – inson falsafasining asoschisi.
- Yevropasentrizm va osiyosentrizm nazariyalari, ularning mohiyati, g'oyaviy tamoyillari va mafkuraviy maqsad-muddalari.
- O'rta va yangi davr Yevropa falsafasini o'rganishning hozirgi davrdagi ahamiyati.

2. Test topshiriqlari:

1. Realizm vakillari kimlar?
 - a) Aristotel, Platon, Sokrat;
 - b) Anaksimend, Anaksimandr;
 - v) Duns Skot, Foma Akvinskiy, Anselm Kenterberiskiy;
 - g) Feyrbax, Gegel, Kant;
2. Nominalizm vakillari kimlar?
 - a) Rosselin, U. Okkan;
 - b) Bekon, Dekart, Fure;
 - v) Shopengaur, Shelling;
 - g) hammasi;
3. Ekzistensializmning asosiy tamoyili nima.?
 - a) Erkinlik.
 - b) Tinchlik, tabiiy va su'niylik
 - v) Birdamlik
 - g) Barqarorlik

II. MA'LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

2.1.

T-jadvalni tuzish qoidasi.

Ta'rif: T-jadval – grafik organayzer bo'lib bunda bir masala yuzasidan ikki xil (ha, yo'q, ijobiy, salbiy) fikrlar bildiriladi.

4. Ajratilgan vaqt ichida yakka (juftlikda) jadvalning chap va o'ng tomonlari to'ldiriladi. Ijobiy va salbiy tomonlar izohlanadi.
5. Jadvalni guruhdagi juftliklar solishtirishi mumkin.
6. Butun o'quv guruhi bo'yicha yagona T-jadvali tuziladi.

Solishtirma jadval

3-Ilova (4-1)

1. Savol hamda guruh nomeri
2. Mavzu bo'yicha javob
3. Boshqalarga savol
4. Qo'shimcha
5. Ko'rsatmalik
6. (sxema tablisa v.b)
7. Ballar summasi

III. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

1. Mustaqil ish uchun vazifa.

Mustaqil ish uchun savollar

2. “Yevropa uyg'onish davrining o'ziga xos xususiyatlari ” mavzusida esse yozish.
3. “O'rta va yangi davr Yevropa falsafasini o'rganishning hozirgi davrdagi ahamiyati” mavzusida konseptual jadval tuzish.
4. Berilgan bu vazifani shu mavzudan (4-mavzudan) bo'ladigan amaliy mashg'ulotga tayyorlab kelish.
5. “O'rta asrlar va Yangi davr G'arb falsafasi” degan mavzudagi ma'ruza matnini mustaqil o'qib o'zlashtirish.

5.1. O'rta asr va yangi davr G'arb falsafasi

Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv-uslubiy hujjatlar

<p>Amaliy mashg'ulot rejası:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Yevropada o'rta asr falsafasi. Nominalizm va realizm. Sxolastika. F. Akvinskiyning falsafiy qarashlari. 2. Yevropada Uyg'onish davri falsafasi. G. Galiley, N. Kopernik, J. Brunoning falsafiy qarashlari. 3. XVII-XVIII asrlar Yevropa yangi davr falsafasi: F. Bekon, R. Dekart, B. Spinoza falsafiy qarashlari. 		
<p>Mashg'ulotning maqsadi:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - mavzu yuzasidan bilimni chuqurlashtirish va mustahkamlash; - berilgan bilim yuzasidan to'g'ri xulosalar chiqarishga o'rgatish; - o'z fikrlari, qarashlarini bayon etishda bilimga asoslanish va qobiliyatini shakllantirish; - mavzu yuzasidan adabiyotlar tanlash, ular bilan ishlashga o'rgatish. 	
<p>Talabaning o'quv faoliyati natijalari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uyg'onish davrining vujudga kelish sabablarini aytadi. • Sxolastika maktabining xususiyatlarini tasvirlab beradi. • O'rta asrlar davri falsafasining namoyondalariga to'la tavsif beradi. • O'rta asrlar davri falsafasining ahamiyatini izohlab beradi 		
<p>Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering. Eslatma: 3.1.-ga qarang. 2. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 1.1. -ga qarang. 		
<p>Nazorat shakli: Og'zaki nazorat, savol-javob va blis so'rov</p>	<p>Maksimal ball: 1.75 b. Talabaga qo'yilgan ball: _____</p>	<p>O'qituvchi imzosi: _____</p>

I.O'QUV TOPSHIRIQLAR

1.1. O'quv vazifasi

Ekspert varag'i № 1.

1. Yevropada Uyg'onish davri falsafasi: vorisiylik tamoyili degan savolga javob bering.
2. Qisqacha ifodalang: Markaziy Osiyo uyg'onish davri, o'rta asrlar Yevropa davri falsafasining rivojida qanday rol o'ynaydi?
3. «O'rta asrlar davri falsafasida diniy omilning roli» degan mavzuda qisqacha esse yozing.

Ekspert varag'i № 2.

1. "O'rta asrlar Yevropasida ijtimoiy-falsafiy va madaniy hayot» degan savolga javob bering.
2. Qisqacha ifodalang: Abu Nasr Forobiyning "Fozil odamlar shahri" asarida "adolatli shoh" obrazi.
3. «Hozirgi dunyo falsafiy ta'limotidagi asosiy yondoshuvlar» degan mavzuda qisqacha esse yozing.

Ekspert varag'i № 3.

1. «Hayot falsafasi"(Ekzistensializm) oqi mining o'ziga xos xususiyati» degan savolga javob bering.
2. Qisqacha ifodalang: Fransuz ma'rifatparvarligining asosiy yutuqlari.(XVIII asr)
3. «I. Kant - nemis klassik falsafasining yorqin vakili» degan mavzuda qisqacha esse yozing

II. MA'LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

2- Guruhlarda ishlash tartibi

Ishning tartibi va reglamenti

1. Guruhlar ichida vazifa taqsimlash 1-2- daq.
2. Individual (yakka tartibda) bajarilgan ishlarni jamoaviy muhokama etib, guruh ishlari natijalari o'z aksini topgan namoyish etish materialini tayyorlash – 12-15 daq.
3. Namoyish etish materialining taqdimotini o'tkazish – 5 daq.
4. Boshqa guruhlar chiqishlariga baho berish va uni o'qituvchiga xabar qilish – 2 daq.

2.2. Guruhlar ishining ko'rsatkichlari

va baholash mezonlari

Guruh	Savollarni yoritishning to'raligi	Bayon etishning tushunarligi	O'qitishni tashkil etilishi, ko'rgazmalilik	Guruh a'zolarining faolligi	Ballar yig'indisi
-------	-----------------------------------	------------------------------	---	-----------------------------	-------------------

III. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UChUN MATERIALLAR

3.1. Mustaqil ish uchun vazifa.

1. Guruhda ishlash uchun berilgan topshiriqqa javoblar tayyorlash.
2. Guruh ishining yakuniy taqdimotini o'tkazish.
3. Kelasi darsga 6-mavzu: «Borliq falsafasi» mavzusini insert metodi asosida o'qib kelish.

6 - Mavzu: Borliq falsafasi.

Hamkorlikda o'qitish texnologiyasi asosida tashkil etilgan ma'ruza bo'yicha reja topshiriq va o'quv-uslubiy hujjatlar

Ma'ruza rejasi:		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Borliq tushunchasining mohiyati va ma'nosi. 2. Ob'ektiv va sub'ektiv borliq tushunchalari. Borliqning anorganik, organik va ijtimoiy shakllari. 3. Borliqning fazo va vaqtda mavjud bo'lish tamoyili. 4. Harakat tushunchasi. Harakatning asosiy shakllari 		
<i>Mashg'ulotning maqsadi:</i>	Borliq va uning shakllari, mavjudlik usullarini falsafiy o'rganish.	
Talabani o'quv faoliyati natijalari:		
<ul style="list-style-type: none"> • Materiya tushunchasi va uning bosqichlarini to'liq aytib bering. • Makon va zamon tushunchalariga harakteristika (ta'rif) beriladi. • Ijtimoiy makon va tarixiy zamonning shakllanish jarayonini yoritib bering. • Harakatning asosiy shakllari va ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni vujudga keltirgan tendensiyalar ko'rsatib o'tiladi va qisqacha harakteristika beriladi . 		
<i>Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:</i>		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering. Eslatma: 4.1, 4.2.-ga qarang. 2. O'quv hujjatlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 1.1., 1.2., 1.3, 1.4., 1.5.-ga qarang. 3. O'quv topshiriqlari bilan tanishib chiqing. Eslatma: 2.1, 2.2. -ga qarang. 		
<i>Nazorat shakli:</i> Og'zaki nazorat, savol-javob va blis so'rov	<i>Maksimal ball:</i> 0,5 b. <i>Talabaga qo'yilgan ball:</i> _____	<i>O'qituvchi imzosi:</i> _____

I. O'QUV-USLUBIY MATERIALLAR

1.1. Borliq nima?

Faylasuflar qadim zamonlardan buyon «borliq» va «yo'qlik» haqida bahs yuritishgan. Ular borliqning vujudga kelishi, mohiyati, xususiyatlari va shakllari haqida ko'plab asarlar yozishgan. Xo'sh, borliq nima? Bu savol bir qarashda juda oddiy ko'ringani bilan unga shu choqqacha barcha kishilarni birday kanoatlantiradigan javob topilgani yo'q. Bu holat borliqqa turlicha nuqtai nazarlardan qarashlarning mavjudligi bilan izohlanadi. Masalan, ayrim faylasuflar borliqni moddiylik, moddiy jismlar bilan bog'lab tushuntirishadi. Ularning nuqtai nazarlaricha, borliq — ob'ektiv reallikningina qamrab oluvchi tushunchadir. U holda fikr, inson tafakkuri, o'y-xayollarimiz borliq tushunchasidan chetda qolar ekanda, degan savolga ular, bunday tushunchalar ob'ektiv reallikning hosilasidir, deb javob berishadi.

Falsafaning borliq haqidagi ta'limotni izohlaydigan qismi — **ontologiya** deb ataladi. (Bu tushunchani falsafada birinchi bor X. Volf qo'llagan). Olam va borliq masalalarishsh falsafaning ana shu sohasi o'rganadi.

Yo'qlik hech nima demakdir. Hamma narsani hech narsaga aylantiruvchi, hamma narsaning ibtidosi ham, intihosi ham yo'qlikdir. Bu ma'noda yo'qlik cheksizlik, nihoyasizlik va mangulik bilan birdir. Yo'qlik chekingan joyda borliq paydo bo'ladi. Demak, borliqning bunyodkori ham, kushandasi ham yo'klikdir. Borliq yo'qlikdan yo'qlikkacha bo'lgan mavjudlikdir. Yo'qlikni hech narsa bilan qiyoslab bo'lmaydi. Fanda yo'qlik nima, degan savolga javob yo'q.

Borliq haqidagi konsepsiyalar. Tarixdan ma'lumki, faylasuflar borliq haqida turlicha g'oyalarni ilgari surishgan. Markaziy Osiyo tuprog'ida vujudga kelgan zardo'shtiylik ta'limotida borliq quyosh va olovning hosilasidir, alangalanib turgan olov borliqning asosiy mohiyatini tashkil etadi, deb hisoblangan chunki bu g'oya bo'yicha, har qanday o'zgarish va harakatning asosida olov yotadi va u borliqqa mavjudlik baxsh etadi.

Qadimgi yunon faylasufi Suqrot borliqni bilim bilan qiyoslaydi va uningcha, biror narsa, biz uni bilsakkina bor bo'ladi, insonning bilimi qancha keng bo'lsa, u shuncha keng borliqni qamrab oladi, deb hisoblaydi.

Qadimgi dunyoning atomist olimi Demokrit borliq atomlar majmuasidan iborat deb tushuntirgan. Uning fikricha, borliqning mohiyati uning mavjudligidadir. Mavjud bo'lmagan narsa yo'qlikdir.

II.O'QUV TOPSHIRIQLAR

2.1. O'quv vazifasi

Muammoning nomlanishi:

“Borliqning vujudga kelishi, mohiyati, xususiyatlari va shakllari haqidagi qarashlar”

Yordamchi savollar:

1. Borliqning anorganik, organik va ijtimoiy shakllari.

2. Mikrodunyo, makrodunyo, megadunyo va ularning namoyon bo'lish xususiyatlari nimada?
3. Borliq haqidagi tarixiy konsepsiyalar. Yo'qlik ontologiyaning kategoriyasi ekanligini izohlab bering.

Mavzu yuzasidan test savollari.

1. Borliqqa yondashuvning asosiy konsepsiyalari qaysilar?
 - A. Monizm, dualizm, plyuralizm.
 - V. Jaynizm, dualizm, plyuralizm.
 - S. Plyuralizm, ob'ektivizm, sxolastika.
 - D. Konfusiylilik, braxmanizm, daosizm.

2. Ontologiya fani nimani o'rganadi?
 - A. Borliqni
 - V. Jamiyatni
 - S. Tabiatni
 - D. Bilishni.

3. Quyidagi kategoriyalardan qaysi biri borliqning darajalarini ifodalaydi.
 - A. Makon, zamon, harakat
 - V. Tabiat, jamiyat, inson
 - S. Ong, materiya, substansiya
 - D. Mikro, makro, mega

III. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

3.1 Mustaqil ish uchun vazifa:

"Harakat borliqning umumiy mavjudlik usuli sifatida" mavzusini amaliy mashg'ulot konferensiya darsi uchun mustaqil tayyorlab kelish.

6.2. Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja topshiriq va o'quv uslubiy hujjatlar
--

Amaliy mashg'ulot savollari:

1. Borliq tushunchasi. Borliqning hayotiy ildizlari.2. Borliqning asosiy turlari.

<p>3. Inson borlig'i, uning o'ziga xos xususiyatlari. Ijtimoiy borliq tushunchasi. 4. Ma'naviy borliq va uning shakllari.</p>		
<p>Mashg'ulotning maqsadi:</p>	<p>mavzu bo'yicha bilimni kengaytirish va chuqurlashtirish, mavzuning yo'nalishlari bo'yicha o'z qarashlarini aniq izxor etish qobiliyatini rivojlantirish.</p>	
<p>Talabanning o'quv faoliyati natijalari:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Borliq" tushunchasining mohiyati ochib beriladi. 2. Borliqning asosiy turlari ta'riflab beriladi. 3. Harakat tushunchasi. Harakatning asosiy shakllari izohlab beriladi. 4. Borliqning vujudga kelishi. Abadiylik, azaliylik, jarayonlari bayon etiladi. 5. Borliq haqidagi tarixiy konsepsiyalarning asosiy yo'nalishlari tahlil etib beriladi. 		
<p>Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering. Eslatma: 3.1.-ga qarang. 2. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing. Eslatma:1.1., 1. 2. -ga qarang. 		
<p>Nazorat shakli: Og'zaki nazorat, savol-javob va blis so'rov</p>	<p>Maksimal ball: 0,5 b. Talabaga qo'yilgan ball: _____</p>	<p>O'qituvchi imzosi: _____</p>

I.O'QUV TOPSHIRIQLAR

1.1. O'quv vazifasi

Referatlar mavzusi.

- Ijtimoiy borliq va uning o'ziga xos xususiyatlari.
- Harakat borliqning umumiy mavjudlik usuli sifatida.
- Harakatning turlari.
- Makon va zamon borliqning mavjudlik shakllari sifatida.

- Ma'naviy borliq va uning o'ziga xos xususiyatlari.
- Borliqning falsafiy tahlili.
- Harakat tushunchasi. Harakatning asosiy shakllari va ular o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik.
- Makon va zamon tushunchalari, ularning o'zaro bog'liqligi.
- Fazo – vaqt o'lchamlari va ularning cheksizligi muammosi.
- Borliqning turlari: tabiiy borliq, inson borlig'i, ma'naviy borliq.

1.2. Muhokama uchun va xulosalar uchun savollar

1-mavzu: Ma'naviy borliq va uning o'ziga xos xususiyatlari.

1. "Ma'naviyat", "Iymon", "Ruhiyat" so'zlarining ma'nosi nima?
2. Borliqning falsafiy qanday bosqichlarga bo'lish mumkin?
3. Materiya tushunchasi mohiyati nimada?
4. Ijtimoiy makon va zamon, uning taraqqiyot tamoyillarini tushuntirib bering?

2-mavzu: Harakatning asosiy shakllari

1. Harakatning abadiyligi, uzluksizligi nimalarga asoslanadi?
2. Harakatning namoyon bo'lish shakllarini sanab o'ting?
3. Harakatning fazo va vaqtda mavjud bo'lish tamoyili qanday xususiyatga ega?

II. MA'LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

2.1 Bahs qoidalari va vaqti

- 1- Boshlovchi ma'ruza mavzusini va ma'ruzachini e'lon qiladi va unga so'z beradi.
- 2- Ma'ruza 5 min davom etadi.
- 3- Taqrizchi 2 min gapiradi.
- 4- Opponent ma'ruza bo'yicha o'z qarashlarini 1-2 minutda bayon etadi.
- 5- Jamoa muhokamasiga 5-10 min.

2.2. Bahs qatnashchilarining ko'rsatkichlari va baho darajalari

Ko'rsatkich va baholar (ball)	qatnashchilar			
	Ma'ruzachilar (F.I.Sh.)			
	1	2	3	4
1. Ma'ruza mazmuni				
Mavzuga mosligi				
Bayon etishning to'liqligi, aniqligi, ketma-ketligi, mantiqliligi				

1. Qo'llanilsin vositalar, ma'lumotlar (ko'rgazmali)				
2. Vaqtga rioya qilish				
Xulosalarni aniq ifodalash				
JAMI (eng yuqorisi)				
	Taqrizchi (F.I.Sh)			
1. Ma'ruza ta'rifi				
Ijobiy tomonlarni ko'rsatish				
Kamchiliklarni ko'rsatish				
2. Vaqtga rioya qilish				
JAMI (eng yuqorisi)				
	Opponent (bahs qatnashchilari, F.I.Sh)			
1. Savollar:				
Soni (har biri uchun)				
2. Mavzu bo'yicha shaxsiy fikri				
3. To'ldirilishi				
Soni (har biri uchun)				
Mohiyat bo'yicha				
JAMI (eng yuqorisi)				

III. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

3.1. Mustaqil ish tayyorlash uchun vazifa

- 1-vazifa – Amaliy mashg'ulotda referatlar taqdimoti o'tkazilishini tayyorlash va amalga oshirish
- 2-vazifa – O'z-o'zini bilimini tekshirishni o'tkazish; savollarga javob berish
- 3-vazifa – “**Borliq falsafasi**” nomli 6-mavzuning ma'ruza materiallarini insert texnikasini qo'llagan holda ishlash.

7 mavzu: Taraqqiyot va aloqadorlik: tamoyillar va talqinlar. Falsafada metod muammosi

Hamkorlikda o'qitish texnologiyasi asosida tashkil etilgan ma'ruza bo'yicha reja topshiriq va o'quv-uslubiy hujjatlar

Ma'ruza rejasi:

1. O'zgarish, harakat, taraqqiyot va o'zaro aloqadorlik tushunchalari.

2. Dialektika, uning zamonaviy talqini. 3. Sinergetika va uning asosiy g'oyalari. 4. Eng umumiy, umumiy va xususiy aloqadorlik.		
<i>Mashg'ulotning maqsadi:</i>	Talabalarda o'zgarish, taraqqiyot va aloqadorliklarning eng umumiy qonuniyatlari haqida bilim va tasavvurni shakllantirish.	
<u>O'quv faoliyatining natijalari:</u> - Hayot qonuniyatlari va istiqloq jarayonini dialektik talqin etishni tizimli tahlil etish; - Olamdagi hamma narsaning nisbiyligi to'g'risida relyativistik qarashlarni o'rganish; - I. Karimovning hayot qonuniyatlari va istiqloq jarayonini dialektik talqin etish to'g'risidagi fikrlarini o'zlashtirish.		
<i>Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:</i> 1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering. Eslatma: 3.1.-ga qarang. 2. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 1.1.-ga qarang.		
<i>Nazorat shakli:</i> Og'zaki nazorat, savol-javob va blis so'rov	<i>Maksimal ball:</i> 0,5 b. <i>Talabaga qo'yilgan ball:</i> _____	<i>O'qituvchi imzosi:</i> _____

I.O'QUV TOPSHIRIQLAR

1.1. O'quv vazifasi

Munozara uchun savollar.

1. "Falsafiy tafakkurning ijtimoiy jarayonlar bilan bog'liqligi nimada" degan savolga javob bering.
2. "Taraqqiyot va aloqadorlikning eng umumiy qonuniyatlari" degan savolga javob bering.

Test topshirig'i:

Taraqqiyot qaysi jarayonning qonuni?

A. taraqqiyot jamiyat va inson faoliyatining qonuni;

- V. taraqqiyot shunchaki bir hodisa;
- S. taraqqiyot zaruriyatdir;
- D. barcha javoblar to'g'ri;

II. MA'LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

2.1. Sinkveyning sxemasi

- 1 satr – tushuncha
- 2 satr – shu tushunchani harakterlovchi 2- aniqlovchi
- 3 satr – shu tushunchaning vazifalari haqidagi 3- fe'l
- 4 satr – shu tushunchani mohiyati mazmuni haqida to'rt so'zdan iborat bo'lgan ibora
- 5 satr – shu tushunchaning sinonimi

2.2. Ishning tartibi va reglamenti

1. Vazifani guruh ichida taqsimlash. 1-2 min.
2. Jamoaviy muhokama natijasida kutilgan savollarga javob hamda o'z aksini topgan namoyish etuvchi materialni tayyorlash.
3. Namoyish etuvchi (ko'rgazmali) materialning taqdimotini o'tkazish.
4. Boshqa guruh chiqishlarini baholash va bu haqida ma'lumotni o'qituvchiga yetkazish.

2.3. Guruhlar ishlari va baholash mezonlari ko'rgazmalari

Guruh	Savolga berilgan javobning to'laligi	Fikrning aniqligi va yetarliligi	O'rganishni tashkil qilish va ko'rgazmalilik	Guruh a'zolarining faolligi	Ballar yig'indisi
	(0-3 ball)	(0-2 ball)	(0-4 ball)	(0-1 ball)	

III. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

3.1. Nazorat savollari

1. O'zgarish, harakat, taraqqiyot va o'zaro aloqadorlik tushunchalarining mohiyati nimada?
2. Dialektika va metafizika, deter minizm va indeter minizm, relyativizm va sinergetikaning jahon falsafasi uchun ahamiyati nimada?
3. Olamdagi hamma narsaning nisbiyligi to'g'risida relyativistik qarashlar nimalardan iborat edi?
- 4 Rivojlanish va sistemalilik. O'zaro bir-birini taqozo etish tamoyilini izohlab bering?

3.2. Mustaqil ish uchun topshiriqlar

1. Ma'ruza matnini o'qish.
2. Berilgan savollarga javob tayyorlash.
3. Berilgan javoblar taqdimotini o'tkazish.
4. Nazorat savollariga berilgan javoblarni o'zaro tekshirish.
5. Guruhlar javobini baholash.

7.2. Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja topshiriq va o'quv uslubiy hujjatlar

Amaliy mashg'ulot rejasi:

1. O'zgarish, harakat, taraqqiyot va o'zaro aloqadorlik tushunchalari.
2. Taraqqiyotning asosiy yo'nalishlari.
3. Taraqqiyot to'g'risida turlicha nazariya, metod va konsepsiyalar.
4. Dialektika va uning zamonaviy talqini.

Mashg'ulotning maqsadi:

Mavzu bo'yicha bilimni kengaytirish va chuqurlashtirish, ma'ruzaning turli masalalari yuzasidan fikrlash qobiliyatini o'stirish.

Talabaning o'quv faoliyati natijalari:

- T araqqiyotning asosiy yo'nalishlari va rivoji sabablarini tushunadi;
- Nisbiy tinchlik va o'zgarishlarning o'zaro bog'liqligini tasvirlab beradi.
- O'zaro bir-birini taqozo etish tamoyilini izohlab beradi.
- Sababiyat nazariyasini (determinizm) bayon etadi.
- Falsafiy qonun va kategoriyalarning mohiyatini tushuntirib beradi.

Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:

1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering.
Eslatma: 3.1.-ga qarang.
2. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing.
Eslatma: 1.1. -ga qarang.

<p>Nazorat shakli: Og'zaki nazorat, savol-javob va blis so'rov</p>	<p>Maksimal ball: 0,5 b. Talabaga qo'yilgan ball: _____</p>	<p>O'qituvchi imzosi: _____</p>
---	---	--

Tayanch tushunchalar

Metod - yunoncha bilishning yo'li - ilmiy bilish, ilmiy tadqiqotning usulidir.

Metodologiya - Biron fanda tadbiiq etiladigan tadqiqot usullarining majmui. Ilmiy bilim va dunyoni o'zgartirish metodi haqidagi ta'limot.

Progress - lotincha ilgarilanma harakat, muvaffaqiyat demakdir. Quyidan yuqoriga, oddiydan murakkabga tomon rivojlanish taraqqiyotni ifodalaydi. Progress tushunchasi regress tushunchasining ziddidir.

Regress - lotincha orqaga qaytish degan ma'noda. Rivojlanishda orqaga ketish, eski shakllarga qaytish, taraqqiyotning quyi darajasiga tushib qolishni anglatuvchi tushuncha.

Dialektika - Dunyoni bilishning umumiy usulidir.

Sofistika - yunoncha - ataylab xato asoslar asosida ko'p ma'noli so'zlarga asoslanib fikr yuritish - bilib turib, xato asoslardan yolg'on xulosa chiqarishdir.

Eklektika - yunoncha tanlayman. Turli qarama-qarshi nazariyalarni, qarashlarni aralash-quralash qilib yuboruvchi tafakkur usuli.

Dogmatika - yunoncha qotib kolgan ma'nosini anglatib, konkret shart-sharoitlarni hisobga olmay qo'llaniladigan qoida, prinsip, fikrdir.

Yakkalik - alohida narsa va hodisagagina xos bo'lib, bu narsa va hodisani boshqa narsa va hodisadan fark qiluvchi, takrorlanmaydigan, individual belgi va xususiyatlar birligidir.

Mohiyat - narsa va hodisalarning ichki, eng muhim o'zaro bog'lanishlari, shu bog'lanishlarning qonuniy aloqadorliklarini ifodalaydi.

Hodisa - narsa va jarayonlarni tashkil etuvchi tomonlar, xususiyatlar va bog'lanishlarning namoyon bo'lish shaklidir.

Mazmun - narsa yoki hodisani aynan shu narsa yoki hodisa sifatida ifodalovchi jarayonlar, muhim elementlar va o'zgarishlarning majmuidir.

Shakl - mazmunning mavjudlik usulini, uning strukturasi ifodalovchi, narsa va hodisalarning ichki va tashqi tomonlarining birligidir.

Sabab - bir hodisadan oldin kelib, uni vujudga keltirgan hodisa yoki hodisalar guruhidir.

Oqibat - sababning bevosita yoki bivosita ta'siri bilan yuz beradigan hodisadir.

Zaruriyat - muayyan sharoitda qat'iy ravishda kelib chiqadigan voqea yoki hodisadir.

Tasodif - ayni sharoitda yuz berishi ham, yuz bermasligi ham mumkin bo'lgan hodisa yoki voqeadir.

Voqelik - real mavjud bo'lgan, yashab turgan narsa va hodisalardir.

Imkoniyat - yuzaga chiqmagan voqelikdir.

Sistema - borliqdagi o'zaro bog'lik, muayyan tartibdagi bir-biriga ta'sir va aks ta'sir qilib turuvchi narsalar, hodisalar va jarayonlarning qonuniyatli birligidir.

Struktura - sistemani tashkil etgan narsalar, hodisalar va jarayonlarning tartibi, tuzilish tarkibi, joylashishi va ifodalanishidir.

Element - sistema strukturasi tashkil qilgan, nisbiy mustaqillikka ega bo'lgan tuzilmadir.

I.O'QUV TOPSHIRIQLAR

1.1. O'quv vazifasi

Referat mavzulari:

1. Qonun va kategoriyalarning falsafiy bilimlar tizimida tutgan o'rni.
2. Klassik va hozirgi zamon falsafasida dialektika va metafizika.
3. Sinergetika va uning asosiy g'oyalari.
4. Taraqqiyotning asosiy yo'nalishlari.

1.2. Muhokama qilish hamda xulosalarni shakllantirish

uchun savollar:

1. Tabiat va jamiyat qonunlari ob'ektiv xarakterining asosiy sababi nimada?
2. Eng umumiy va xususiy qonunlarni izohlab bering?
3. Dialektikaning kategoriyalar sistemasi deganda nimani tushunasiz?
4. Qonun tushunchasiga ta'rif bering?

Test savoli:

1. Taraqqiyot qaysi jarayonning qonuni?
 - a) taraqqiyot tabiat, jamiyat, inson faoliyatining qonuni;
 - b) taraqqiyot shunchaki bir hodisa;
 - v) taraqqiyot zaruriyatdir;
 - g) barcha savollar to'g'ri;

2. Taraqqiyotning muhim xususiyati nimada?
- a) taraqqiyot eskining yangilanishi, miqdor va sifat jihatdan o'zgarishi bilan xarakterlanadi.
 - b) taraqqiyot bu har qanday o'zgarish.
 - v) taraqqiyot- tanazzuldan keyin keluvchi hodisa.
 - g) taraqqiyot- evolyusiyaning mahsuli.
3. Dialektika so'zining lug'aviy ma'nosini toping ?
- a) Yunonchada "bahslashuv sa'nati"
 - b) Lotinchada "o'rganaman, izlayman"
 - v) Inglizchada "Ikkilanish"
 - g) taraqqiyot

II. MA'LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

2.1 Ko'rsatkichlar va munozara qatnashchilarini

baholash mezoni.

Ko'rsatkichlar va baholar mezoni (ballarda)	Qatnashchilar			
	Ma'ruzachilar (Familiyasi, ismi, sharifi)			
	1	2	3	4
1. Ma'ruza mazmuni				
- mavzuga mosligi				
- bayon etishning izchilligi, mantiqiyiligi va tushunariligi				
- xulosalarni aniq ifodalash				
2. Ma'lumotni berishda (taqdim etishda) qo'llanadigan vositalar (ko'rgazmalilik).				
2. reglamentga rioya qilish jami: (maksimal)				

	Taqrizchilar (FISh)			
	1	2	3	4
1. Ma'ruza ta'rifi				
- ma'ruzaning kuchli joylarini aniqlash				
- ma'ruzaning bo'sh joylarini aniqlash.				
3. Reglamentga rioya qilish jami: (maksimal)				
	Taqrizchi (Munozara qatnashchisi FISh)			
	1	2	3	4
1. Savollar:				
-Soni (har biri uchun)				
2. To'ldirish.				
-soni (har biri uchun)				
-mavzuga oid				
Jami: (maksimal)				

III. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

3.1 Mustaqil ish uchun vazifa

1. Guruhda ishlash uchun berilgan topshiriqqa javob tayyorlash.
2. Guruh ishi yakunini taqdimotini o'tkazish.
3. Kelasi darsga «**Rivojlanish va o'zaro aloqadorliklarning eng umumiy qonuniyatlari**» mavzusi bo'yicha ma'ruza matni va qo'shimcha adabiyotlarni o'qish va ma'ruzachilarga berish uchun savollar tayyorlash.

**8 - Mavzu: Rivojlanish va o'zaro aloqadorlikning umumiy qonuniyatlari.
Falsafiy qonunlar.**

Ma'ruza bo'yicha reja topshiriq va o'quv-uslubiy xujjatlar

Ma'ruza rejasi:

1. Falsafiy qonunlar va ularning o'ziga xos xususiyatlari..
2. Ayniyat, tafovut, qarama-qarshilik va ziddiyat tushunchalari.
3. Inkor tushunchasi. Inkorni inkor dialektikasi.
4. Mustaqillikni mustahkamlash jarayonida vorislik va yangilanishning o'ziga xos xususiyatlari.

***Mashg'ulotning
maqsadi:***

Mustaqillik va jamiyatning tadrijiy taraqqiyoti. Bu jarayonning istiqlol mafkurasini shakllantirish va komil inson tarbiyasi uchun ahamiyati.

Talabaning o'quv faoliyati natijalari:

1. Taraqqiyotning tadrijiy o'zgarish usuli va uning hozirgi O'zbekistonda namoyon bo'lish xususiyatlari.
2. Ayniyat va ziddiyat dialektikasining tabiat va jamiyat uchun ahamiyati.
3. Qonun va qonuniyat tushunchalari.

Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:

1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering.
Eslatma: 3.1.-ga qarang.
2. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing.
Eslatma: 1.1., 1.2., 1.3.. -ga qarang.

Nazorat shakli:

Maksimal ball: 0,5 b.

O'qituvchi

Ogʻzaki nazorat, savol-javob va blis soʻrov	<i>Talabaga qoʻyilgan ball:</i> _____	<i>imzosi:</i> _____
---	---	----------------------

I.O'QUV TOPSHIRIQLAR

1.1. O'quv vazifasi

Ma'ruza-konferensiya uchun ma'ruza mavzulari

1. Taraqqiyot va aloqadorliklarning asosiy xususiyati.
2. Falsafiy qonunlar va kategoriyalar.
3. Dialektika va metafizikaning farqli jihatlari.
4. Inkorni – inkor tamoyilining asosiy jihatlari.

1.2. Ma'ruza –konferensiya uchun ijodiy axborot mavzulari.

1. Gegel dialektikasining o'ziga xos xususiyatlari.
2. Tadrijiy taraqqiyotning asosiy bosqichlari.
3. Qarama qarshiliklar kurashi va birligi qonunining jamiyat rivojidagi ahamiyati.
4. Qonun tushunchasi va uning falsafiy mohiyati.

1.3. Muhokama va xulosalar chiqarish uchun savollar.

5.1.

1. Dialektik tafakkur rivojiga qaysi faylasuflar hissa qoʻshishgan?
2. Falsafiy qonun va kategoriyalarning qanday umumiy xususiyatlar mavjud?
3. Abu Nasr al Forobiyning metafizika to'g'risidagi qarashlari nimaga asoslanadi?
4. Al-Xorazmiyning Yevropada fan rivoji uchun qoʻshgan hissasi nimadan iborat?
5. Abu Rayhon Beruniyning qaysi kashfiyoti shu kungacha o'zining ahamiyatini yo'qotgani yo'q?
6. Ibn Sinoning qaysi asari butun Yevropa shifokorlari uchun o'quv qo'llanma bo'lib qolgan?

5.2.

1. Falsafiy fanlar rivojining asosi nimada edi?
2. O'rta Osiyo xalqlari ma'naviy rivojida taraqqiyot dialektikasi qanday xususiyatlarga ega.
3. Prezident I. Karimov asarlarida inkorni-inkor dialektikasi qanday aks etgan?
4. Ma'naviyat va iqtisodiyotning o'zaro aloqadorligi hamda bog'lanishlari nimalarda namoyon bo'ladi.

5.3.

1. Ulug'bek ilmiy merosining jaxon tarixidagi o'rni nimadan iborat?
2. Alisher Navoiy asarlarida taraqqiyotning falsafiy jihatlari qanday aks etgan.
3. Miqdor o'zgarishlaridan sifat o'zgarishlariga o'tish qonunining mohiyati nimada?
4. «Buyuk kelajak - maqsad, islohotlar - unga yetishish usuli, barqarorlik - bu jarayon tadrijiyligini ta'minlaydigan shart-sharoit» fikrining mohiyati nimada?

II. MA'LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

2.1 Bahs o'tkazishning qoidalari va ajratiladigan vaqt.

1. Boshlovchi ma'ruza mavzusini e'lon qiladi va ma'ruzachiga so'z beradi.
2. Ma'ruza qilish vaqti - 5-10 min.
3. Taqrizchining chiqishi – 2 min
4. Opponentning chiqishi - 1-3 min
5. Ekspertning chiqishi - 1-2 min
6. Jamoa bo'lib muhokama qilish - 5-10 min.

2.2. Bahs ishtirokchisiga eslatma

1. Bahs jarayoni munosabatlarni aniqlash emas, balki muammolarni to'g'ri hal qilish uslubidir.
2. Ortiqcha uzoq gapirma (ko'p so'zlarni hadeb qaytaraverma) boshqalarga ham vaqt qolsin.
3. O'zingni qo'lga ol, ichki kechingmalaringni yo'lga sol, aytadigan fikrlarni o'ylab ol, toki sening bildirgan so'zlaring o'z teranligi bilan nishonga tegsin.
4. Opponent pozitsiyasini tushunib yetishga harakat qil va unga hurmat bilan yondash.
5. Opponentning aytgan fikrlariga qarshi yondashuvlarni aniq, yumshoq va madaniyat bilan ifoda qil.
6. Bahsga doir mavzu bo'yicha fikr bildir, o'zingga juda ishonib ketma.

2.3. Bahsning harakatga keltiruvchilari

Yetakchi – (boshlovchi) – muhokamaning borishiga rahbarlik qiladi. Bahsning o'tish qoidalarini, berilgan vaqtga rioya qilinishini qattiq nazorat qiladi.

Taqrizchi – ma'ruzachi chiqishiga qisqacha umumiy ta'rif beradi va uning ijobiy tomonlarini ta'kidlab o'tar ekan, quyidagi holatlarga alohida e'tibor

qaratadi: Ishning dolzarbligi, undagi yangilik, mantiqiy ketma-ketlik, aniqlik fikrlarni tushunarli keltirilishi, xulosa va umumiyashtirishlarning aniq bayon etilishi.

Opponent – ma’ruzaning mazmuniga tanqidiy yondashib, uning xato va kamchiliklarini ko’rsatish bilan birga ularni bartaraf qilish, sifatini yaxshilash yo’llarini ham taklif qilish kerak

Ekspert – bahsning har bir ishtirokchisini muammoni hal qilishga qo’shgan xissasini, uning bilim darajasini, umuman bahsning ijobiy samarasini aniqlaydi va baholaydi.

2.4. Bahs ishtirokchilarining baho o’lchovlari (o’qituvchi yoki ekspert tomonidan to’ldiriladi)

Ma’ruzachi	Mavzuning to’liq yoritilganligi, eng yuqori ball.	Fikrni yetkazish mahorati, eng yuqori ball	Muhokamada savollarga to’g’ri javoblar soni, har bir to’g’ri javobga 1 balldan	Ballar yig’indisi
F.I.Sh.				
F.I.Sh.				
F.I.Sh.				

Taqrizchi	Ijobiy tomonlarini ko’rsatganlar soni (har bir to’g’ri javobga 1 balldan)	Ballar yig’indisi
F.I.Sh.		
F.I.Sh.		
F.I.Sh.		

Opponent, bahs ishtirokchisi	Kamchiliklarini, zaif tomonlarini ko’rsatganlar soni. (har bir to’g’ri javobga 1 balldan)	Berilgan savollar soni (har bir to’g’ri javobga 1 balldan)	Mustaqil qo’shimcha qilganlar soni (har biriga 1 balldan)	Ballar yig’indisi
F.I.Sh.				
F.I.Sh.				
F.I.Sh.				

III. O’Z-O’ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

3.1. Mustaqil ish tayyorlash uchun vaziyatlar

Amaliy mashg’ulot darsiga ma’ruza matni va qo’shimcha adabiyotlar asosida mustaqil tayyorlanib kelish

8.2. Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja topshiriq va o'quv uslubiy hujjatlar

Amaliy mashg'ulot rejasi:

1. Taraqqiyot jarayonida takrorlanish tamoyili.
2. Qonun va qonuniyat tushunchalari.
3. Voqelik va o'zgarish jarayonida ayniyat va ziddiyat dialektikasi, ayniyat, tafovut, qarama-qarshilik va ziddiyat tushunchalari.
4. Miqdor va sifat tushunchalari. Me'yor kategoriyasi.
5. O'zgarish va rivojlanish jarayonida o'z-o'zini inkor etish tamoyili, inkor tushunchasi.
6. Inkorni -inkor dialektikasi.

Mashg'ulotning maqsadi:

Mavzu bo'yicha bilimni chuqurlashtirish va mustahkamlash mavzuning turli yo'nalishlari bo'yicha o'z qarashlarini va bilimni aniq bayon etishni shakllantirish

Talabaning o'quv faoliyati natijalari:

1. Uyg'onish bosqichida O'rta Osiyoda fan va madaniyat rivojining sabablarini tushuntirib beradilar;
2. Fan sohasidagi asosiy bilimlarda orttirilgan yutuqlarni namoyish etadi;
3. Arxitektura va san'at sohalaridagi yangi ko'rinishlarni gapirib beradi;
4. Adabiyot sohasidagi tendensiya (yo'nalish)larni gapirib beriladi;
5. Fan va madaniyat vakillariga va ularning yaratgan asarlarga o'zining shaxsiy bahosini beradi

Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:

1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering.
Eslatma: 3.1.-ga qarang.
2. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing
Eslatma: 1.1., 1.2., 1.3.-ga qarang.

Nazorat shakli:

Maksimal ball: 0,5 b.

O'qituvchi

Ogʻzaki nazorat, savol-javob va blis soʻrov	Talabaga qoʻyilgan ball: _____	imzosi: _____
---	---	----------------------

I.O'QUV TOPSHIRIQLAR

1.1. O'quv vazifasi

Testlar

1. Bagʻdoddagi akademiyani qaysi Oʻrta Osiyolik olim boshqargan?
 - A) Al-Fargʻoniy
 - B) Al-Xorazmiy
 - V) Al-Farobiy

2. “Algebra”ning asoschisi qaysi olimligini ayting?
 - A) Xorazmiy
 - B) Beruniy
 - V) Ibn Sino

3. Oʻrta Osiyolik qaysi olimning tadqiqoti yer sharining oʻlchovini aniqlashda qoʻl kelgan?
 - A) Beruniy
 - B) Fargʻoniy
 - V) Farobiy

4. Sharqda qaysi olimni “Ikkinchi muallim” deb ataydilar ?
 - A) Farobiy
 - B) Fargʻoniy
 - V) Ibn Sino

5. Ibn Sinoning asosiy asari nomini aniqlang?
 - A) Tib qonunlari
 - B) Tib qonuniyatlari
 - V) Shifo qonuni

6. “Maʼmun akademiyasi”ning rahbari kim edi?
 - A) Farobiy
 - B) Ibn Sino
 - V) Beruniy

7. Beruniyning qaysi asarini o'rtta asrlarning asl qomusi deb atashadi?
- A) Donishmandlik durdonasi
 - B) Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar
 - V) Haqiqat kitobi

8. Forsiy til she'riyatning asoschisi kim?
- A) Rudakiy
 - B) Firdavsiy
 - G) Navoiy

9. Shoir Firdavsiyga "Shohnoma" asarini yaratishni kim buyurgan?
- A) Muhammad Xorazmshoh
 - B) Sulton Sanjar
 - V) Mahmud G'aznaviy

10. Movarounnahrda qaysi shahar "Islom gumbazi" nomini olgan?
- A) Samarqand
 - B) Urganch
 - V) Buxoro

11. Muqaddas Qur'ondan keyin ikkinchi muhim manba hisoblangan hadislar to'plamining muallifi kim?
- A) Al-Buxoriy
 - B) At-Termiziy
 - V) Ahmad Yassaviy

1.2. O'quv varaqasi

I guruh

1. 9-12 va 14-15 asrlarda yashagan O'rtta Osiyolik olim va mutafakkirlarning jahon ilm-fani xazinasiga qo'shgan hissasiga ta'rif bering. (javobda grafik organayzerdan, jadvallardan foydalanish mumkin)

2. O'rtta Osiyolik qomusiy olimlarning jahon taraqqiyotiga qo'shgan hissasiga qisqacha umumlashgan xulosalar bering.

II guruh

1. O'rtta Osiyo xalqlari hayotida ro'y bergan uyg'onish davrida adabiyot, san'at va arxitektura sohalaridagi yutuqlarga ta'rif bering. (9-12 va 14-15 asrlar)

2. O'rtta Osiyolik madaniyat vakillari jahon adabiyot va san'ati rivojiga qanday ta'sir ko'rsatganligi haqida qisqacha umumiy xulosalar bering.

III guruh

1. IX-XII va XIV-XV asrlarda O'rta Osiyo xalqlarining falsafiy fikr rivoji yutuqlariga ta'rif bering.
2. Quyidagi savolga javob bering: "Din va falsafa taraqqiyotining tarixiy aloqadorligi nimalardan iborat?"

1.3. Umumlashgan jadval

O'rta Osiyolik buyuk qomusiy olimlar va madaniyat vakillarining jahon sivilizasiyasiga qo'shgan hissalarini (o'qituvchi varianti)

"Fan"

Olim va mutafakkirlari	Hayot yillari	Tug'ilgan joyi	Ilmiy tadqiqot turlari	Asosiy ilmiy asarlari	Muhim ilmiy kashfiyotlari

"Falsafa"

Ismi	Hayot yillari	Asosiy asarlari	Ijod turi	Jamoatchilik faoliyati

"Din"

Diniy olim	Hayot yillari	Diniy yo'nalishi (maktabi)	Qarashlari mohiyati	Asarlari

"Arxitektura va san'at"

San'at turlari	Asr vakili	Qaysi tur va yo'nalish	Yangi yo'nalishlar	Ijodiy g'oyalari
Musiqqa				
Tasviriy san'at				
Arxitektura				

II. MA'LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

2.1 Amaliy mashg'ulot reglamenti (vaqt) va tartibi

1. Guruhda vazifani bajarish va taqdimot varag'ini to'ldirish – 20 min.
2. Ish natijalari taqdimoti bilan chiqish – 5 min.
3. Jamoa muhokamasi va guruh ishining bahosini aniqlash – 5 min.

2.2. Ko'rsatkichlar va baholash darajasi (ball hisobida)

Ko'rsatkichlar va baholash darajasi, vazifalar	I guruh	II guruh	III guruh
I vazifa – konseptual jadval			
Savolning to'liq yoritilishi			
Aniq va tiniq bayon etish			
Ko'rgazmalilik			
II vazifa – muammoli savol			
Javobning asoslanishi			
III vazifa – xulosa			
Aniqlik va mazmunlilik			
Jumlalarning mantiqiy tuzilishi			
IV vazifa- SINKVEYN			
Tuzilishning to'g'riligi			
JAMI			

III. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

3.1 Mustaqil ish uchun vazifalar

- 1-vazifa – guruhda ishlash uchun o'quv vazifasiga javoblar tayyorlash
- 2-vazifa – guruh bilan ishlashning natijalarining muhokamasi va taqdimot o'tkazish.
- 3-vazifa – o'z-o'zining bilimini tekshirib ko'rish: test tuzish va javoblar tayyorlab kelish.

9- Mavzu: Ong muammosining falsafiy tahlili.

Hamkorlikda o'qitish texnologiyasi asosida tashkil etilgan ma'ruza bo'yicha reja topshiriq va o'quv-uslubiy hujjatlar

Ma'ruza rejasi:		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ong materiyaning yuksak darajasi sifatida. 2. Falsafada ong va ruhiyat muammosi. 3. Ijtimoiy va individual ong. 4. Ong va in'ikos. In'ikosning mohiyati, asosiy shakllari. 		
<i>Mashg'ulotning maqsadi:</i>	Talabalarda ong tushunchasi hamda uning mohiyati haqida tushuncha va bilimni shakllantirish. Ong va tafakkurning bog'liqlik xususiyatlarini o'rganish.	
Talaba o'quv faoliyatining natijalari:		
<p>A) Ong va materiyaning aloqadorlik sabablari bayon etib beriladi.</p> <p>B) O'zlikni anglash, tuyg'ular, onglilik va ongsizlik muammolariga izoh beriladi.</p> <p>V) Psixologiya va mafkura, ijtimoiy ong darajasiga oid ma'lumotlar ta'rifi beriladi.</p> <p>G) Ong va ruhiyat to'g'risidagi dunyoviy, falsafiy tamoyillarni shakllantirishga doir ma'lumotlarga baho beriladi.</p>		
Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering. Eslatma: 3.1.-ga qarang. 2 O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing. Eslatma:1.1. -ga qarang. 		
Nazorat shakli: Og'zaki nazorat, savol-javob va blis so'rov	Maksimal ball: 0,5 b. Talabaga qo'yilgan ball: _____	O'qituvchi imzosi: _____

I.O'QUV TOPSHIRIQLAR

1.1. O'quv vazifasi

Mavzuning asosiy holatlari

- Ong va ruhiyat tushunchasi.
- Falsafada ong va ruhiyat muammosi.

- Ong va inikos.
- Ijtimoiy ong va individual ong.
- Ijtimoiy psixologiya va ijtimoiy mafkura - ong shakli sifatida.
- Milliy va umuminsoniy qadriyatlarning falsafiy g'oya va ta'limotlar rivojidadagi o'rni.
- Ijtimoiy va individual ong.
- Psixologiya va ideologiya ijtimoiy ong shakli sifatida.
- Ijtimoiy ongning asosiy shakllari, ular orasidagi farqlar va o'zaro bog'liqliq.
- O'zlikni anglash, tuyg'ular, onglilik va ongsizlik muammolari.
- Ong, til va nutq.
- Ong va bashorat. Axborotlar nazariyasi.
- Ong materiyaning yuksak darajasi sifatida.
- Ong va ruhiyatning shakllanishi va rivojlanishi haqidagi tabiiy-ilmiy tasavvurlar va qarashlar.
- Ong va ruhiyat to'g'risidagi dunyoviy, falsafiy tamoyillarni shakllantirish zarurati.

1.1. Mavzu yuzasidan ma'lumot ***Ong nima?***

Inson azal-azaldan o'zigagina xos bo'lgan ongning nima ekanligi to'g'risida o'ylab, bahslashib keladi. Bu bahslarning bir jihati, ong tabiat mahsulimi yoki inson ongi ilohiy yaratilganmi degan masaladan iborat. Ikkinchi jihati esa, inson dunyoni doimo bir xil anglaganmi. Ya'ni asrlar davomida inson ongi takomillashib kelganmi yoki hamon o'sha-o'shami degan muammo bilan bog'liq.

Ong in'ikosning oliy shaklidir. Xo'sh, in'ikos deganda nima tushuniladi. In'ikos muayyan ta'sir natijasida paydo bo'ladi. Ong o'zaro aloqada bo'lgan turli unsur (element) lardan tashkil topgan murakkab ma'naviy tuzilishga ega.

Ong in'ikosning o'ziga xos shakli ekan, avvalo, unda aks ettiriladigan ob'ekt haqidagi muayyan bilimlar hissiy va rasional shaklda o'z ifodasini topadi. Demak, bilim ong tuzilishining asosiy unsuridir. Shuning uchun ham bilimlarning boyib, chuqurlashib borishi ong rivojlanishini xarakterlaydigan muhim belgi sifatida yuzaga chiqadi.

Ong tuzilishining yana bir unsuri xilma-xil ko'rinishlarda namoyon bo'ladigan kechinmalardir. Ularda in'ikos ob'ektiga munosabat gavdalanadi. Bilimlarimizning chuqurligi va ko'lamliligi, hissiyotlarimizning namoyon bo'lishi yoki bo'lmasligi intilishimiz — irodamizga bog'liq.

II. MA'LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

2.1 B/BX/Bm texnikasini qo'llab ishlash qoidasi

1. Insert texnikasini qo'llab matnni o'qing.
2. Yig'ilgan ma'lumotlarni alohida sistemaga (tartibga) soling – matndagi qilingan belgilarga moslab jadvaldagi ustunlarga taqsimlang

B/BX/BO (Bilaman/Bilishni xohlayman/Bilib oldim) jadvali

	Mavzu savollari	Bilaman	Bilishni xohlayman	Bildim
1	2	3	4	5

III. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

3.1. Mustaqil ish uchun beriladigan vazifalar.

“Ong muammosining falsafiy tahlili” mavzusini amaliy mashg'ulot darsiga munosib tayyorlab kelish

9.2. Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv-uslubiy hujjatlar

Amaliy mashg'ulot rejasi:

<ol style="list-style-type: none"> 1. Ong materiyaning yuksak shakli sifatida. 2. Ong tushunchasi, ongning kelib chiqishi va shakllanishi. 3. Ong-in'ikos va faoliyat sifatida. Ong- voqelikning oliy ruhiy in'ikos shakli. 4. Ong va ongsizlik. Ong osti faoliyati. Ongning ijodiy faolligi. 		
<p>Mashg'ulotning maqsadi:</p>	<p>Ushbu mavzu bo'yicha keng va chuqur bilim berish, o'z qarashlarini himoya qilish , aniq mo'ljal olishni , fikrlarni aniq bayon qilishni tashkil etish.</p>	
<p>Talabaning o'quv faoliyati natijalari:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ong va ongsizlik o'rtasidagi bog'lanishlar tahlil etiladi. 2. Individual va ijtimoiy ong o'rtasidagi farq tahlil etib beriladi. 3. Ong in'ikos mahsuli ekanligining sabablari ko'rsatiladi. 4. Ong tarixiy evolyusiyasiga yondashuvlar masalasiga ta'rif beriladi. 		
<p>Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering. Eslatma: 3.1.-ga qarang. 2. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 1.1, 1.2. -ga qarang. 		
<p>Nazorat shakli: Og'zaki nazorat, savol-javob va blis so'rov</p>	<p>Maksimal ball: 0,5 b. Talabaga qo'yilgan ball: _____</p>	<p>O'qituvchi imzosi: _____</p>

I.O'QUV TOPSHIRIQLAR

1.1. O'quv vazifasi

To'rt tomonlama bahs muhokamasi uchun savollar ro'yxati:

2. Ong tushunchasining ilohiy mazmuni nimada?
3. Ong va tafakkurning farq qiluvchi o'ziga xos elementlari nimadan iborat?
4. Psixologiyada ong masalasi qanday o'rganiladi?
5. Ong shakllanishi to'g'risida qaysi faylasuflarning asarlarini bilasiz?
6. In'ikos qanday xossalarga ega?
7. Ong va ruhiyatning dialektik aloqadorligi nimada?
8. Ong shakllanishida iroda va tasavvur qanday ahamiyatga ega?
9. Ong va miyaning strukturaviy bog'lanishlarini ko'rsating ?
10. Ong va til munosabatlari qanday namoyon bo'ladi.?
11. Axborotni o'zlashtirishda ong qanday rol o'ynaydi?
12. "Klonlashtirish" hodisasining ong evolyusiyasi haqidagi qarashlarga ta'siri qanday?
13. Mentalitet tushunchasining ong bilan bog'liq jihatlari nimada?

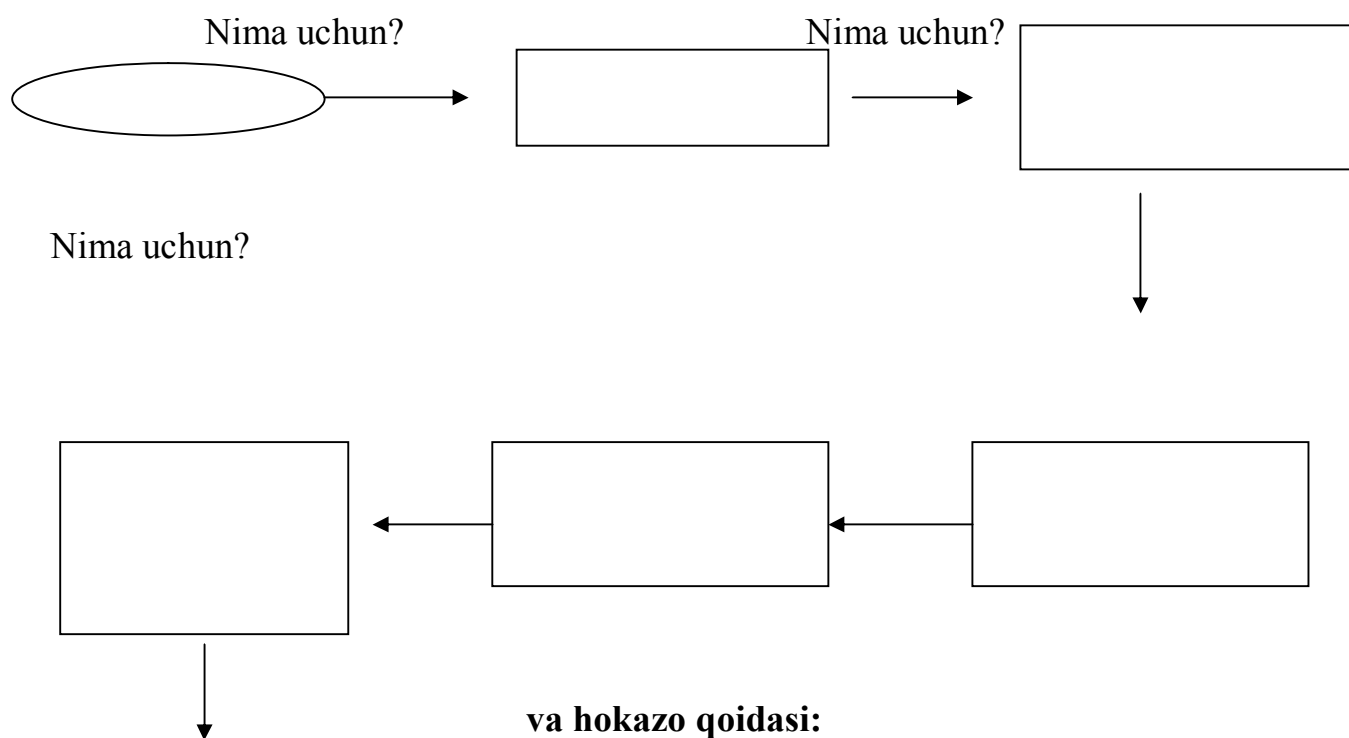
1.2. O'quv vazifasi

“Milliy ong shakllanishida o’zlikni anglashning roli” mavzusida qisqagina aniq fikrlardan iborat esse yozish kerak.

II. MA’LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

2.1 “Nima uchun” texnikasi

Bu uslub muammoni eng so’nggi sabablarini aniqlashni o’ylash uchun butun boshli zanjir texnikasi bo’lib, siz muammoni nomini tuzishdan boshlaysiz. So’ng “Nima uchun” savoli bilan moslama (strelka) chiziladi va miyaga kelgan so’z bilan savolga javob yozasiz. Bu jarayon to muammoning yakuniy sabablarini topgunga qadar davom etishi mumkin.

- va hokazo qoidasi:
- Shakllarni o’zingiz tanlab olasiz: dumaloqli yoki to’g’ri burchaklimi?
 - O’ylash zanjiri jadvali ko’rinishini o’zingiz tanlab olasiz: Spiral, chiziqli, chiziqsiz.
 - Strelka sizning qidiruv yo’nalishingizni bildiradi, boshlanishdan o’ylash oxiriga yetguncha.

2.2. Ikka tomonlama bahs usulini o’tkazish tartiblari.

- Guruh ikki qismga bo’linadi va bir biriga qarama-qarshi joylashadi.

2. Muhokama qilinishi kerak bo'lgan savollar har ikki guruhga teng bo'lib beriladi (bir guruhga juft, ikkinchi guruhga toq nomerli).
3. O'quv vazifasini har ikki guruh bajaradi
4. Guruhlar savollarga umumiy javob tayyorlaydilar (juft holda, jamoa holda) taqdimot varaqalarini o'quv vazifasini tayyorlaydilar.
5. Guruhlar a'zolari bir-biriga savollar beradilar, javob beradilar, to'ldiradilar, aniqlik kiritadilar, xatolarni tuzatadilar, o'zlarining esse yozgan variantlarini taqdim etadilar.
6. Ekspertlar bu jarayonni kuzatib borib har bir guruhga muammoli savol beradilar, guruhlar ishiga baho beradilar.

Eslatma: Bahsda o'rtaga tashlangan savollar talabalarga avvaldan berib qo'yilishi mumkin (avvalgi amaliy mashg'ulotda). Ijodiy vazifalar ushbu mashg'ulotni o'zida talabalarga e'lon qilinadi.

2.3. Natijalar baholari varag'i

Savol va guruh nomerlari	Ma'noli javob	O'zgalarga savol berish	To'ldirilishi	Ko'rgazmaliligi	Ballar yig'indisi
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7 va xokazo					

2.4. Ijodiy o'quv vazifasi ko'rsatkichlari va baholar darajasi (esse)

Guruh	Mavzuga kirish	Aniqlik va isbotlilik	Tiniq, tushunarli bayon etish	O'ziga xos yangilik asosida fikrlash	Ballar yig'indisi
1					
2					

III. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

3.1. Mustaqil ishlash uchun vazifalar.

- 5 "Nima uchun" grafik organayzerni to'ldirish
- 6 Guruhda ishlash uchun o'quv vazifasini bajarish va taqdim etish
- 7 Test vazifalarini bajarish mavzusi bo'yicha materiallarni o'zlashtirilganligi haqida o'z-o'zini tekshirish o'tkazish.

“Ichindagi - ichindadur”(J. Rumi) asarini o’qib kelish. (IX ma’ruza mavzuga tayyorlanish uchun)

10- mavzu: Bilish falsafasi

Hamkorlikda o’qitish texnologiyasi asosida tashkil etilgan ma’ruza bo’yicha reja topshiriq va o’quv-uslubiy hujjatlar

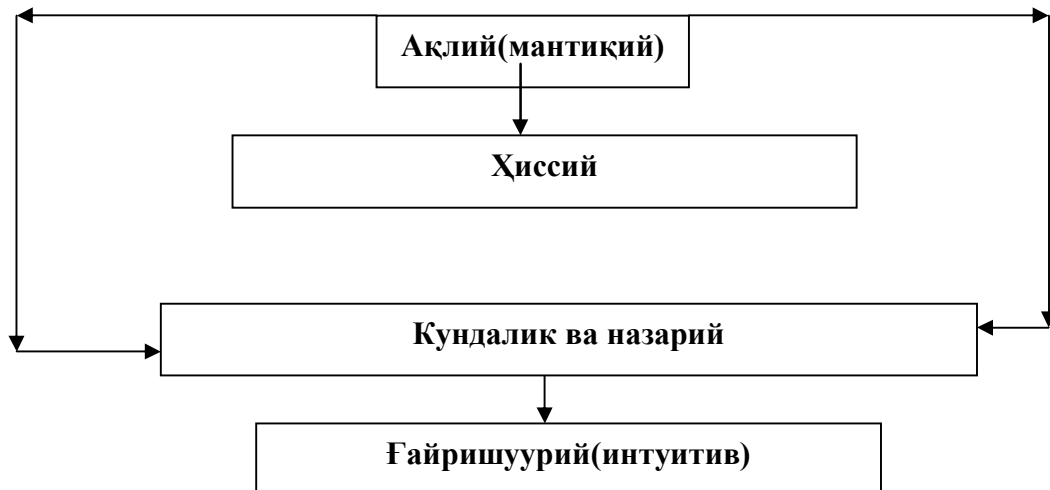
Ma’ruzaning rejasi:

1. Bilim va bilish falsafiy tahlil mavzui sifatida.
2. Bilishning ob’ekti va sub’ekti.

<p>3. Hissiy va aqliy bilish. Tushuncha, hukm va xulosa chiqarish. 4. Haqiqat tushunchasi. Haqiqatning turli shakllari.</p>		
<p>Mashg'ulotning maqsadi:</p>	<p>Talabalarda bilish uning ob'ekti, sub'ekti, shakllari va namoyon bo'lish xususiyatlari to'g'risidagi bilimlarni shakllantirish. Ularda bilimga bo'lgan qiziqish va xulosa chiqarish malakasini qaror toptirish.</p>	
<p>Talabaning o'quv faoliyati natijalari:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gnoselogiya falsafaning muhim bir qismi ekanligini izohlab beradi; 2. Kundalik va nazariy bilishning asosiy xususiyatlariga atroflicha harakteristika beradi; 3. Tushuncha, hukm, xulosa chiqarishning bilishdagi ahamiyatini ochib beradi; 4. Ilmiy bilishning muhim jihatlarini tahlil etib beradi; 		
<p>Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering. Eslatma: 3.1.-ga qarang. 2. O'quv hujjatlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 1.1.-ga qarang. 3. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 2.1, 2.2. -ga qarang. 		
<p>Nazorat shakli: Og'zaki nazorat, savol-javob va blis so'rov</p>	<p>Maksimal ball: 0,5 b. Talabaga qo'yilgan ball: _____</p>	<p>O'qituvchi imzosi: _____</p>

I. O'QUV-USLUBIY MATERIALLAR

1.1. Bilishning asosiy shakllari.

II.O'QUV TOPSHIRIQLAR

2.1. O'quv vazifasi

Ekspert varaqlari

Ekspert varaq №1

1. Sizlar “Bilish inson faoliyatining muhim shakli” degan savolga javob berishlaring va boshqalarni o’rgatishlaring kerak.

2. “Bilishning ob’ekti va sub’ekti” degan mavzu yuzasidan konseptual jadval tuzing.

Ekspert varaq №2

1. Sizlar “Ilm – bilishning zaruriy sharti” degan savolni yoritishlaring va boshqalarni o’rgatishlaring kerak.

2. “Bilishning darajalari” degan mavzu yuzasidan konseptual jadval tuzing.

Ekspert varaqi №3

1. Sizlar “G’ayrishuuriy bilishning tasavvuf ta’limotida namoyon bo’lishi ” degan savolni yoritishlaring va boshqalarga o’rgatishlaring zarur.

2. “Mantiqiy bilishning darajalari” to’g’risida strukturali mantiqiy jadval tuzing .

Konseptual jadvalning varianti.

Mantiqiy bilishning darajalari.

	mazmuni	shakli	Xususiyluk jihatida	Umumiylik jihatida	metodlari
Tushuncha					
Hukm					
Xulosa chiqarish					

Bilishning ob'ekti va sub'ekti:

	mazmuni	xarakteri	maqsadi	oqibati
Ob'ekti				
Sub'ekti				

1.2. Nazorat savollari.

- Bilim va bilish falsafiy tahlil mavzui sifatida.
- Inson bilishining asosiy bosqichlari: hissiy va aqliy bilish.
- Aqliy bilish shakllari: tushuncha, hukm va xulosa chiqarish.
- Ilmiy bilishning mohiyati va usullari.
- Haqiqat tushunchasi.
- Bilish, bilishning shakl va turlari,
- Bilishning ob'ekti, bilish sub'ekti,
- Haqiqat, akl-idrok, individual bilish
- Ijtimoiy bilish, ijtimoiy munosabatlar
- Hissiy bilish, akliy bilish.

II. MA'LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

2.1 Guruhlarda ishlash tartibi Ishning tartibi va reglamenti

1. Guruh ichida o'quv topshirig'ini taqsimlash 1-2 min
2. Jamoaviy (jamoada) topshiriq ustida fikrlash . muhokama etish , topshiriq savollariga javob birgalikda ko'rgazmali material tayyorlash – 15 min
3. Ko'rgazmali materialni taqdimotini o'tkazish – 5 min
4. Boshqa guruhlar chiqishini baholash va uni o'qitkuvchiga aytish .

2.2. Guruhlardagi ishning ko'rsatkichlari va baholash mezonlari (mezoni)

guruh	yoritishning to'laligi	bayon etishning tushunariligi	o'qitishning tashkil etishning ko'rgazmaliligi	guruh azolarining faolligi	ballar yig'indisi
1					
2					
3					
4					

III. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

3.1. Mustaqil ishlash uchun vazifa

1. Maruza matnini o'qish .
2. Berilgan savollarga guruhda javob tayyorlash .
3. Berilgan javoblar taqdimotini o'tkazish.
4. Nazorat savollariga berilgan javoblarni o'zaro tekshirish .
5. Guruhlar javobini baholash .
6. Amaliy mashg'ulot-konferensiya darsiga puxta tayyorgarlik ko'rib kelish

10.2. Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv-uslubiy hujjatlar

Amaliy mashg'ulot rejasi:

<ol style="list-style-type: none"> 1. Bilish- voqelikning in'ikosi sifatida. 2. Bilishning sub'ekti, ob'ekti. 3. Bilishning shakllari va turlari. Intuitiv bilish. 4. Bilish jarayoni. Bilish bosqichlari. 5. Bilish va haqiqat. Haqiqatning turlari va mezonlari. 		
<i>Mashg'ulotning maqsadi:</i>	Mavzu bo'yicha bilimni kengaytirish va chuqurlashtirish, ma'ruzaning turli masalalari yuzasidan asoslangan fikrlar asosida qobiliyatini o'stirish.	
<i>Talabaning o'quv faoliyati natijalari:</i>		
<ul style="list-style-type: none"> - Bilishning ijtimoiy- falsafiy jihatlari; - Bilishning shakllari va turlarining mazmun-mohiyatini tavsiflab beradi; - Intiutiv bilishning ilmiy kashfiyotlardagi o'rni masalasini izohlab beradi. 		
<i>Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:</i>		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering. Eslatma: 3.1.-ga qarang. 2. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 1.1., 1.2. -ga qarang. 		
<i>Nazorat shakli:</i> Og'zaki nazorat, savol- javob va blis so'rov	<i>Maksimal ball:</i> 0,5 b. <i>Talabaga qo'yilgan ball:</i> _____	<i>O'qituvchi imzosi:</i> _____

I.O'QUV TOPSHIRIQLAR

1.1. O'quv vazifasi

Referat mavzulari:

- Bilish va uning shakllari.
- Ezoterik va Ekzoterik bilimlar.
- Inson bilishining asosiy bosqichlari: hissiy va aqliy bilish.
- Bilish tushunchasi, bilishning shakli va turlari.
- Bilishning ob'ekti va sub'ekti.
- Haqiqat va akl-idrok tushunchasi.
- Individual bilish va ijtimoiy bilish.
- Ijtimoiy munosabatlarda hissiy bilish va aqliy bilishning o'rni.
- Haqiqat tushunchasi. Haqiqatga erishish-bilishning asosiy maqsadi sifatida.
- Haqiqatning turli shakllari: mutlaq va nisbiy haqiqatlar.
- Oldindan ko'rish, intuitiv bilish, g'oyibona bilishning mazmun-mohiyati.
- Taxmin va bashorat qilishning gnoseologik jihatlari.

II. MA'LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR
2.1 Ko'rsatkichlar va munozara qatnashchilarini
baholash mezonini.

Ko'rsatkichlar va baholar mezonini (ballarda)	Qatnashchilar			
	Ma'ruzachilar (Familiyasi, ismi, sharifi)			
	1	2	3	4
1. Ma'ruza mazmuni				
- mavzuga mosligi				
- bayon etishning izchilligi, mantiqiyligi va tushunarligi				
-xulosalarni aniq ifodalash				
2. Ma'lumotni berishda (taqdim etishda) qo'llanadigan vositalar (ko'rgazmalilik).				
2. reglamentga rioya qilish jami: (maksimal)				
	Taqrizchilar (FISh)			
	1	2	3	4
1. Ma'ruza ta'rifi				
-ma'ruzani kuchli joylarini aniqlash				
-ma'ruzaning bo'sh joylarini aniqlash.				
3. Reglamentga rioya qilish jami: (maksimal)				
	Taqrizchi (Munozara qatnashchisi FISh)			
	1	2	3	4
1. Savollar:				

- soni (har biri uchun)				
2. To'ldirish.				
- soni (har biri uchun)				
- mavzuga oid				
Jami: (maksimal)				

III. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

3.1. Mustaqil ish uchun topshiriqlar.

1. Guruh ishining yakuniy taqdimotini o'tkazish.
2. Ma'ruzalarni jamoaviy muhokama qilish.
3. «Bilish falsafasi» mavzusiga ma'ruza matnlari va qo'shimcha adabiyotlar asosida tayyorlanib kelish.

11 Mavzu: Qadriyatlar falsafasi. O'zbekistonda inson qadri va shaxsi erkinliklari.

Hamkorlikda o'qitish texnologiyasi asosida tashkil etilgan ma'ruza bo'yicha reja topshiriq va o'quv-uslubiy hujjatlar

Ma'ruza rejasi:

1 Qadriyat tushunchasi. Qadriyat kategoriyasi, uning mohiyati va mazmuni

2. Qadriyatlar tizimi. Qadriyatning namoyon bo'lish shakllari va uning asosiy xususiyatlari.		
3. Aksiologiya - qadriyatlar haqidagi fan.		
<i>Mashg'ulotning maqsadi:</i>	Qadriyatlar ularning mazmun mohiyati, ularni baholash mezonlari haqidagi bilimni shakllantirish.	
<i>Talabani o'quv faoliyati natijalari:</i> - Qadriyatlar namoyon bo'lish sabablarini tushuntiradi. - Milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosiy yo'nalishlarini ochadi. - Globallashuvning milliy qadriyatlarga ta'siri, uning sabablari hamda oqibatlarini ochib beradi. - Aksiologiya tushunchasiga ta'rif beradi.		
<i>Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:</i> 1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering. Eslatma 3.1..-ga qarang. 2. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 1.1., 1.2., 1.3. -ga qarang.		
<i>Nazorat shakli:</i> Og'zaki nazorat, savol-javob va blis so'rov	<i>Maksimal ball:</i> 0,5 b. <i>Talabaga qo'yilgan ball:</i> _____	<i>O'qituvchi imzosi:</i> _____

I.O'QUV TOPSHIRIQLAR

1.1. O'quv vazifasi

Diqqatni jalb etuvchi savollar

1. Sho'rolar davrida milliy qadriyatlarimizning unutilishiga nima sabab bo'ldi ?
2. Manfaat, ehtiyoj va qadriyat tushunchalarining aloqadorligi nimada?
3. Aksiologiya nima uchun falsafaning tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi?
4. Hozirgi davrda qadriyatlarining jamiyat hamda inson hayotidagi ahamiyati nimada?

A. Guruhlarda ishlash uchun vazifalar:

Ekspert varaqasi №1

1. «Yoshlarda milliy qadriyatlarga nisbatan hurmat tuyg'usini shakllantirish» degan savolga javob bering.(savolga javob berishda grafik organayzer va xronologik jadvaldan foydalaning).

Ekspert varaqasi №2

1.”Dunyoqarashni shakllantirishda qadriyatlarning o’rni qanday” degan savolga javob bering. (savolga javob berishda grafik organayzer va xranalogik jadvaldan foydalaning)

Ekspert varaqasi №3

1. «Qadriyat» va «Meros» tushunchalarining o’zaro aloqadorligi nimalarda namoyon bo’ladi? degan savolga javob bering.(savolga jvob berishda grafik organayzer va xronologik jadvaldan foydalaning)

Ekspert varaqasi №4

1.”Qadriyatlarning tarbiyaviy ahamiyati nimada?” degan savolga javob bering.(savolga jvob berishda grafik organayzer va xronologik jadvaldan foydalaning)

II. MA’LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

2.1 Guruhlarda ishlash tartibi Ishning tartibi va reglamenti.

1. Guruh ichida o’quv topshirig’ini taqsimlash – 1-2 min
2. Jamoaviyda (jamoada) topshiriq ustida fikrlash , muhokama etish , topshiriq savollariga javob bilan birgalikda ko’rgazmali material tayyorlash – 15 min
3. Ko’rgazmali (demonstrativ) materiallarning taqdimotini o’tkazish – 5 min

4. Boshqa guruhlar chiqishini baholash va uni o'qituvchiga aytish.
Guruhlardan ishning ko'rsatkichlari va baholash mezonlari.

guruh	yoritishning to'laligi	bayon etishning tushunariligi	o'qitishni tashkil etish	guruh azolarining faolligi	ballar yig'indisi
1					
2					
3					
4					

III. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

3.1. Mustaqil ishlash uchun vazifa.

1. Ma'ruza matnini o'qish.
2. Berilgan savollarga guruhda javob tayyorlash.
3. Berilgan javoblar taqdimotini o'tkazish.
4. Nazorat savollarga berilgan javobni o'zaro tekshirish.
5. Guruhlar javobini baholash.
6. Amaliy mashg'ulot darsiga puxta tayyorgarlik ko'rish

11.2 Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja-topshiriq va o'quv-uslubiy hujjatlar

Amaliy mashg'ulot mavzusi. Jamiyat falsafasi. Istiqloq va taraqqiyotning o'zbek modeli.

Amaliy mashg'ulot rejasi:

1. «Jamiyat» tushunchasi, uning mohiyati, mavjudligi va taraqqiyoti qonunlari.
2. Jamiyat - insonning umumiy oilasi.
3. Jamiyat hayotida barqarorlik va beqarorlik.

<p>4. Jahonning milliy davlatchilik taraqqiyoti.</p> <p>5. O'zbekistonning milliy istiqloli. Taraqqiyotning o'zbek modeli - jamiyat rivojining tadrijiy rivojlanish konsepsiyasi.</p> <p>1.</p>		
<p><i>Mashg'ulotning maqsadi:</i></p>	<p>Mavzu yuzasidan bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlash, talabalarning dunyoqarashini kengaytirish, jamiyat haqidagi qarashlarini boyitish.</p>	
<p><i>Talabaning o'quv faoliyati natijalari:</i></p> <p>1. Jamiyat taraqqiyotida vorisiylik va davomiylik tamoyillarining o'rnini izohlab beradi;</p> <p>2. Madaniyat va sivilizasiyaning o'zaro aloqadorligini tasvirlab beradi;</p> <p>3. Jamiyatning moddiy va ma'naviy hayotiga xos jarayonlarni ochib beradi.</p> <p>4. Ijtimoiy munosabatlarning shakllari va turlarini, qonuniyatlarini tushuntirib beradi.</p>		
<p><i>Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:</i></p> <p>1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering. Eslatma: 3.1.-ga qarang.</p> <p>2. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 1.1., 1.2.. -ga qarang.</p>		
<p><i>Nazorat shakli:</i> Og'zaki nazorat, savol-javob va blis so'rov</p>	<p><i>Maksimal ball:</i> 0,5 b. <i>Talabaga qo'yilgan ball:</i> _____</p>	<p><i>O'qituvchi imzosi:</i> _____</p>

I.O'QUV TOPSHIRIQLAR

1.1. O'quv vazifasi

O'quv topshiriqlari:

Ekspert varaq № 1

1. "Ijtimoiy ehtiyojlar va manfaatlarning jamiyat rivojida tutgan o'rni" degan savolga javob bering.

2. "Bazis va ustqurma" mavzusida konseptual jadval tuzing.

Ekspert varaq №2

1. "Jamiyat hayotining asosiy sohalarini nimalar tashkil etadi?" degan savolga javob bering.

2. “O’zbek modelining o’ziga xos xususiyatlari” mavzusida konseptual jadval tuzing

Ekspert varaq № 3

1. “Jamiyatning paydo bo’lishi to’g’risidagi muqobil qarashlar mohiyati nimalardan iborat?” degan savolga javob bering.
2. “Jamiyat rivojlanishida evolyusion (tadrijiy) va inqilobiy o’zgarishlar dialektikasi” mavzusida konseptual jadval tuzing.

1.2. XVI-XIX asrning birinchi yarmida “Jamiyatni falsafiy tushunish” mavzuida konseptual jadvalni to’ldiring

(O’qituvchining nazorat varianti)

Jamiyat evolyusiyasi haqidagi qarashlar	Jamiyatning moddiy asosi	Jamiyatning ma’naviy asosi	Jamiyat hayotining sohalari

1.3. Nazorat savollari

1. Forobiyning «Fozil odamlar shahri» asarida adolatli jamiyat masalasi qanday ifoda etilgan?
2. Amir Temur jamiyat va davlat qurilishi haqida qanday fikrlarni bildirgan?
3. Prezidentimiz I. Karimovning «O’zbekiston XXI- bo’sag’asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari, taraqqiyot kafolatlari» asarining mazmunini aytib bering?
4. «Ijtimoiy shartnoma» tushunchasining mohiyati nimadan iborat?
5. Jamiyat haqidagi turli xil qarashlar qanday yo’nalishlardan iborat?
6. «Taraqqiyotning o’zbek modeli» asoschisi kim ?
7. Jamiyat moddiy va ma’naviy hayotidagi asosiy farqlar nimalardan iborat?

8. Jamiyat moddiy negizida soliq tizimining ahamiyati nimalardan iborat?
9. Jamiyat iqtisodiy taraqqiyotning o'ziga xosligi qanday?
10. Totalitar jamiyatning sabablari va oqibatlari nimalardan iborat?

II. MA'LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

2.1 Guruhlarda ishlash tartibi

Ishning tartibi va reglamenti

1. Guruh ichida vazifa taqsimlash. 1-2 min.
2. Individual (yakka tartibda) bajarilgan ishlarni jamoaviy muhokama etib, guruh ishlari natijalari(yakuni) o'z aksini topgan namoyish etish materialini tayyorlash 12-15 min.
3. Namoyish etish materialining taqdimotini o'tkazish 5 min.
4. Boshqa guruhlar chiqishlariga baho berish va uni o'qituvchiga xabar qilish 2 min.

2.2. Guruhlar ishining ko'rsatkichlari va baholar mezonlari

Guruh	Savollarning yoritishning to'raligi	Bayon etilishning tushunariligi	O'qitishning tashkil etilishi	Guruh a'zolarining faolligi	Ballar yig'in disisi

III. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

3.1. Mustaqil ish uchun vazifa

1. Guruhda ishlash uchun berilgan o'quv topshiriqlari savollariga javob tayyorlash.
2. Guruh ishi natijasi taqdimotini o'tkazish.
3. O'quv materiallarini o'zlashtirilganligining o'zaro tekshiruvini o'tkazish, nazorat savollariga javob berish.
4. Ma'ruza matni va qo'shimcha adabiyotlar asosida keyingi «**Global muammolar falsafasi. O'zbekistonda tabiat, jamiyat va insonni asrash**» mavzusidagi ma'ruza darsiga puxta tayyorgarlik ko'rish

3.2. Jamiyat tushunchasi?

Jamiyat – bu ma'lum maqsadni ko'zlab, ongli ravishda mehnat qilish asosida birlashgan kishilar majmuidir. Jamiyat insonlar harakatining ifodasidir. Jamiyat

kishilarning moddiy va madaniy ne'matlar ishlab chiqarish faoliyatining, tabiatga ta'sir qilishi va uni o'zgartirish jarayonining mahsulidir.

Jamiyat tasodifiy paydo bo'lib va tasodifiy o'zgarib turaveradigan yakka odamlar to'plamidan iborat emas. Jamiyat ishlab chiqarish munosabatlarini bunyodga keltiradi. Demak, tarixiy taraqqiyotning ma'lum bosqichida kishilar o'rtasidagi hayot uchun zarur bo'lgan narsalarni ishlab chiqarish munosabatlarining yig'indisi jamiyat mazmunini tashkil etadi.

Qaysi jamiyatda ma'naviy jihatlar qadrlanar ekan, o'sha jamiyatda yashayotgan insonlar ijtimoiy tarafdin ko'proq kafolatga ega bo'ladilar. Shu sababli yuksak ma'naviyatli bo'lish borasida tinmay harakat qilinmoqda. Zero, milliy istiqlol mafkurasining insonlar ongiga singishi ma'naviy, ma'rifiy qadriyatlarga ham bog'liq.

12-Mavzu: Global muammolar falsafasi. O'zbekistonda tabiat, jamiyat va insonni asrash

Hamkorlikda o'qitish, ma'ruza-axborot texnologiyasi asosida tashkil etilgan ma'ruza bo'yicha reja topshiriq va o'quv-uslubiy hujjatlar

Ma'ruza rejasi:

1. Insoniyat istiqbolini belgilovchi eng ustuvor yo'nalishlar.
2. Umumbashariy muammolar, ularning asosiy yo'nalishlari va namoyon bo'lish xususiyatlari.
3. Jahon va O'zbekiston XXI asrda. O'zbekiston taraqqiyotining asosiy yo'nalish va xususiyatlari.

Mashg'ulotning maqsadi:

Global muammolarning ko'lami, oqibatlari, mintaqamiz va yurtimizga ta'sirini o'rganish va ularning yechimi haqidagi bilimlarni shakllantirish.

Talabanning o'quv faoliyati natijalari:

- Umumbashariy muammolarning bugungi kundagi holati va vaziyatiga baho beradi.
- Globallashuv jarayoning paydo bo'lishi sabablarini tushuntiradi.
- Prezidentimizning xalqaro maydonda terrorizmga qarshi kurash haqidagi fikrlarini so'zlab beradi.
- Orol muammosi va mintaqamizdagi ekologik vaziyatga baho haqida beradi.

Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:

1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering.
Eslatma: 3.1.-ga qarang.
2. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing.

Eslatma: 1.1.,21.2., 1.3., 1.4. -ga qarang.		
Nazorat shakli: Og'zaki nazorat, savol-javob va blis so'rov	Maksimal ball: 0,5 b. Talabaga qo'yilgan ball: _____	O'qituvchi imzosi: _____

I.O'QUV TOPSHIRIQLAR

1.1. O'quv vazifasi

Diqqatni yo'naltiruvchi blis-so'rov savollari

1. Global ekologik muammolarning sababi nimada?
2. «Rim klubi» faoliyat yo'nalishi nimalardan iborat?
3. Birlashgan Millatlar Tashkilotining asosiy vazifasi nimalardan iborat?
4. Hozirgi davrning global muammolariga qaysilar kiradi?
5. Demografik muammolarning sababi nimada?
6. Ekologik muammolarning ob'ektiv va sub'ektiv sabablari nimada?
7. Xalqaro terrorizmning keskin tus olishining sababi nimada?
8. Jamiyat - tabiat tizimidagi global muammolarni nimalar tashkil etadi?

1.2. "Koop-koop" texnikasi (usuli) asosida mashq (test) topshiriqlar

1. Prezident I. A. Karimovning qaysi asarida diniy ekstremizm va fundamentalizm to'g'risida mukammal to'xtab o'tilgan?
 - A. O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida xavssizlikka taxdid, barkarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari;
 - V. Bizdan ozod va obod Vatan qolsin asarida;
 - S. O'zbekistonning o'z istiqlol va taraqqiyot yo'li asarida;
 - D. O'zbekiston buyuk kelajak sari asarida;
2. Insoniyatning asosiy global muammolari qaysilar.
 - A. Urush va tinchlik, ekologik, energetika, demografik, terrorizm muammosi
 - V. Urush va tinchlik, ekologik, energetika, demografik, uy-joy.
 - S. Urush va tinchlik, ekologik, yadro qurolini tarqatmaslik, Ozon qatlaminig yemirilishi.
 - D. Urush va tinchlik, ekologik, yadro qurolini tarqatmaslik, giyohvand moddalarning noqonuniy aylanishi muammosi.
3. Falsafiy antropologiyaning maqsadi nimadan iborat.
 - A. Insonlarni o'rganish
 - V. Tabiatni o'rganish
 - S. Islom qoidalarini o'rganish

D. Taraqqiyot va insonni.

4. Ijtimoiy falsafa nimani o'rganadi?

A. Jamiyatni va ijtimoiy munosabatlarni.

V. Millatlarni va jamiyatni

S. Ekologiyani.

D. Tabiatni

5. Hozirgi dunyoning mafkuraviy manzarasiga salbiy ta'sir etayotgan diniy oqim qaysi.

A. Vahhobiylik oqimi.

V. Hizbut-tahrir, yassaviylik.

S. Vahhobiylik, naqshbandiylik.

D. Islom oqimi.

6. G'oyaviy dunyoqarash qanday tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi?

A. mafkura sohasidagi muayyan bilimlarni, g'oya va maqsadlar;

V. ijtimoiy fanlarning yutuqlari, tasavvurlar, qadriyatlar, ishonch, e'tiqod;

S. g'oyaviy bilimlarni;

D. g'oyaviy bilimlarni va qadriyatlarni.

7. "Noosfera" tushunchasi qanday ma'noni anglatadi?

A. aql;

V. fikr;

S. so'z;

D. tabiat.

8. Terrorizmning asosiy yo'nalishlari to'g'ri ko'rsatilgan javobni ko'rsating.

A. siyosiy terrorizm, ijtimoiy terrorizm, etnik terrorizm,

V. milliy-ozodlik terrorizmi, diniy terrorizm;

S. ijtimoiy terrorizm, etnik terrorizm, milliy-ozodlik, terrorizm, diniy terrorizm, siyosiy terrorizm;

D. etnik terrorizm, milliy-ozoldik terrorizmi, diniy terrorizm, siyosiy terrorizm,

9. Hozirgi kunda jahon maydonida mafkuraviy jihatdan bo'lib olishga urinishlar qanday vujudga kelmoqda.?

A. Buyuk davlatchilik gegemoniligiga ega bo'lish maqsadi.

V. Diniy va etnik mansablikni targ'ib qilish maqsadi.

S. Sobiq Ittifoqdagi ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy birlikni qayta tiklash maqsadi.

D. O'z dinini boshqa dinlardan ustun qo'yish maqsadi asosida.

10. Mafkuraning dunyoviy ildizlari qanday munosabatlar majmuidan iborat?

A. Siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy.

V. iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy.

S. ijtimoiy, madaniy, iqtisodiy,

D. Siyosiy, madaniy, ijtimoiy.

11. Dunyoviy jamiyatning asosini nima tashkil etadi?
- A. umume'tirof etilgan tamoyillar va qonun ustivorligiga asoslangan jamiyat qurish.
- V. umume'tirof etilgan tamoyillar, siyosiy plyuralizm, millatlararo totuvlik, dinlararo bag'rikenglik.
- S. millatlararo totuvlik, dinlararo bag'rikenglik.
- D. siyosiy plyuralizm, millatlararo totuvlik, dinlararo bag'rikenglik.

1.4. Nazorat savollari:

1. Globall muammolarni hal qilishning asosiy yo'nalishlari nimalardan iborat?
2. Jahon energetika boyliklaridan foydalanish holati qay darajada?
3. Ko'p qutbli dunyo tushunchasining mazmuni nimada?
4. «Parnik effekti» muammosining paydo bo'lishida qanday omillar muhim rol o'ynagan?
5. Umumbashariy muammolar insoniyat oldiga qanday o'ziga xos talablarni qo'ymoqda?
6. Sovuq urush holati yana takrorlanmasligi uchun nimalarga asosiy e'tiborni qaratish lozim?
7. «Neokolonializm» tushunchasining mohiyati nimadan iborat ?
8. Globall muammolarni hal etishning ma'naviy-ma'rifiy jihatlari nimalardan iborat?
9. Tabiatdan tajovuzkorlik bilan foydalanish qanday oqibatlarga olib keldi?

II. MA'LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

2.1 Mashg'ulot o'tkazish tartibi

O'qituvchi "slyd" qilib, kompyuterga kiritilgan muammoli savollarni ekran orqali talabalarga beradi. Undan oldin esa talabalarni juftliklarga bo'lib, "Mulohaza qiling-fikrlar almashing" yo'nalishida ish tutadi.

Izoh: 1) Talabalar bir-birlari bilan fikrlashib, savolga javob yuzasidagi o'z fikrlarini bir-birlariga aytadilar. Fikrlashib yagona javobni tanlaydilar.

2) O'qituvchi "Blis-so'rov" o'tkazib, ikki-uch juftlikka o'z javoblari bilan o'rtoqlashishni taklif etadi. Ularning javoblariga aniqlik kiritadi.

III. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

3.1 Talabalarga mustaqil ishlash uchun vazifa

1. "Globallashuv va O'zbekiston" mavzusida insho yozish.
2. "Demografik muammolarning asosiy yo'nalishlari" xaritasini tuzish.

12.2. Bahs munozara" va guruhlarni baholash. Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja topshiriq va o'quv uslubiy hujjatlar

Mavzu: Inson falsafasi. Mustaqillik va islohotlarning mohiyati		ijtimoiy
Amaliy mashg'ulot rejasi:		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Inson olamning tarkibiy qismi sifatida. 2. Insonning tabiati va mohiyati. 3. Inson muammosini o'rganishning tarbiyaviy zarurati va ahamiyati. 4. O'zbekistonda ozod va obod Vatan, erkin hayot qurish vazifalarining yoshlar ma'naviy kamoloti bilan uyg'unligini ta'minlash - zamonaviy ta'lim-tarbiyaning mezoni sifatida. 		
Mashg'ulotning maqsadi:	Mavzu yuzasidan talabalar bilimini inson uning mohiyati, kamoloti masalalarini falsafiy tahlil etib, talabalar bilim darajasini chuqurlashtirish, muammoli masalalarni yechish qobiliyatini o'stirish.	
Talabaning o'quv faoliyati natijalari:		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Inson — falsafaning bosh mavzusi ekanligiga aniq va keng tavsif berishi; 2. Muammoli masalalarni yechishda olgan nazorat bilimlarini qo'llashi; 3. Olgan bilimlari asosida muammolarni ajratishi va ularning yechi mini aniqlashi; 4. Turli xilda taklif etilgan mulohazalarga baho bera olishi va yakuniy xulosa chiqara olishi 		
Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering. Eslatma: 3.1.-ga qarang. 		
Nazorat shakli: Og'zaki nazorat, savol-javob va blis so'rov	Maksimal ball: 0,5 b. Talabaga qo'yilgan ball: _____	O'qituvchi imzosi: _____

1.1 Guruhlarda ishlash tartibi Guruhlarning baholash jadvali

So'l guruh					O'ng guruh				
Savol	Javob	Qo'shimcha	E'tiroz	Jami	Savol	Javob	Qo'shimcha	E'tiroz	Jami
✓		0.25		0.25		0.75			0.75
✓	0.5		0.25	0.75	1		0.5		0.5
✓				0		1			1
✓	0.75			0.75	1			0.25	0.25
✓		0.25		0.25		0.75			0.75
✓	0.5		0.25	0.75	1		0.5		0.5
✓				0		1			1
✓	0.75			0.75	1		0.25		0.25
✓		0.25		0.25		0.75			0.75
✓	0.5		0.25	0.75	1		0.5		0.5
✓		0.25		0.25		0.75			0.75
✓	1			1	1				0
✓				0		1			1
✓	0.5		0.25	0.75	1		0.5		0.5
✓			0.25	0.25		1			1
✓	0.5			0.5	1		0.5		0.5
Jami:				7.25					10

1.2. Guruhlarning yiqqan ballarini talabalarga taqsimlash uslubi.

1. Guruhning bir talabasi tashlagan savolga 1 ball ajratiladi. Ikkinchi guruh talabalarini birin-ketin javob bera boshlaydilar.
2. O'qituvchi javob berayotgan guruh talabalariga yana javobga qo'shimcha qiluvchilar bor yo'qligini bilgach, savol bergan guruh talabalariga yuzlanadi. Ular javobga yana qo'shimcha qilsalar, javoblarga qarab savol uchun ajratilagn 1 ball 0.5 balldan 2 guruhga bo'linadi va savol uchun ajratilagn 1 ball chizib (bir) qo'yiladi. Shu tariqa guruhlar baholanib borilaveradi.
- 3.1(11.1) ilovadagi jadval bo'yicha "O'ng" guruh talabalarini 10 ball to'plab g'olib bo'ldi. Shu sababli bu guruh talabalarining "eng faollari"ga Amaliy mashg'ulot darsi uchun (har bir talabaga) ajratilgan 2 balldan tarqatiladi. Yaxshi

qatnashganlarga 1.5 balldan beriladi. O'rtta qatnashganlarga esa 0.5 balldan beriladi.

4. 7.25 ball to'plagan "so'l" guruhning eng faollariga esa 1.5 balldan, yaxshi qatnashganlarga 1 balldan, o'rtta qatnashganlariga esa 0.5 balldan beriladi.

5. Guruhi kam ball to'plagani uchun eng yuqori 2 ballni ololmay, 1.5 ball olgan "eng faollar", 1 ball olgan "yaxshi"lar qolgan guruhdoshlaridan norozi bo'ladilar va ularni keyingi darsga yana ham puxtaroq savollar va javoblar topib kelishga undaydilar.

6. G'olib "O'ng" guruh talabalari keyingi darsda ham g'olib bo'lishga harakat qilib, o'z guruhdoshlarini yana ham kuchliroq tayyorgarlik ko'rishga chorlaydi.

7. Bu uslubda bahs-munozarada hamma qatnashadi. Bir guruhning 1-2 talabasi qatnashmasa guruh balli pastga tushib qolaveradi. Shu sababli guruhdoshlar bahsda hammaning faol qatnashishini istaydilar. Faol qatnashmayotganlar tufayli "faollar" past ball olishni istamaydilar.

II. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

2.1. Mustaqil ishlash uchun vazifa:

«Insonni falsafiy anglash» mavzusi yuzasidan «Mo'jizalar maydoni» o'yini shaklida savollar (katakchalarda javoblari bilan) tuzib kelish.

2.2. Falsafada «Inson» muammosi.

Insonning yaralishi, mohiyati va jamiyatda tutgan o'rni falsafiy muammolar tizimida muhim o'rin tutadi. Turli falsafiy ta'limotlarda bu masalalar turlicha talqin etib kelingan. Shunday bo'lishi tabiiy ham edi, chunki inson mohiyatan ijtimoiy-tarixiy va madaniy mavjudot sifatida har bir yangi tarixiy sharoitda o'zligini chuqurroq anglashga, insoniy mohiyatini ro'yobga chiqarishga intilaveradi.

Suqrotning «*O'zligingni bil*» degan hikmatli so'zi har bir tarixiy davrda yangicha ahamiyat kasb etadi. Insonda butun olam va jamiyatning mohiyati mujassamlashgandir. Ulug' mutasavvuf Abdulxoliq Fijduvoni insonni «kichik olam» deb hisoblagan. Falsafada bahs yuritiladigan barcha masalalar inson muammosiga bevosita daxldordir. Umuman olganda, insonga daxldor bo'lmasa, unga foyda keltirmasa, jamiyatning og'irini yengil qilmasa, unday fanning keragi bormikang? Shu ma'noda, inson, avvallo, o'zi uchun zarur bo'lgan fanlarni, ilmlar va bilimlar tizimini yaratgan.

13-mavzu: «Mantiq» fanining predmeti va ahamiyati. «Mantiq» fanining asosiy tarixiy rivojlanish bosqichlari.

“Mo'jizalar maydoni” va “Bahs munozara” asosida tashkil etilgan ma'ruza bo'yicha reja topshiriq va o'quv-uslubiy hujjatlar

Ma'ruza rejasi:		
<ul style="list-style-type: none"> • Tafakkur - mantiq fanining predmeti sifatida. • Tafakkurning asosiy qonunlari va shakllari. • Mantiq ilmining fan sifatida vujudga kelishi va taraqqiy etishi. 		
Mashg'ulotning maqsadi:	Tafakkurning asosiy qonunlari hamda shakllari haqidagi bilimlarni shakllantirish va talabalarda mantiqiy fikrlashni yanada kuchaytirish	
Talabani o'quv faoliyati natijalari:		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Aqliy va hissiy bilish qoidalarini o'rganadi; 2. Mantiqning o'ziga xos xususiyati, mazmun-mohiyati va ahamiyatini ochib beradi; 3. Ilmiy ijod jarayonida mantiqiy mushohadaning o'rni hamda ahamiyatini tushuntirib beradi. 		
Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering. Eslatma: 2.1.-ga qarang. 2. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 1.1, 1.2, 1.3., 1.4. -ga qarang. 		
Nazorat shakli: Og'zaki nazorat, savol-javob va blis so'rov	Maksimal ball: 0,5 b. Talabaga qo'yilgan ball: _____	O'qituvchi imzosi: _____

I.O'QUV TOPSHIRIQLAR

1.1. O'quv vazifasi

“Bahs-munozara” uchun muammoli savollar

1. Tushuncha, hukm, xulosa chiqarishning mantiqiy tafakkurdagi o'rni.
2. Sillogizm tushunchasining mohiyati nimada?
3. Mantiq fanining nazariy va amaliy ahamiyati nimalardan iborat?
4. Bilishda tilning roli. Til informasion belgilar tizimi sifatida qanday o'ringa ega?
5. Mantiq ilmiy o'quv jarayonining rasional asosi ekanligi nimalarda ko'rinadi?
6. Ayniyat, ziddiyat, uchinchi istisno qonunining mohiyati nimada?
7. Forbiyning mantiq faniga qushgan hissasi nimada?
8. Tafakkurning asosiy xususiyatlari nimalardan iborat?
9. Mantiqiy atamalarning xususiyati nimada.
10. Aristotelning mantiq faniga qo'shgan hissasi nimalardan iborat?

1.2. “Talabalar baholaydi” yo'nalishidagi kichik test savollari

1. Mantiqiy bilish shakllarini ko'rsating?

- A) sezgi, idrok, tasavvur;
 - B) tushuncha, hukm, xulosa chiqarish;
 - V) hukm, sezgi, tasavvur.
2. Fikrning moddiylashgan shakli nima?
- A) ong;
 - B) til;
 - V) tafakkur.
3. Quyidagi qaysi asarda Aristotelning mantiq haqidagi fikrlari o'rin olgan?
- A) "Davlat";
 - B) "Metafizika";
 - V) "Organon".
4. Hissiy bilish shakllarini ko'rsating?
- A) tushuncha, hukm, xulosa chiqarish;
 - B) hukm, sezgi, tasavvur.
 - V) sezgi, idrok, tasavvur;

1.3. "Mo"jizalar maydoni" o'yini shaklidagi katakli nazorat savollari

1. Semantik xususiyatlarga ega mantiqiy tushuncha nomi katakchalarda yashiringan. Uni toping?

--	--	--

Aqliy bilishning dastlabki shakli katakchalarda yashiringan.

--	--	--	--	--	--	--

2. Hissiy bilishning sezgidan keyingi bosqichi nomini toping.

--	--	--	--	--

3. Antik davr faylasuflaridan biri. Mantiq fani rivojiga ulkan hissa qushgan. Bu davlat va faylasufning nomlari katakchalarda yashiringan. Ularni toping?

--	--	--	--	--	--

Davlatning nomi

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Faylasufning nomi

II. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

2.1. Talabalarga mustaqil ishlash uchun vazifa

- “Mantiqiy kategoriyalar” ko’rsatkich xaritasini tuzish.
- Ushbu mavzu bo’yicha amaliy mashg’ulotiga “bahs-munozara” uchun savollar tuzing va javoblarini toping

13.2 Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga asoslangan amaliy mashg’ulot bo’yicha reja-topshiriq va o’quv-uslubiy hujjatlar

Mavzu: Mantiq fanining predmeti va ahamiyati.

Amaliy mashg’ulot rejasi:

1. Tafakkur mantiq fanining o’rganish predmeti sifatida.
2. Tafakkur qonunlari va shakllari tushunchasi.
3. Bilishda tilning roli. Til informasion belgilar tizimi sifatida.

Mashg'ulotning maqsadi:	Mavzu yuzasidan talabalar bilimini boyitish, muammoli masalalarni yechish qobiliyatini o'zlashtirish, mantiqiy tafakkurning asosiy xususiyatlarini tushunib olishiga yordam berish.	
<p>Talabaning o'quv faoliyati natijalari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tafakkurning asosiy qonun-qoidalari, natijalarini aniq va chuqur bilishi; • Olgan nazariy bilimlarini muammoli masalalarni yechishda qo'llashi; • Olgan bilimlari asosida muammolarni ajratishi va ularning yechimini aniqlashi; • Tarixiy jarayonlarni bilishi asosida qo'yilayotgan savolga javob topishi; • Bildirilgan fikr va mulohazalarga baho bera olishi va yakuniy xulosa chiqara olishi lozim. 		
<p>Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering. Eslatma: 4.1, 4.2.-ga qarang. 2. O'quv hujjatlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 1.1., 1.2., 1.3, 1.4., 1.5.-ga qarang. 3. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 2.1, 2.2. -ga qarang. 		
Nazorat shakli: Og'zaki nazorat, savol-javob va blis so'rov	Maksimal ball: 0,5 b. Talabaga qo'yilgan ball: _____	O'qituvchi imzosi: _____

I.O'QUV TOPSHIRIQLAR

1.1. O'quv vazifasi

“Mo”jizalar maydoni” o'yini shaklidagi savollar va javob katakchalaridan namunalar

1. Mantiqiy tafakkur yordamida ish ko'radigan sud-hukuk sohasini toping.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2. Aynanlik va tenglik tushunchalari mantiq fanida qanday ataladi?

--	--	--	--	--	--	--

3. Hissiy bilishning so'nggi bosqichi qanday ataladi?

--	--	--	--	--	--	--	--

II. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

2.1.

1. Tushunchaning mohiyati. Tushuncha shakllanishining asosiy mantiqiy usulari:
2. Tushuncha turlari: umumiy va yakka tushunchalar; jamlovchi va ayiruvchi tushunchalar;
3. Tushunchalarni umumlashtirish va chegaralash.
4. Tushunchani ta'riflash (definisiva) turlari.
5. Tasniflash (klassifikasiya) va uning turlari. Muhim belgilar asosida (tabiiy) tasniflash. Muhim bo'lmagan belgilar asosida (sun'iy) tasniflash.
6. Bilishda tushunchaning roli.
7. Hukm tafakkur shakli sifatida. Hukmning mohiyati va tarkibi
8. Sodda va murakkab hukmlar.
9. Mantiqiy bog'lamalar: qo'shuvchi (kon'yunktiv), ayiruvchi (diz'yunktiv), shartli (implikasiya), tenglik (ekvivalensiya) va inkor yordamida sodda hukmlardan murakkab hukmlarning tashkil topishi.
10. Xulosa chiqarish turlari: bevosita va bilvosita xulosa chiqarish.

2.2 Mustaqil ish uchun vazifalar:

3. Keyingi darsda bo'ladigan «Dars-anjuman»da qatnashish uchun ma'ruzalar, savollar, taqdimotlar tayyorlab kelish.
4. Keyingi darsda o'tkaziladigan «kichik testlar» sinoviga tayyorlanib kelish.

14. “Dars anjuman” va “kichik test” uslubida bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga asoslangan ma’ruza mashg’uloti bo’yicha reja topshiriq va o’quv uslubiy hujjatlar

Mavzu: «Estetika» fan sifatida

Mavzu rejasi:

1. «Estetika» fanining predmeti va vazifalari.
2. «Estetika» fanining kelib chiqishi va rivojlanish bosqichlari.
3. Markaziy Osiyo mutafakkirlari estetika haqida. Amir Temur va temuriylar davrida estetik qarashlar.
4. XIX-XX asrlarda Markaziy Osiyodagi estetik qarashlar.

Mashg’ulotning

Mavzu yuzasidan talabalar bilimini estetika haqidagi bilimlar bilan boyitish, mavzuga oid jarayonlarni

maqsadi:	aniq va xolisona bilib olishiga erishish, ularda mustaqillikning qadriga yetish hissini kuchaytirish.	
Talabning o'quv faoliyati natijalari:		
<ol style="list-style-type: none"> 1. «Estetika» fanining predmeti va vazifalari aniq va chuqur bilib olishi; 2. Mavzu yuzasidan olgan nazariy bilimlarini muammoli masalalarni yechishda qo'llashi; 3. San'atga xos jarayonlarni chuqur bilish asosida qo'yilayotgan savollarga javob topishi; 4. Fikrlar xilma-xilligiga baho bera olishi va o'z xulosasiga ega bo'lishi; 5. Boy va qiziqarli milliy san'atimizning anglash uchun ushbu mavzuni chuqur bilish asosida erishgan istiqbolimiz qadriga yetishi lozim; 		
Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering. Eslatma: 3.1.-ga qarang. 2. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 1.1, 1.2. -ga qarang. 		
Nazorat shakli: Og'zaki nazorat, savol-javob va blis so'rov	Maksimal ball: 0,5 b. Talabaga qo'yilgan ball: _____	O'qituvchi imzosi: _____

I.O'QUV TOPSHIRIQLAR

1.1. O'quv vazifasi

1.2. "Kichik test" nazorati savollari

1. «Estetika» terminini kim dastlab ishlatgan.
 - A) Platon;
 - B) Baumgarten;
 - V) Gegel.

2. Estetikaning asosiy kategoriyalari qaysilar?
 - A) go'zallik, nafosat, did;
 - B) ulug'vorlik; vazminlik;
 - V) mantiqiylik, izchillik;

3. Estetik ongning tuzilish elementlariga nimalar kiradi?
 - A) go'zallikni anglash va qadrlash;
 - B) iztirob;
 - V) tabiiy quvvat.

II. MA'LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

2.1 Guruhlarda ishlash tartibi

Talabalar tekshirgan test javoblarining baholash tartibi

O'qituvchi har bir kichik test savollari va javob variantlarini yozdirib bo'lgach, javobini topish uchun 0.5 min vaqt beradi va keyingi savolga o'tadi. Bu jarayon 10 ta savolga 10 marta takrorlanadi.

Bu jarayon tugagach, ikki qatorda o'tirgan talabalarning testlari alohida – alohida yig'ib olinib, chap qatordagilarning testlari o'ng qatordigilarga, o'ng qatordiki esa chap qatordagi talabalarga tarqatib beriladi.

Qo'liga kimning testi berilganidan qat'iy nazar, talaba o'qituvchi aytib turgan javoblarga asosan, har bir to'g'ri javobning to'g'risiga 5 ball dan qo'yib chiqadi. So'ngra qo'yilgan 5 ballarni hisoblab 10 ta savoldan to'plangan jami ballarni test oxirida yozib qo'yadi va tekshiruvchi, deb o'z ismi- sharifini yozib, imzo qo'yadi. Buning boisi, talaba o'z o'rtoqlariga yordam berish maqsadida ham noto'g'ri javobini ham to'g'rilab, 5-10 ball qo'shib qo'yishi mumkin.

O'qituvchi keyin o'zi ko'rib chiqqach, agar bir talaba shunday “og'aynigarchilik” qilgan bo'lsa, aynan tekshiruvchidan jarima balli olinadi. O'qituvchi tekshirish oldidan bu haqida talabalarni ogohlantiradi. Shu bois tekshirgan talaba ismi-sharifini yozib, imzo chekadi

Kichik test talabalar tomonidan tekshirilib, ballar qo'yib chiqilgach, o'qituvchi ularni yig'ib oladi va testlar javoblari uchun jurnalga qo'yiladigan ballarni e'lon qiladi.

Ball berish tartibi quyidagicha:

10 ta savol. Har bir savolga 5 balldan ajratilgan bo'lsa 10 savolning to'g'ri javoblari 50 ballni tashkil etadi. Talabalarning ayrimlari 8, 9, 10 ta savolga to'g'ri javob bergan bo'lishi ham mumkin.

50 ball taqsimlanib, jurnalga tushadigan quyidagi ballar e'lon qilinadi:

50-40 ball yiqqanlarga - 2 ball

30-35 ball yiqqanlarga - 1 ball

20-25 ball yiqqanlarga -0.5 ball

Kimlar shu ballarni yiqqan bo'lsa, bu ballar jurnalga tushiriladi.

Bu usulda o'qituvchi test javoblarini tekshirishdan ozod bo'ladi. Talabalarning o'zlari o'qituvchi o'rnida kursdoshlari ishiga baho beradi. Test natijalari ham shu darsning o'zida chiqariladi.

Eng muhimi, guruh talabalarining barchasi shu darsda ball olish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Talaba o'qituvchi ko'rsatmasi asosida ish tutib, o'z guruhdoshi, o'rtog'ining ishiga xolisona, haqqoniy baho berishga o'rganadi.

III. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

3.1 Mustaqil ish uchun vazifalar:

Keyingi mashg'ulotda bo'ladigan «bahs-munozara» darsiga tayyorgarlik ko'rish, mavzu yuzasidan savol va javoblar topib kelish

15 Mavzu: San'at va jamiyat hayoti

Hamkorlikda o'qitish texnologiyasi asosida tashkil etilgan ma'ruza bo'yicha reja topshiriq va o'quv-uslubiy hujjatlar

Ma'ruza rejasi:

1. San'at estetikaning tarkibiy qismi sifatida.
2. San'atning inson va jamiyat hayotidagi o'rni.
3. San'atning g'oya va mafkurada namoyon bo'lishi.
4. Badiiy ijodning klassifikatsiyasi. Estetik tarbiya. Estetik tarbiyaning maqsadi va vazifalari.

Mashg'ulotning maqsadi:

Talabalarda san'at to'g'risida analitik bilimlarni shakllantirish.

Talabani o'quv faoliyati natijalari:

- San'atning jamiyat hayotidagi ahamiyatini ochib beradi tahlil yetadi.
- O'zbekistonda san'atga nisbatan munosabatni ko'rsatib beradi.
- Me'morchilik va tasviriy san'at durdonalariga baho beradi.
- San'atning tarbiyaviylik funksiyasini tushuntirib beradi.

Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:

1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering.
Eslatma: 3.1.-ga qarang.
2. O'quv hujjatlar bilan tanishib chiqing.

Eslatma: 1.1.-ga qarang. 3. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 2.1, 2.2. -ga qarang.		
Nazorat shakli: Og'zaki nazorat, savol- javob va blis so'rov	Maksimal ball: 0,5 b. Talabaga qo'yilgan ball: _____	O'qituvchi imzosi: _____

I. O'QUV-USLUBIY MATERIALLAR

1.1. Mavzuning tayanch tushunchalari

1. San'atning ilmiy bilishdagi o'rni.
2. San'at ijtimoiy ongning shakli sifatida.
3. San'at haqida qadimgi davr mutafakkirlari mulohazalari.
4. Badiiy obraz va san'at.
5. Badiiy obrazlarning dialektik xarakteri.
6. Badiiy ijodning klassifikatsiyasi va tamoyillari,
7. Badiiy adabiyot va tasviriy san'at.
8. Estetik tarbiyaning maqsadi va vazifalari.

II. O'QUV TOPSHIRIQLAR

2.1. O'quv vazifasi

Amaliy mashg'ulot savollari.

1. Estetik kategoriyalar tushunchasi.
2. Nafosat - eng umumiy kategoriya sifatida.
3. Go'zallik, garmoniya, yetuklik, bir butunlik, ob'ektiv asos sifatida.
4. Ulug'vorlik tushunchasi. Ulug'vorlikning san'atda ifodalanishi.
5. San'atda janrlar.

III. MA'LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

3.1 Guruhlarda ishlash tartibi

B.b.x.b.o. texnikasidan foydalanish qoidasi

Insert texnikasi yordamida matnni o'qib chiqing.

Olingan ma'lumotlarni shaxsiy ravishda mujassamlashtiring-“matnda belgilangan izohlarga asoslangan” ustunlarni to'ldiring.

B.b.x.b.o.(bilaman,bilishni hohlayman, bilib oldim) jadvali.

№	Mavzu savollari	Bilaman	Bilishni hohlayman	bilib oldim
1	2	3	4	5
2				

3				
4				
5				

IV. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UChUN MATERIALLAR

4.1. Mustaqil ish uchun vazifalar:

Keyingi mashg'ulotda bo'ladigan «bahs-munozara» darsiga tayyorgarlik ko'rish, mavzu yuzasidan savol va javoblar topib kelish

15.2. Amaliy mashg'ulotni o'tkazish texnikasi.

<i>Amaliy mashg'ulot rejasi:</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Estetik kategoriyalar tushunchasi. Nafosat - eng umumiy kategoriya sifatida. 2. Go'zallik, garmoniya, yetuklik, bir butunlik ob'ektiv asos sifatida. 3. Ulug'vorlik tushunchasi. Ulug'vorlikning san'atda ifodalanishi. San'atda janrlar. Yumor, satira, komediya. 	
<i>Mashg'ulotning maqsadi:</i>	Estetikaning mohiyati va san'at , nafosat tushunchalarining falsafiy mazmunini ochib berish.
<i>Talabani o'quv faoliyati natijalari:</i>	
<ul style="list-style-type: none"> -Estetik did tushunchasi tahlil etiladi. -Go'zallikning nisbiyligini ochib berish.. -Estetika fanining maqsad vazifalari o'rganiladi. 	
<i>Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering. Eslatma: 4.1, 4.2.-ga qarang. 2. O'quv hujjatlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 1.1., 1.2., 1.3, 1.4., 1.5.-ga qarang. 3. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 2.1, 2.2. -ga qarang. 	

Nazorat shakli: Og'zaki nazorat, savol-javob va blis so'rov	Maksimal ball: 0,5 b. Talabaga qo'yilgan ball: _____	O'qituvchi imzosi: _____
---	---	---

Bahs-munozara ishtirokchisiga ESLATMA

- Munozara muaamoni hal etish yoki uni tushunish uchun o'tkaziladi.
- O'zaro munosabatlarni hal etish ta'qiqlanadi.
- Boshqalar ham gapirishi uchun uzoq so'zlamaslik.
- Fikrlarni o'ylab, his-hayajonga berilmay, maqsadga erishish uchun bayon etadi.
- Opponent yondoshuvini tushunish va uni inobatga olishga harakat qilish.
- Opponentlar bildirgan fikrlarni o'zgartirmasdan, buzmasdan madaniyatli tarzda inkoriy fikrlarni bayon etish.
- Mavzu bo'yicha so'zlash.
- Biron-bir ishtirokchiga yon bosish yoki qarshi chiqish uchun sun'iy fikr bildirmaslik.

Ilova 2

Bahs-munozara amaliy mashg'ulotining rollar yo'riqnomasi.

Boshlovchi- muhokamani boshqaradi, tushuncha va atamalarni to'g'ri qo'llanilishi va asosiy fikrlar bildirilishini kuzatadi.

Opponent (resenzent)- eshitilgan ma'ruza yuzasidan tahliliy fikr-munozara bildiradi, unga baho beradi. Ma'ruza kamchiliklari va xatolarini aniqlaydi va asosli ravishda tuzatishlar kiritadi.

Mantiqchi (logik) – ma'ruzasi va opponent yoki resenzent chiqishlarini mantiqiy xatolarini aniqlaydi va tuzatishlar kiritadi.

Psixolog – guruhda mahsulli muloqot o'tishini ta'minlaydi, bahs-munozarani to'qnashuvga aylanib ketishiga yo'l qo'ymaydi.

Ekspert- butun bahs-munozaraga baho beradi, ishlab chiqilgan fikr, xulosalarni va ishtirokchilarni faolligini belgilab beradi.

**16- Mavzu: «Etika» fanining predmeti va vazifalari.
Hamkorlikda o'qitish texnologiyasi asosida tashkil etilgan ma'ruza bo'yicha
reja topshiriq va o'quv-uslubiy hujjatlar**

Ma'ruza rejasi:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. «Etika» fanining predmeti. 2. Etika - falsafiy fan sifatida. Uning vazifalari va funksiyalari. 3. Etikaning boshqa fanlar bilan aloqadorligi. 4. Axloqiy munosabatlar va ahloqiy ong. 5. Axloqiy tamoyillar va kategoriyalar. 	
<i>Mashg'ulotning maqsadi:</i>	Talabalarda axloqning mazmun-mohiyati, amal qilish tamoyillari haqida analitik bilimlarni shakllantirish.
<i>Talabaning o'quv faoliyati natijalari:</i>	
<ul style="list-style-type: none"> • Axloqning paydo bo'lishi xususida olib borilgan fikr-mulohazalar to'g'risida axborot olinadi. • Axloqiy ong to'g'risida ma'lumotlar beradi. • Axloqiy sog'lom shaxs tushunchasi va uning mazmun mohiyatini tushuntiradi. • Jamiyat tarixiy taraqqiyotida axloqiy qarashlarga munosabat masalalarini tushuntiradi. • Nazariy va normativ etika. Axloqiy sog'lom shaxs tushunchasi va uning mazmun-mohiyatini baholaydi 	
<i>Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering. 	

<p>Eslatma: 4.1, 4.2.-ga qarang.</p> <p>2. O'quv hujjatlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 1.1., 1.2., 1.3, 1.4., 1.5.-ga qarang.</p> <p>3. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 2.1, 2.2. -ga qarang.</p>		
<p>Nazorat shakli: Og'zaki nazorat, savol- javob va blis so'rov</p>	<p>Maksimal ball: 0,5 b. Talabaga qo'yilgan ball: _____</p>	<p>O'qituvchi imzosi: _____</p>

I.O'QUV TOPSHIRIQLAR

1.1. O'quv vazifasi

«Bumerang» usuli uchun tarqatma material

- Shaxsning etik tipologiyasi.
- Axloqiy sog'lomlikning sub'ektiv ma'nosi va ob'ektiv ahamiyati.
- Vijdon va burch o'z-o'zini axloqiy nazorat qilish regulyatori (vositasi) sifatida.
- Axloqiy munosabatlar va axloqiy ong.

II. MA'LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

Guruhlarda ishlash tartibi

Javoblar 5 balli tizimda baholanadi.

- a). to'g'ri javob-5
- b). qo'shimcha-4 b
- v). luqma-3 b
- g). noto'g'ri javob-2. b
- d). javob yo'q-1 b

*oxirgi ballar talabalarda mustaqil fikr bildirish va bahs-munozaralarda qatnashish uchun xizmat qiladi.

III. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

3.1 Mustaqil ish uchun vazifa:

1. Berilgan savollar asosida amaliy mashg'ulotga tayyorgarlik ko'rib kelish
Amaliy mashg'ulot savollari.

16.2 Bilimlarni chuqurlashtirish va mustahkamlashga asoslangan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja topshiriq va o'quv uslubiy hujjat	
Amaliy mashg'ulot rejasi:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Siyosat va huquq, siyosiy va huquqiy munosabatlar, demokratik jamiyat tushunchalarining mohiyati va mazmuni. 2. Totalitarizm oqibatlari va demokratik jamiyat siyosati. 3. O'zbekiston Konstitusiyasi va umuminsoniy demokratik qadriyatlar ustuvorligini ta'minlash. 4. Jamiyat hayotining barcha jabhalarini erkinlashtirish O'zbekiston siyosatining ustuvor tamoyili. 	
<i>Mashg'ulotning maqsadi:</i>	Siyosiy hayotning demokratlashuvi va O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlarning ustuvor yo'nalishlari mazmunini talabalar ongiga yetkazish.
<i>Talabaning o'quv faoliyati natijalari:</i>	
<p>-O'zbekistonda mustaqillika erishgandan so'ng demokratik jarayonlarning mohiyatini tushuntiradi.</p> <p>- Jamiyat siyosiy hayotining falsafiy jihatlarini tahlil etadi.</p> <p>- Siyosatning jamiyat iqtisodiy va ma'naviy hayotiga ta'siri, oqibatlari hamda sabablarini tushunib yetadi.</p>	
<i>Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:</i>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering. Eslatma: 4.1, 4.2.-ga qarang. 2. O'quv hujjatlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 1.1., 1.2., 1.3, 1.4., 1.5.-ga qarang. 3. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing. 	

Eslatma: 2.1, 2.2. -ga qarang.		
Nazorat shakli: Og'zaki nazorat, savol-javob va blis so'rov	Maksimal ball: 0,5 b. Talabaga qo'yilgan ball: _____	O'qituvchi imzosi: _____

I. MA'LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

2.1 «Bahs-munozara» ishtirokchisiga ESLATMA

Munozara muammoni hal etish yoki uni tushunish uchun o'tkaziladi. O'zaro munosabatlarni hal etish ta'qiqlanadi.

- Boshqalar ham gapirishi uchun uzoq so'zlama.
- Fikrlarni o'ylab, his-hayajonga berilmay, maqsadga erishish uchun bayon etish.
- Opponent yondoshuvini tushunish va uni inobatga olishga harakat qilish.
- Opponentlar bildirgan fikrlarni o'zgartirmasdan, buzmasdan madaniyatli tarzda inqoriy fikrlarni bayon etish.
- Mavzu bo'yicha so'zlashish.
- Biron bir ishtirokchiga yon bosish uchun yoki qarshi chiqish uchun sun'iy fikr bildirma.

2.2. Bahs-munozara amaliy mashg'ulotining rollar yo'riqnomasi

Boshlovchi-mulohazalarni boshqaradi, tushuncha va atamalarni to'g'ri qo'llanishi va asosli fikrlar bildirilishini kuzatadi

Opponent resenzent-eshitilgan ma'ruza yuzasidan tahliliy fikr-mulohaza bildiradi, unga baho beradi. Ma'ruzani kamchiliklari va xatolarini sharhlab va asosli ravishda tuzatishlar kiritadi.

Tanqidchi (login)- ma'ruzachi va opponent yoki resenzent chiqishlarini qayd qiladi, xatolarini to'g'rilaydi va tuzatishlar kiritadi.

Psixolog – guruhda maxsulli muloqot o'tishini ta'minlaydi, bahs-munozarani to'qnashuvga aylanib ketishiga yo'l qo'ymaydi.

Ekspert – butun bahs-munozaraga baho beradi, ishlab chiqilgan fikr, xulosalarni va ishtirokchilar faolligini belgilab beradi.

II. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

2.1. Mustaqil ish uchun vazifa:

1. Keyingi mashg'ulotda bo'ladigan «Jahon sivilizasiyasi va O'zbekiston istiqbolining falsafiy masalalari» mavzusiga ma'ruza matni va qo'shimcha adabiyotlar asosida tayyorlanib kelish.

17- Mavzu: Jahon sivilizasiyasi va O'zbekiston istiqbolining falsafiy masalalari.
--

Hamkorlikda o'qitish texnologiyasi asosida tashkil etilgan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja topshiriq va o'quv-uslubiy hujjatlar

Amaliy mashg'ulot rejasi:

1. Jahon sivilizasiyasining hozirgi davri va rivojlangan mamlakatlar taraqqiyoti.2. Mustaqil va erkin taraqqiyot jahon sivilizasiyasiga qo'shilish yo'li.3. O'zbekistonda jahon tarixini o'rganishga sivilizasion yondoshuvning dolzarbligi.4. O'zbekistonning o'ziga xos rivojlanish yo'li va taraqqiyotning o'zbek modeli to'g'risida I. Karimov nazariyasi.5. O'zbekistondagi iqtisodiy islohotlar.6. XXI asrda O'zbekiston taraqqiyotining muhim xususiyatlari.

<i>Mashg'ulotning maqsadi:</i>

O'zbekistonda amalga oshirilgan siyosiy, ijtimoiy, madaniy sohalardagi yutuqlar va ularning sabablari to'g'risida mustaqil bilim va fikrni shakllantirish.
--

<i>Talabaning o'quv faoliyati natijalari:</i>
--

-O'zbekiston barcha sohalarda olib borgan siyosatning mohiyati to'g'risida tushuncha olinadi.- «Inson manfaatlari ustuvorligini ta'minlash – barcha islohot va o'zgarishlarimizning bosh maqsadidir» nomli Prezident ma'ruzasining mazmuni tahlil etiladi.

- Ma'naviy sohada olib borilgan islohotlarning tub mohiyati tahlil etiladi.

Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:

1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering.
Eslatma: 4.1, 4.2.-ga qarang.
2. O'quv hujjatlar bilan tanishib chiqing.
Eslatma: 1.1., 1.2., 1.3, 1.4., 1.5.-ga qarang.
3. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing.
Eslatma: 2.1, 2.2. -ga qarang.

Nazorat shakli: Og'zaki nazorat, savol-javob va blis so'rov	Maksimal ball: 0,5 b. Talabaga qo'yilgan ball: _____	O'qituvchi imzosi: _____
---	---	---------------------------------

I. MA'LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

1.1 «Insert» texnikasi jadvali

	belgilar			
Ma'ruza rejasiga savollar raqamlari	V	q	-	?
1				
2				
3				

*Izoh

(V)- buni bilan

(q)- yangi ma'lumot

(-)- men bilgan narsaga zid

(?)- tushunarsiz Menga qo'shimcha ma'lumot zarur.

II.O'QUV TOPSHIRIQLAR

2.1. O'quv vazifasi

MA'RUZA-ANJUMAN DARSU UCHUN MA'RUZALAR MAVZULARI

- O'zbekiston tashqi siyosatining asosiy tamoyillari-jahon hamjamiyati sari dadil qadam.
- Mamlakatimiz xalqaro tashkilotlarning teng huquqli a'zosi.
- O'zbekistonning xalqaro iqtisodiy va madaniy aloqalari.
- O'zbekiston – xalqaro terrorizmga qarshi kurashda.

2.2. Ma'ruza-anjuman darsiga ijodiy xabar mavzulari

1. «Turkiston – umumiy uyimiz»
2. Xalqaro munosabatlar natijalari.
3. O'zbekiston va Rossiya ittifoqchi davlatlar

2.3. Muhokama va xulosa uchun savollar:

1. O'zbekiston o'z istiqboliga erishgach, mustaqil tashqi siyosat olib borish uchun dastlab nimalarga e'tibor berildi?
2. O'zbekiston tashqi siyosatining asosiy tamoyillarini aytib bering?
3. Tashqi iqtisodiy faoliyatning erkinlashtirilishi deganda nimani tushunasiz?
4. O'zbekistonning BMTga a'zo bo'lishi va BMT Bosh Assambleyasi 48-sessiyada Prezident I.A.Karimov nutqi mazmun-mohiyatini tushuntirib bering?
5. O'zbekistonning YuNESKO bilan aloqalari nimalarga asoslangan?
6. O'zbekistonning YeXHT bilan hamkorligi borasida nimalarni bilasiz?
7. Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi (MDH)ning tashkil topishi sabablarini tushuntiring?
8. MDH doirasidagi ko'p tomonlama hamkorlik qanday natija bermoqda?
9. MDH doirasida iqtisodiy munosabatlar rivojlanishini tavsiflab bering?
10. O'zbekistonning MDH mamlakatlari bilan ikki tomonlama hamkorliklar qanday natija bermoqda?
11. Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasidagi ko'p tomonlama hamkorliklarga tavsif bering?
12. O'zbekistonning Markaziy Osiyo davlatlari bilan ikki tomonlama hamkorliklariga tavsif bering?
13. Turkiston-tarixiy birlik tuyg'usini qaytadan tiklashga qaratilgan «Turkiston-umumiy uyimiz» g'oyasini va bu boradagi harakatlarini tushuntiring?
14. O'zbekistonning Osiyo va Tinch okean havzasi mamlakatlari bilan hamkorligiga tavsif bering?

III. MA'LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

3.1 Munozara o'tkazish tartibi va reglamenti

1. Anjuman raisi mavzu nomini e'lon qiladi va ma'ruzachiga so'z beradi.
2. ma'ruza vaqti – 5-10 min.
3. resenent so'zi – 2 min.
4. opponent so'zi – 1-3 min.
5. ekspert so'zi – 1-2 min.
6. jamoa muhokamasi 5-1- min.

3.2. Munozaralar ishtirokchisiga eslatma:

- Munozara shaxsiy munosabatlarni emas, balki ma'ruza darsiga qo'yilgan muammolarni hal qilish usulidir.
 - aniq, lo'nda, tushunarli gapirib, boshqalaga ham so'zlashga navbat berish kerak.
 - So'zlayotganda o'ylab, o'lchab, his-hayajonni jilovlab gapirish kerakki, so'zingiz nishonga borib yetsin.
 - Tanqidchingizni tushunishga harakat qiling, bir-biringizga hurmatda bo'ling.

- Munozara paytida iltifot bilan, mavzudan chetga chiqmagan holda fikringizni bayon etishga harakat qiling.
- Munozara paytida birovga yoqishga yoki kimnidir jahlini chiqarishga harakat qilmang.

3.3. Anjuman ishtirokchilarining vazifalari

Anjuman raisi – muhokamaning borishini boshqaradi, munozarareglamenti qoidasiga qat’iy amal qiladi.

Resenzent – ma’ruzaga dolzarbligi, yangiligi, mantiqiy davomiyligi, ma’ruzaning tushunarli nutq bilan bayon etilishi, xulosa va umumlashmalarning aniq shakllanganligi kabi mezonlarga asoslanib qisqa umumiy ta’rif beradi.

Opponent – ma’ruzaga tanqidiy baho bergani holda, uning kamchilik va xatolarini ko’rsatib beradi va ma’ruzanini yanada yaxshilash borasidagi o’z takliflarini beradi.

Ekspert- munozaraning har bir ishtirokchisining anjumanning samarali o’tishi uchun o’z bilimi, muammoni hal qilishdagi faolligi bilan qo’shgan hissasiga baho beradi.

2.4. Munozara ishtirokchilarini baholash mezonlari(o’qituvchi yoki ekspertlar tomonidan to’ldiriladi)

Ma’ruzachi-ning ismi-sharifi	Mavzuning to’liq bayon etilishi (maks. ball)	Ma’ruzaning ravon, aniq bayon etilishi (maks. ball)	Muhokama paytida berilgan savollarga har bir aniq javob (har bir aniq javobga 1 balldan)	Jami ballar
1.				
2.				
3.				

Resenzent-ning ismi sharifi	qayd etilgan ijobiy holatlar(har bir to’g’ri javobga 1 balldan)	Jami ballar
1.		
2.		
3.		

Opponet, muhokama ishtirokchisining ismi-sharifi	Ma’ruzaning kamchiliklarini aniqlanishi (har bir to’g’ri javobga bir balldan)	Berilgan savollar soni (har biri uchun 1 balldan)	To’ldirishlar soni (har bir to’g’ri savolga 1 balldan)	Jami ballar

--	--	--	--	--

18 mavzu: Istiqloq va falsafiy dunyoqarashning yangilanish muammolari.

Hamkorlikda o'qitish texnologiyasi asosida tashkil etilgan amaliy mashg'ulot bo'yicha reja topshiriq va o'quv-uslubiy hujjatlar

<i>Amaliy mashg'ulot rejas:</i>		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Mustaqillik tushunchasi va uning mohiyati. Milliy mustaqillik. 2. O'zbekistonda milliy mustaqillik uchun olib borilgan kurashlar. 3. Milliy mustaqillikning asosiy jihatlari: siyosiy mustaqillik, iqtisodiy mustaqillik va O'zbekiston milliy mustaqilligining qo'lga kiritilishi. 4. Mustaqil O'zbekistonning o'ziga xos va o'ziga mos taraqqiyot yo'li, uning asosiy tamoyillari. Mustaqillik mafkurasi va uning mohiyati. 		
<i>Mashg'ulotning maqsadi:</i>	O'zbekistonda davlat mustaqilligini qo'lga kiritilishi va demokratik jamiyat yaratish sohasidagi bilimlarni mustahkamlash va chuqurlashtirish	
<i>Talabaning o'quv faoliyati natijalari:</i>		
<ul style="list-style-type: none"> - mustaqillik, istiqloq, erk, ozodlik tushunchalarining va mamlakatimizning mustaqillik yo'lidagi kurashlari, uning sabablari va bu kurashlar yo'lida berilgan qurbonlar to'g'risidagi bilimlarni chuqurlashtiriladi va mustahkamlanadi; - 80-yillarning ikkinchi yarmidagi O'zbekistondagi sharoit va xalqning norozilik kayfiyati, mustaqillikni qo'lga kiritish uchun qo'yilgan ijtimoiy-siyosiy qadamlarning mohiyati va ahamiyati anglanadi; - Mustaqillik sharoitida mamlakatimizda milliy davlatchilik asoslarini, huquqiy-demokratik davlatni yaratish, fuqarolik jamiyatni shakllantirishning o'ziga xos jihatlari xarakterlaydi. 		
<i>Mustaqil o'rganish uchun topshiriqlar:</i>		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ma'ruza matni bilan tanishib chiqing va savollarga javob bering. Eslatma: 4.1, 4.2.-ga qarang. 2. O'quv hujjatlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 1.1., 1.2., 1.3, 1.4., 1.5.-ga qarang. 3. O'quv topshiriqlar bilan tanishib chiqing. Eslatma: 2.1, 2.2. -ga qarang. 		
<i>Nazorat shakli:</i> Og'zaki nazorat, savol-javob va blis so'rov	<i>Maksimal ball:</i> 0,5 b. <i>Talabaga qo'yilgan ball:</i> _____	<i>O'qituvchi imzosi:</i> _____

I. O'QUV - USLUBIY MATERIALLAR

1.1. TARQATMA MATERIALLAR

1-TARQATMA MATERIAL.

VATAN MUSTAQILLIGINING QO'LGA KIRITILISHI.

XXI asr bo'sag'asida Vatanimiz tarixida buyuk voqea sodir bo'ldi. Prezident Islom Karimov 1991 yil 31 avgust kuni Respublika Oliy Kengashining navbatdan tashqari oltinchi sessiyasida O'zbekistonning davlat mustaqilligini e'lon qildi.

1 sentabrni O'zbekiston Respublikasining Mustaqillik kuni, deb belgilash tug'risida qaror qabul qilindi va xalqimizning Milliy bayrami sifatida keng nishonlanadigan bo'ldi.

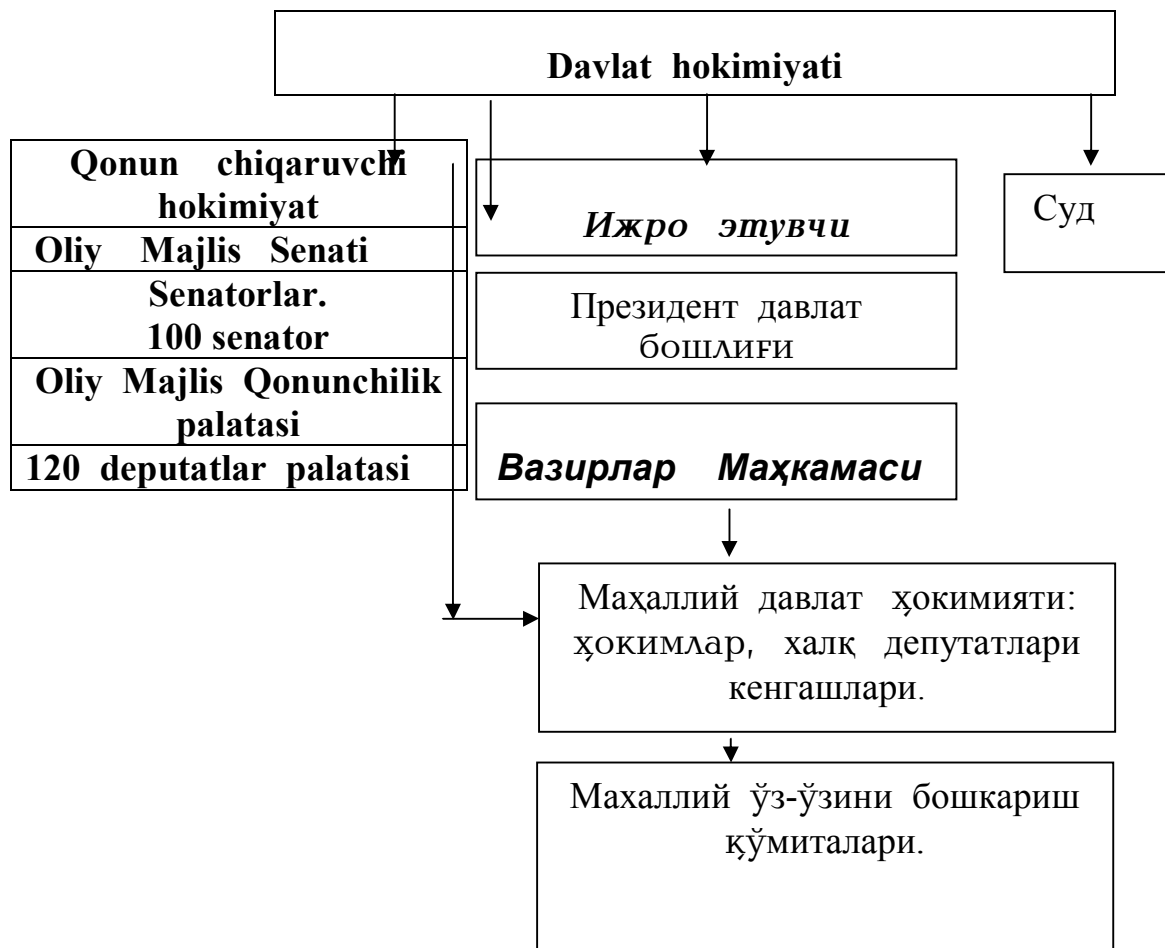
O'zbekistonning davlat mustaqilligi xalqimizning uzok yillar davomida olib borgan og'ir va mashaqqatli kurashining qonuniy natijasi bo'ldi. O'zbekiston xalqi o'z mustaqilligini quvonch bilan kutib oldi va ma'qulladi. Bunga 1991 yil 29 dekabrda O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashi tomonidan e'lon qilingan «O'zbekiston Respublikasining Davlat Mustaqilligini ma'qullaysizmi?» mavzuida o'tkazilgan referendum natijalari yaqqol misol bo'la oldi. Umumxalq referendumida saylov ro'yxatiga kiritilganlarning 94,1 foizi yoki 9 mln. 898 ming 707 kishi qatnashdi. O'zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligini yoqlab 9 mln. 718 ming 555 kishi yoki referendumda qatnashganlarning 98,2 foizi ovoz berdi.

«Istiklol biz uchun taraqqiyotning butunlay yangi, keng ufklarini ochdi. O'z kelajagimizni o'z kulimiz bilan yaratadigan bo'ldik. Hayotimiz va umumiy xonadonimizni milliy manfaat va kadriyatlarimizga, umum e'tirof etilgan demokratik mezonlarga monand qilib ko'rishdek noyob tarixiy imkoniyatga ega bo'ldik»¹.

¹ Каримов И.А. «Янгича фикрлаш ва ишлаш – давр талаби». Т., «Ўзбекистон», 1997, 105-бет.

2-TARQATMA MATERIAL.

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT HOKIMIYATI.

O'zbekiston Respublikasida davlat bosh islohotchi hisoblanib :

Ichki siyosatda:

- Xo'jalik faoliyatini tartibga soladi.
- Mavjud ishlab chiqarish usulini iktisodiy va ijtimoiy tizimini himoya qiladi.
- Aholining siyosiy ongini shakllantiradi.
- Aholini ijtimoiy himoyalashni va huquqlarini himoyalaydi va hok.

Tashqi siyosatda:

- Xalqaro maydonda davlat manfaatlarini himoya qiladi.
- Mamlakatni tashki xavf-xatardan mudofaa qiladi.
- Xorijiy mamlakatlar bilan o'zaro manfaatli tartibdagi munosabatlarni rivojlantiradi.
- Umumbashariy muammolarni hal etishda xalqaro mehnat taksimotida ishtirok etadi.

- Siyosiy, mintakaviy, umu minsoniylik asosidagi integrasion jarayonlarni rivojlantiradi va hok.

O'zbekistonda davlat boshqaruvi Prezidentlik respublika shakliga ega. Milliy davlatchilik an'analarini o'zida mujassamlashtirgan kuchli ijroiya hokimiyat - Vazirlar Mahkamasi faoliyat ko'rsatmoqda.

Sud tizimi besh yillik muddatga saylanadigan Konstitusiyaviy sud, Oliy sud, Oliy Xujalik sudi, Qoraqalpog'iston Respublikasi Oliy sudi va Xo'jalik sudi, Toshkent shahar, viloyat, tuman, shahar va tumanlararo jinoyat va fuqarolik sudlari, viloyat xo'jalik sudlaridan iborat.

3-TARQATMA MATERIAL.

«KUCHLI DAVLATDAN- KUCHLI FUQAROLIK JAMIYAT SARI» TAMOYILI.

Bunda nimalar nazarda tutilmoqda?

Avvalambor, hokimiyat vakolatlarining ma'lum bir qismini markazdan mahalliy hokimiyat organlariga o'tkazishga qaratilgan mavjud qonun va huquqlari hujjatlarni bir tizimga keltirish va ularga qo'shimcha tarzda yangilarini ishlab chiqish.

Yana bir muhim vazifa o'zini—o'zi boshqarish organlari – mahalla, mahalla qo'mitalari va qishloq fuqarolik yig'inlarining roli hamda vakolatlarini amalda kuchaytirish lozim.

Ikkinchidan - siyosiy partiyalar va fuqarolik institutlarining davlat ahamiyatiga molik eng muhim qarorlarini qabul qilishdagi roli va ta'sirini tubdan kuchaytirish.

Shu munosabat bilan partiyalar aholi o'rtasida obro'—e'tibor qozonish maqsadida izchil ish olib borishi, siyosiy tajriba orttirishi, siyosiy yetuklikka intilishi va eng muhimi, moliyaviy mustaqillikka erishish, jamiyatda o'z o'rnini topish va o'zining doimiy saylovchilariga tayanish uchun faol harakat qilishi kerak.

Mamlakatimizda shakllanayotgan fuqarolik jamiyatining asosiy institutlari bo'lgan nohukumat va jamoat tashkilotlarining nufuzi va ta'sirini oshirishga katta e'tibor berayotganimizni ham alohida ta'kidlamogchiman.

Hech shubhasiz, mening nazarimda, deputatlar korpusi, siyosiy partiyalar va nodavlat, nohukumat jamoat tashkilotlarining jamiyatda obro'—e'tibori ortib borishi, mavqei mustahkamlanishi bilan, ular davlat va hokimiyat tuzilmalari faoliyati ustidan jamoatchilik nazoratining asosiy vositasiga aylanadi.

(Prezident I.A.Karimovning 2005 yil 28 yanvarda O'zR Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi va Senatining qo'shma majlisidagi ma'ruzasidan).

II.O'QUV TOPSHIRIQLAR

O'quv vazifasi

№1 ekspert varaqasi

1. Sobiq ittifoqda 20 asrning 80-yillaridagi qanday jarayonlar O'zbekistonda mustaqillik uchun kurashlarni yanada jonlantirdi?
2. Davlatimiz mustaqilligiga erishish imkoniyatini yaratgan omillar nimalardan iborat edi?

№2 ekspert varaqasi

1. Mustaqillik xalqimizga qanday imkoniyatlar berdi?
2. Taraqqiyotning «o'zbek modeli» qanday tamoyillarga asoslanadi?

№3 ekspert varaqasi

1. O'zbekistonda huquqiy davlat, fuqarolik jamiyati qurilishida qanday tamoyillar, tajribalar va qadriyatlarga tayaniladi?
2. O'zbekistonda boshqaruvning qanday tizimiga amal qilinmoqda?

«O'zbekiston Respublikasi davlat ramzlari to'g'risida»gi konseptual jadvalni to'ldiring.

Davlat ramzi nomi	qabul qilingan payti	Asosiy belgilari	Ta'rifi
Konstitutsiya			
Bayroq			
Gerb			
Madhiya			
Valyuta			
Boshqalar			

№4 ekspert varaqasi

- O'zbekistonda milliy davlat qurish yo'lida qanday tadbirlar amalga oshirildi?
- «Sudlarning mustaqillikka erishuvi» deganda nimani tushunasiz?
- Mamlakatimizda Vatan xavfsizligini ta'minlash borasida qanday ishlar amalga oshirildi?
- Prezident I.A. Karimovning «Bizning bosh maqsadimiz-jamiyatni demokratlashtirish va yangilash, mamlakatni modernizasiya va isloh

etishdir» nomli kitobida huquqiy demokratik davlat barpo etish va unga erishish borasida qanday vazifalar belgilab berildi?

№5-ekspert varaqasi

- Mamlakatimizda nima sababdan fuqarolarning o'zini-o'zi boshqarish organlariga muhim ahamiyat berilmoqda?
- Respublikamizda qanday partiyalar, harakatlar va jamiyat tashkilotlari faoliyat ko'rsatmoqda?
- Respublikamizdagi ommaviy axborot vositalari va ularning demokratik o'zgarishlardagi o'zni haqida fikringizni bildiring?

Respublikamiz parlamenti va rivojlangan davlatlar parlamentlarini solishtirib umumiy va o'ziga xos tomonlarni aniqlovchi konseptual jadvalni to'ldiring.

Parlament nomlanishi	Tuzilishi va nomlanishi	Vakolatlari	Vakolat muddati	Saylov tartibi
O'zbekiston parlamenti				
AQSh parlamenti				
Buyuk Britaniya parlamenti				
Germaniya parlamenti				
Rossiya parlamenti				
Yaponiya parlamenti				

III. MA'LUMOT-AXBOROT MATERIALLAR

3.1 Guruhlarda ishlash tartibi

Ish tartibi va reglamenti

1. Guruhlardagi ichki vazifalarni tushuntirish – 1-2 min.
2. Guruh ishi natijalari namoyish etuvchi materiallarni jamoa bo'lib muhokama etib tayyorlash – 12-15 min.
3. Namoyish materiallari prezentasiyasini o'tkazish – 5 min.
4. Boshqa guruhlar qatnashishini baholash va o'qituvchiga ma'lum qilish.

3.2. Guruh ishini baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

Guruh	Savollarni to'liq yoritilishi	Bayon etishning aniq va tushunarli ekanligi	Ta'limni tashkil etish, ko'rgazmalilik	Guruh a'zolarining faolligi	Jami ballar

IV. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

4.1. Nazorat savollari

1. O'zbekiston Oliy Kengashining nechanchi sessiyasi davlatimiz mustaqilligini e'lon qilgan?
2. "O'zbekiston Respublikasining Davlat mustaqilligini ma'qullaysizmi?" mavzuida qachon referendum o'tkazildi?
3. Mustaqillikka erishganimizdan keyin davlatimiz oldida qanday ma'suliyatli vazifa turar edi?
4. Islohotlarni inqilobiy sakrashsiz amalga oshirish bozor iqtisodiyotiga o'tishda nechanchi tamoyil hisoblanadi?
5. O'zbekiston Respublikasi bayrog'i O'zR Oliy Kengashi (12 chaqiriq) ning nechanchi yilda bo'lgan qaysi sessiyasida qabul qilingan?
6. O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyasi necha bo'lim, necha bob va necha moddadan iborat?
7. Mustaqil O'zbekiston davlatining, uning xalqining bosh maqsadi nima?
8. O'zbekistonda qachondan boshlab ikki palatali parlament faoliyat ko'rsata boshladi?
9. "Kuchli davlatdan kuchli jamiyat sari" tamoyili birinchi navbatda nimani anglatadi?
10. "Fuqarolarning o'zini-o'zi boshqarish organlari" deyilganda birinchi navbatda qaysi jamoa uyushmalari tushuniladi?
11. 2004 yil oxiri va 2005 yil boshida bo'lib o'tgan ikki palatali parlament saylovlarida qaysi siyosiy partiya g'olib bo'ldi?

4.2. Mustaqil ish uchun vazifalar:

1. «Ozod va obod Vatan, erkin va farovon hayot pirovard maqsadimizdir» mavzusida tarixiy insho yozish.
2. O'tilgan mavzu yuzasidan test savollari tuzish va ishlab kelish.
3. Ma'ruza matni asosida keyingi darsga tayyorlanib kelish.

4.3. MILLIY MAFKURANING MOHIYATI

Milliy istiqlol mafkurasi O'zbekistonning mustaqillikka erishish haqidagi siyosiy, ilmiy, nazariy, tarixiy, falsafiy, badiiy va diniy qarashlar majmui, xalqni kelajakka ishonch, e'tiqod ruhida tarbiyalovchi - g'oyaviy qurol, ularni birlashtiruvchi omil hisoblanadi. Uning asosiy mohiyati quyidagilardan iborat:

- xalqimizning azaliy an'analariga, udumlariga, ruhiyatiga, tiliga, diniga mos - g'oyalar asosida odamlar ongiga kelajakka ishonch, mehr oqibat, insof, sabr-toqat, adolat, ma'rifat tuyg'ularini singdirish:
- ushbu mafkura orqali xalqimizda o'zining qudrati va himoyasiga suyangan holda, umuminsoniy qadriyatlarga asoslanib, jahon hamjamiyatida, ilg'or davlatlar orasida teng huquqli va munosib o'rin egallashga intilish hissini tarbiyalash:
- sog'lom, ma'naviy boy, komil avlodni shakllantirish:
- milliy istiqlol mafkurasining negizini vatanparvarlik, erkinlik, milliy iftixor, insonparvarlik, baynalmilallik kabi xususiyatlar tashkil etadi. Mustaqilligimizni mustahkamlashdagi o'tkazilayotgan islohotlar orasida ta'lim sohasidagi islohot alohida ahamiyat kasb etadi.

V. O'Z-O'ZINI NAZORAT QILISH UCHUN MATERIALLAR

5.1 Mustaqil ish uchun vazifa

1. «Milliy g'oya millat bayrog'i» mavzusida tarixiy esse yozish.
2. «Falsafa» fani bo'yicha yakuniy nazorat sinoviga munosib tayyorgarlik ko'rish.

Falsafa - yunoncha *phileo* - sevaman, *Sophia* - donolik degan ma'noni anglatadi. Insoniyat tarixidagi eng qadimiy ilmlardan biri. Olam va uning yashashi, rivojlanishi va taraqqiyoti, hayot va inson, umrning mohiyati, borliq va yo'qlik kabi ko'plab muammolar haqida bahs yuritadigan fan.

Dunyoqarash - Inson o'zini va dunyoni zaruriy ravishda anglashi, unga baho berishi, xulosa chiqarishi bo'lib, dunyoni inson ongidagi uziga xos in'ikosidir. Insonning uziga va uni kurshab turgan borliqqa bo'lgan munosabatlarini ifodalaydigan kunikmalari, malakalari, bilimlari hamda dunyoni amaliy va nazariy uzlashtirish hamdir.

Mif - yunoncha mifhos so'zidan olingan bo'lib, afsona, rivoyat, xikoyat kabi ma'nolarini anglatadi. Ibtidoiy davr kishilari ongi va tushunchasida inson, tabiat, jamiyat va koinotning paydo bo'lishi bilan bog'liq voqealar, shuningdek, tabiat va jamiyat hodisalarining aks etishidir.

Mifologik dunyoqarash - Ijtimoiy taraqqiyotning boshlang'ich bosqichlariga xos bo'lib, dunyoni tushunishning oddiy usuli, xayoliy in'ikosidir.

Din - arabcha - ishonch, ishonmok demakdir. Borliqni yaratuvchi va boshqaruvchi, adolatning yuksak namunasi, moddiy olamga xos bo'lmagan va ayni vaqtda barkamollikning oliy ko'rinishi sifatida tushuniluvchi oliy mavjudotga, ya'ni Xudoga nisbatan munosabat, tasavvur, urf-odat va marosimlar majmuidir.

Diniy dunyoqarash - Olamdagi voqea va hodisalar sabablarini ilohiy kuchlar, oldindan belgilangan maqsadlar bilan bog'lab tushunishdir.

Monizm (yunoncha — *monos*, ya'ni yakka ma'nosini anglatadi) — olamning asosi yakayu-yagona sababga, bitta asosga ega deb ta'lim beradigan falsafiy ta'limotdir.

Dualizm (lotin tilida *dua*, ya'ni ikki degan ma'noni ifodalaydi) — olamning asosida ikkita asos, ya'ni modda va materiya bilan birga ruh va g'oya, yotadi deyuvchi qarash.

Plyuralizm (lotin tilida *plyural*, ya'ni ko'plik degan ma'noni anglatadi) — olamning asosida ko'p narsa va g'oyalar yotadi deb e'tirof etadigan ta'limotdir.

Materializm — olamning asosida materiya, ya'ni moddiy narsalar yotishini e'tirof etadigan, moddiylikni ustuvor deb biladigan ta'limot.

Idealizm — olamning asosida ruh yoki g'oyalar yotadi, dunyo voqeligi va rivojida g'oyalarni ustuvor deb ta'lim beradigan falsafiy ta'limot.

Antik falsafa - qadimgi davrda eramizdan avvalgi 8 asrda Yunonistonda, eramizdan avvalgi 2 asrda Rim jamiyatlarida shakllanib, eramizning 6 asriga qadar rivojlanib kelgan falsafiy ta'limotlar umumlashmasi.

Vedalar - diniy mazmunga ega adabiyotlar. Ba'zi taxminlarga ko'ra, deyarli to'qqiz asr davomida Hindiston yarim orolida yashab kelgan qadimiy xalq va elatlar tomonidan yaratilgan.

Upanishadalar - sirli bilimlar deb atalib, vedalarning falsafiy qismidir. U ma'lum bir kitob yoki falsafiy risolalar shaklida bo'lmay, balki turli mavzularda, turli davrlarda asosan noma'lum mualliflar tomonidan yaratilgan matnlar to'plami. Har bir matn u yoki bu muallifning falsafiy mushohadalarining qisqacha bayonidan iborat.

Eley maktabi - pifagorchilarning ittifoqi kabi Elladaning Eley shahrida yuzaga kelgan. Bu maktabning asosiy namoyondalari Ksenofan, Parmenid, Zenon va Melisslardir. Eley maktabi ta'limoti qadimgi Yunon falsafasining shakllanishida, uning kategoriyalari, jumladan, borliq kategoriyasining rivojida yangi qadam hisoblanadi. Ioniyaliklarda borliq jismaniy, pifagorchilarniki esa matematik bo'lsa, Eley maktabida u falsafiydir. Eleyliklar birinchilar katorida borliq va tafakkur o'rtasidagi munosabat masalasini qo'ydilar. Antik falsafa shakllanishining yakuni Eley maktabi bilan tugallanadi.

«**Veda**» — diniy kitoblar, astika — «Veda»ning muqaddasligini tan oluvchi, nastika — uning muqaddasligini tan olmaydigan maktablar.

Dao — tabiat qonuni, Si — borliqning asosida yotgan besh unsur, yan — yorug'lik kuchi, in — zulmat kuchi, metafizika — qadimgi yunonistonliklar fikricha, borliqning asosini o'rganadigan dastlabki falsafiy maktab.

Anxra Manyu - Zardushtiylikda yovuz kuchlar, zulmat va o'lim boshlig'i, Axuramazdaning dushmani, inson ruhiyatidagi salbiy hissiyotlarning timsoli. Olamning yagona hukmdori bo'lmish Vaqt bir-biriga zid ikki buyuk qudrat Axuramazda va Anxra Manyu ruhlarini vujudga keltiradi. Borliq ana shu kuchlar tomonidan navbatma-navbat boshqarilib turiladi.

Axura Mazda - «Avesto» ta'limotida zulm va qabohat egallagan dunyoga, shu jumladan, umidsizlikka uchragan kishilar qalbiga yorug'lik, ezgulik nurini taratuvchi, kishilarni o'z kuchiga ishonchini mustahkamlashga, kelajak abadiy hayotga istagini kuchaytiradigan va unga yunaltiruvchi qudratli kuch sifatida madx qilinadi.

Moniy - Moniy Ibn Fatak monizm ta'limotining asoschisi. Naqqosh va rassom. Markaziy Osiyo, Eron, Hindiston buylab safar qilib, zardushtiylik, buddaviylik, braxmanlik kabi turli diniy ta'limotlar bilan tanishadi. Dunyo, ziyo va zulmatning abadiy kurash maydoni, insonning vazifasi esa, yovuzlikni uzil-kesil yo'q qilish uchun ezgulikka ko'maklashishdir. Bu g'oya Moniy axloqiy ta'limotining asosini tashkil etadi.

Mazdakiylik - diniy falsafiy ta'limot. Asoschisi Mazdak (470-529). Mazdak xalq ommasining zardushtiylik koxinlari va zodagonlariga qarshi kurashini boshqargan. Mazdak ta'limotiga binoan, olamda bo'ladigan jarayonlar ongli va biror maqsadni ko'zlab harakat qiluvchi ezgulik, yorug'lik manbai bilan ko'r-ko'rona va tasodifiy harakatlanuvchi korong'ilik manbai o'rtasidagi kurashdan iborat. Bu kurash «yaxshilik»ning «yomonlik» ustidan mukarrar galabasi bilan tugallanadi.

«**Fiqh**» - musulmon qonunshunosligi.

«**Tajvid**» - Qur'on oyatlarini yoddan to'g'ri o'qish qoidalari.

«**Sohibqiron**» - ikki sayyora: Zuhal va Mushtariylarning yaqinlashuv (qiron) jarayoni egasi. Aynan shu qiron jarayonida dunyoga kelgan farzandlargina bunday yuksak nomga sazovor bo'lgan.

Nominalizm - lotincha nomina - ism, nom ma'nosini anglatadi. Sxolastik falsafa. Nominalistlar fikricha, universalialar haqiqatda emas, balki fakat tafakkurda mavjud. O'rta asrlarda nominalizm sxolastikaning realizm bilan munozarasi natijasida kelib chikkan edi. Lekin nominalizmning asosiy tezisi

qadimgi yunon faylasuflari Antisfen va Stoiklar tomonidan ilgari surilgan bo'lib, ular Platon g'oyalarini tanqid qilgan edilar. Rosselin tomonidan asoslanganidan keyin mustakil okimga aylandi. U faqat yakka narsalargina real mavjud, universalni esa narsalarning nomi, deb ta'kidlagan.

Realizm - Realistlar Anselm Kenterberiy, Foma Akvinskiy umumiy ob'ektlar, tushunchalar yo alohida insonda, aqldan tashqarida, bu narsalarga qadar yoki individual narsalarning o'zlarida, ularning ruhiy asoslarini tashkil etgan holda mavjud, deb hisoblaydilar. Cherkov realizm nuqtai nazaridan, turli aqidalarni, masalan Odam Atoning gunohkor bo'lganligi haqidagi afsonani falsafiy asoslash uchun foydalandi.

Apologetika - yunoncha apologetikos - himoya qilish ma'nosini anglatadi. Ilohiyotda tafakkur dalillari yordamida diniy ta'limotni himoya qilish va oqlash bilan bog'liq bo'lgan soha. Dinning mohiyatini aqidalar tizimi xususiyatlari, axloqiy prinsiplari, ijtimoiy hayotdagi roli va ahamiyatini tahlil qilish asosida uni falsafiy materialistik va genetik tanqiddan himoya qilishni o'z oldiga asosiy vazifa qilib qo'yadi.

Patristika - lotincha patris - demakdir. 2-8 asrlarda xristian ruhoniylarining ilohiy, falsafiy, siyosiy-sosiologik qarashlari majmuini ifoda etuvchi tushuncha. Antik davrning inqirozi yillarida gnostisizmga qarshi kurash jarayonida vujudga kelgan.

Sxolastika - diniy falsafaning asosiy yo'nalishlaridan biri. Mazkur ta'limot ilohiyotga asoslanib, diniy akidalariga falsafiy yondashgan. Sxolastika aslida, urta asrlarda garbiy Yevropada rivojlangan. Birok keyinchalik, mazkur termin Shark falsafasiga nisbatan ham ishlatila boshlandi. Sxolastika antik falsafadan, xususan, Prokl ta'limotidan ko'p bahramand bo'lgan. 13-14 asrlarda Sxolastikada ikkiyoqlama haqiqat nazariyasi aql va iymon uyg'unligi vujudga keldi. Renessans davrida sxolastik an'analarning ayrim jihatlari yanada rivojlandi. Sxolastikada bilimning ikki tomoni - inson ongi orqali hosil bo'ladigan bilim hamda mushohada orqali paydo bo'ladigan bilimni e'tirof qilib, ularni dialektik alokadorligini xisobga olmaydi.

Rasionalizm - lotincha rationalis, ratio - aql degan ma'noni anglatib, aqlga odamlarning bilish va xulqining asosi, deb qaraydigan falsafiy yo'nalish. Rasionalizm atamasi 19 asrning o'rtalarida falsafaga kirib keldi. O'rta asr sxolastikasi va diniy dogmatizmga zid ravishda butun olamning sababiy bog'langanligi g'oyasini ilgari surdi.

Strukturalizm (asosiy vakillari Levi — Stross va Fuko) bilishda strukturaviy usulning ahamiyatini mutlaqlashtiradi. Bu oqim tarafdorlari narsa va hodisaning strukturasi bilish uning ob'ektiv mohiyatini bilish demakdir, deb hisoblaydilar.

Pragmatizm - yunoncha pragmatos so'zidan olingan bo'lib «ish, xatti-harakat» degan ma'noni anglatadi.

Asoschisi - Charlz Sanders Pirs, undan sung U.Jeyms, J.D'yui, F. Shiller tomonidan rivojlantirilgan.

Tushuncha va e'tiqodning ma'nosini aniklashga yordam beradi, g'oya va tushunchalar fakat tadkikotchi tomonidan tekshiruvdan o'tgandan keyingina muayyan ahamiyatga ega bo'ladi.

Ekzistensializm - lotincha «ekzistensiya» yoki inglizcha «ekzistence» so'zidan olingan bo'lib «mavjudlik», «mavjud bo'lmoq», degan ma'noni anglatadi. Dastlab vatani Rossiya bo'lgan, (Berdyayev, Shestov) keyinchalik Germaniyada keng rivojlandi. (Xaydegger, Yaspers, Buber) Asl ma'noda XX asr ma'naviy hayotining ehtiyojlariga javob sifatida yuzaga keldi va rivojlandi. O'ta ziddiyatli va murakkab xususiyati: kishi, o'zining mavjudligini chuqur ma'naviy ziddiyat, ruhiy tushkunlik holatidagina anglay oladi.

Mohiyati: Inson haqidagi falsafadir tarixiy cheklangan falsafiy yo'nalishdir.

Germenevtika — qadimgi yunon afsonalaridagi xudolarning xohish va irodasini insoniyatga tushuntirib berish uchun yerga yuborilgan elchisi — Germes nomi bilan ataladi. Demak, germenevtika — tushunish, tushuntirish, tahlil etish g'oyalariga asosiy diqqatini qaratadi.

Ontologiya - borliq haqidagi ta'limot. Falsafaning borliq to'g'risidagi fundamental tamoyillarini o'rganuvchi sohasi.

Borliq - Bir butun dunyo va undagi narsa va hodisalardan tortib, inson hayoti, ongi, kishilar faoliyatining barcha ob'ektiv va sub'ektiv sharoitlari, hatto jamiyatda sodir bo'ladigan butun jarayonlardan iborat hamma realliklarni o'z ichiga oladi. Falsafiy kategoriyalar ichida boshlang'ich kategoriyadir.

Substansiya - lotincha mohiyat ma'nosini anglatadi. Falsafada narsalarning mohiyati to'g'risidagi tushuncha.

Materiya - Moddiy ob'ektlarga xos xususiyatlarni umumiy tarzda ifodalash uchun qo'llaniladigan falsafiy tushuncha bo'lib, ob'ektiv borliqni real shaklini ifodalaydi.

Dialektika - Dunyoni bilishning umumiy usulidir.

Sofistika - yunoncha - ataylab xato asoslar asosida ko'p ma'noli suzlarga asoslanib fikr yuritish - bilib turib, xato asoslardan yolg'on xulosa chiqarishdir.

Eklektika - yunoncha tanlayman. Turli qarama-qarshi nazariyalarni, qarashlarni aralash-kuralash qilib yuboruvchi tafakkur usuli.

Dogmatika - yunoncha kotib kolgan ma'nosini anglatib, konkret shart-sharoitlarni hisobga olmay qo'llaniladigan qoida, prinsip, fikrdir.

Yakkalik - alohida narsa va hodisagagina xos bo'lib, bu narsa va hodisani boshqa narsa va hodisadan fark qiluvchi, takrorlanmaydigan, individual belgi va xususiyatlar birligidir.

Mohiyat - narsa va hodisalarning ichki, eng muhim o'zaro bog'lanishlari, shu bog'lanishlarning qonuniy aloqadorliklarini ifodalaydi.

Hodisa - narsa va jarayonlarni tashkil etuvchi tomonlar, xususiyatlar va bog'lanishlarning namoyon bo'lish shaklidir.

Mazmun - narsa yoki hodisani aynan shu narsa yoki hodisa sifatida ifodalovchi jarayonlar, muhim elementlar va o'zgarishlarning majmuidir.

Shakl - mazmunning mavjudlik usulini, uning strukturasini ifodalovchi, narsa va hodisalarning ichki va tashqi tomonlarining birligidir.

Sabab - bir hodisadan oldin kelib, uni vujudga keltirgan hodisa yoki hodisalar guruhidir.

Okibat - sababning bevosita yoki bavoosita ta'siri bilan yuz beradigan hodisadir.

Zaruriyat - muayyan sharoitda qat'iy ravishda kelib chikadigan voqea yoki hodisadir.

Tasodif - ayni sharoitda yuz berishi ham, yuz bermasligi ham mumkin bo'lgan hodisa yoki voqeadir.

Voqelik - real mavjud bo'lgan, yashab turgan narsa va hodisalardir.

Imkoniyat - yuzaga chiqmagan voqelikdir.

Sistema - borliqdagi o'zaro bog'liq, muayyan tartibdagi bir-biriga ta'sir va aks ta'sir qilib turuvchi narsalar, hodisalar va jarayonlarning qonuniyatli birligidir.

Struktura - sistemani tashkil etgan narsalar, hodisalar va jarayonlarning tartibi, tuzilish, tarkibi, joylashishi va ifodalanishidir.

Element -sistema strukturasini tashkil qilgan, nisbiy mustaqillikka ega bo'lgan tuzilmadir.

Gnoseologiya - yunoncha gnosis - bilim, ilm; logos - ta'limot, nazariya demakdir. Falsafaning tarkibiy qismi, bilish nazariyasi, bilishning umumiy konuniyatlari, usullari to'g'risida bahs yurituvchi falsafaning alohida sohasi.

Ong - yuksak darajada tashkil topgan materiyaning ya'ni inson miyasining maxsuli bo'lib, uning xususiyati voqelikni aks ettirishdan iboratdir. Ong - akl, tafakkur, falsafadagi markaziy kategoriyalardan biri.

Ongsizlik - ongning genetik jihatidan talqini. Ongsizlik birlamchiligini bildirib u o'ziga xos xususiyatga ega ekanligini, inson faoliyati va hatti-harakatida muayyan darajada rol o'ynashini tan olishni taqozo etadi.

Ruh - ma'naviy - ruhiy, nomoddiy ibtidoni ifodalovchi falsafiy tushuncha.

Bilish - insonning o'zining qurshagan dunyoga bo'lgan munosabatlaridan biridir.

Hissiy bilish - inson bilishining dastlabki bosqichi bo'lib, miyada predmet va hodisalarning belgilari, signallari va hissiy obrazlarining hosil bo'lishidir.

Mantiqiy bilish - inson borliqni aqliy bilishidir.

Haqiqat - inson bilimlarida borliqning to'g'ri in'ikos etishi, predmet va hodisalar asli qanday bo'lsa ularni inson o'z miyasida huddi shunday in'ikos ettirgan bilimlaridir.

Nisbiy haqiqat - borliqdagi narsa va hodisalar to'g'risidagi taxminan to'g'ri, lekin to'liq bo'lmagan, bilish jarayonimizda tuzatilib, to'ldirilib boriladigan bilimlardir.

Mutlaq haqiqat - borliqdagi narsa va hodisalar haqidagi to'liq aniq mukammal bilimlardir.

Kuzatish - harakat o'zgarish va rivojlanishdagi ma'lum ob'ektni tabiiy sharoitda u qanday bo'lsa, shu holicha diqqat bilan, belgilangan vaqt ichida, ma'lum maqsad asosida ko'zdan kechirib borishdir.

Eksperiment - o'rganilayotgan predmet yoki hodisani o'z holicha, lekin sun'iy yaratilgan sharoitda kuzatishdir.

Analiz - bir butunni qismlarga, bo'laklarga, tomonlarga va elementlarga ajratib, ularning har biri nima ekanligini bilishdir.

Sintez - analiz tufayli ajratilgan bo'laklar tomonlar, qismlar, elementlarni o'zaro birlashtirib, ularni bir butun holiga keltirishdir.

Umumlashtirish - tadqiqot olib borilayotgan bir qancha predmet yoki hodisalarga xos bo'lgan tomonlari, xususiyatlari va xossalarni fikrda e'tibordan soqit qilib, tadqiqot uchun zarur bo'lgan birorta belgi yoki xususiyatni mavhum holatga keltirishdir.

Konkretlashtirish - oldingi butun belgi va xususiyatlarni yana predmet yoki hodisalar bilan bog'lab shu predmet yoki hodisa haqida aniq bir fikr hosil qilishdir.

Induksiya - tadqiqotchi o'z tafakkuridan tekshirayotgan predmet yoki hodisalar to'g'risidagi bir qancha juz'iy faktlardan, ular haqidagi ayrim bilimlardan umumiyroq bilimni hosil qiladi.

Deduksiya - fikrda umumiy bilimlarda juz'iy, qisman bilimlarga kelishdir.

Tarixiylik - o'rganilayotgan predmet yoki hodisaning paydo bo'lish, rivojlanish va yemirilish jarayonlari birligini uning tarixiy taraqqiyot jarayonida boshqa voqealar bilan aloqadorligini nazariy bilishga oid usuldir.

Mantiqiylik - tarixiylikning tadqiqotchi fikridagi umumlashtirilgan, abstraktlashtirilgan, konkretlashtirilgan, qisqargan, tasodiflardan tozalangan abstrakt- konkretlik shaklida ifodalanishidir.

Formallashtirish - tekshirilayotgan predmet yoki hodisalarning ma'lum konkret tomonlari, xossa va xususiyatlarining mazmunini mavhumlashtirib, uni ma'lum abstrakt ifoda, formula yoki sxemalar bilan ifodalashdir.

Modellashtirish - o'rganilayotgan ob'ektga tuzilishi yoki funksiyasiga ko'ra unga o'xshash lekin uning o'zi emas, uning nusxasini yaratib, shu nusxa orqali haqiqiy ob'ektning tegishli xossa va xususiyatlarini o'rganishdir.

Model - lotincha - nusxa - shartli obraz, sxema ma'nolarini bildiradi.

Foya - tadqiqot maqsadini, uning yo'nalishi va mohiyatini ifodalaydigan ilmiy bilish shaklidir.

Gipoteza - tekshirilayotgan predmet yoki hodisa to'g'risida ilgari surilgan ilmiy jihatdan asoslangan, ilmiy fakt va ma'lumotlarga zid bo'lmagan, lekin haqiqatligi hali isbotlanmagan ilmiy bilish shaklidir.

Nazariya - haqiqatligi amaliy va nazariy jihatdan isbotlangan, borliqning biror sohasiga oid ma'lum g'oyalari, qarashlar, qonunlar va prinsiplarni muayyan tizimi tushuniladi.

Jamiyat - arabchadan umumiy demakdir. Tabiatning bir qismi, borliqning alohida shaklini ifodalaydigan falsafiy tushuncha; odamlar uyushmasining maxsus shakli, kishilar o'rtasida amal qilinadigan ko'plab munosabatlar majmuasi. Jamiyat o'zida moddiylik va ma'naviylikni, ob'ektivlik va sub'ektivlikni, tabiiylik va ijtimoiylikni mujassamlashtiradi.

Sosiologiya - lotincha societas - jamiyat, logos ta'limot demakdir. Jamiyat to'g'risida, ijtimoiy munosabatlar sosial uyushmalarning rivojlanish va amal qilish qonunlari to'g'risidagi fan. Ogyust Kont tomonidan sosiologiya faniga asos solindi va atama ilmiy muomalaga kiritildi.

Barqarorlik - ichki va tashqi jarayon va tahdidlar natijasida vujudga keladi. Barqarorlik bir ijtimoiy-siyosiy tuzumdan boshqa bir ijtimoiy-siyosiy tuzumga o'tish davrida keskinlanishi mumkin. Jamiyat barkarorligining izdan chiqishi kishilar psixologiyasidagi salbiy o'zgarishlarda, qonunlarning ishlamasligida, ijtimoiy burchning ado etilmasligida, ijtimoiy ideallarning yo'qolishida, g'oya va mafkuraga loqaydlikning kuchayishida, turli jinoiy guruhlarning paydo bo'lishida, ijtimoiy adolat mezonlarining buzilishida, davlat idoralarining aholini boshqarish qobiliyati kuchsizlanishida, turli ziddiyatlarining keskinlashuvida o'z ifodasini topadi.

Inson - har qanday falsafiy ta'limotning asosini tashkil etuvchi fundamental falsafiy kategoriya. Boshqa biologik mavjudotlardan xotirasi, tafakkuri, tili, amaliy faoliyati, ongi bilan ajralib turadi.

Antropologiya - yunoncha anthropos - odam va logos ta'limot demakdir. Odamning paydo bo'lishi va evolyusiyasi, odam irklari haqidagi fan. Antropologiya odam tana tuzilishi, kishilar o'rtasidagi salbiy farqlarni o'rganish asosida ish ko'radi. Ilmiy antropologiya mustakil fan sifatida 19 asrda shakllangan.

Shaxs - o'zida sosial sifatlarni mujassamlashtirilgan insonni ifoda etadi. Kishilar shaxs bo'lib tugilmaydi, balki jamiyatdagina shaxs bo'lib shakllanadi va rivojlanadi. Chunki insonga xos ijtimoiy sifatlari, fazilatlar avloddan-avlodga irsiy yo'l bilan o'tmaydi.

“Jadid” - yangi, yangilikka intiluvchi bu harakat Turkistonda XIX asr oxirlaridan vujudga kelgan. Siyosiy oqim, siyosiy harakat sifatida 1905 yillardan boshlangan.

“Totalitar” – «Yalpi» - siyosiy boshqaruvda yagona partiya, yagona ma'muriy-buyruqbozlik tizimining shakli.

“Suverenitet” - «Daxlsiz»- davlatning o'z ichki va tashqi siyosatida mustaqilligini bildiruvchi atama.

“O'zbek modeli” - mamlakatimizni har jihatdan taraqqiy ettirishni ko'zlab, fuqarolarning taqdirinigina emas, balki kelajak avlodlarining taqdirini ham o'ylab, rivojlangan davlatlar darajasiga chiqishni ko'zda tutib, Prezident I.Karimov tomonidan nazariy va amaliy jihatdan puxta ishlab chiqilgan taraqqiyot yo'li.

“Konstitutsiya” – davlatning bosh qomusi.

“Parlament” - Qonun chiqaruvchi organ. O'zbekiston parlamenti ikki palata: Qonunchilik palatasi va Senatdan iborat.

“Ombudcman” - inson huquqlari bo'yicha Oliy Majlisning vakolatli instituti.

Referendum – umumxalq ovoz berishi.

Parlament – «Gapirmoq»- qonun chiqaruvchi oliy organ.

Fundamental - asosli, mustahkam.

Sivilizasiya – jamiyat taraqqiyotining sifat jihatdan yangi bosqichi.

Avesto - Zardushtiylik dinining muqaddas kitobi, asosiy matn degani.

Zardusht - inson nomi, ma'nosi sariq tuya yetaklagan degani.

Reformator – islohotchi.

Monoteizm – yakkaxudolik.

Metodologiya – uslublar haqidagi ta'limot.

Renessans – uyg'onish.

Algoritm - Al Xorazmiy so'zining lotincha talaffuzi.

Kompleks - birlashtirilgan, umumlashgan, yig'ilgan.